

9. Allmänt om sjukdomars botande.

Sjukdomar botar man vanligen om torsdagskvällar vid "solgangstid" (i solnedgången) i en korsväg (LR:AK)

Salt, tjära, aska, silver och stål skydda mot ont (LR:Au E)

Gamla gummor gå med salt i "immerschäcken" (kjolsäcken) för att "bli bevarade" (skyddade mot ont) (LR:AK)

Det, som är ont, skall svärjas åt eller botas med Jesu Kristi namn (LR:AK)

För att bota sjukdomar läste man t.ex. Fader vår baklänges (LR:MÖ)

10. "Kloka ord" få ej läras bort, ty lär man någon, är det slut med deras kraft. Orden förlora sin kraft också om man mister tänderna (LR:MÖ)

Om våren, då vattnet rinner, är det farligare än annars (LR:AK)

På Nuckö ha gammelpigorna, som blivit utan man, innanför kläderna nära kroppen "livsäck", som de hålla för mycket dyrbar.

Påsen göres alltid av ett och samma slags tyg - i rött, gult, grönt, mörk- och ljusblått, och den innehåller 2 svinbetar, ett ormhuvud, långa och krokiga hår, "revakaku" (en bitter grå växt, använd som krydda) samt dessutom en fingerborg och en nåldosa, full med nålar (LR:MÖ)

Rönnen var ett heligt träd som användes då man skulle "göra konster" (LR:Au E)

Svarta kottar användas vid botandet av sjukdomar. Men man känner också följande ordstäv om en trötande man och kvinna: "Någon har kastat svarta kottar emellan er" (LR:AE)

Vill man bota sjukdomar så går det sällan bra utan tänder.
 "Alla stunder äro ej heller ena". Är det en god stund, så finner
 man på god läkedom (LR:AE)

Om andra människor ville dräpa en person, kunde de "sätta på"
 vilka sjukdomar som helst. Han gick aldrig säker (LR:VE)

Den som har ormskinn om benen, har lyckan med sig (LR:AM)

OM någon trollat ett barn, en ko eller en oxe, så bör man taga
 några "blad" ur badkvasten, bränna dem och giva den som blivit
 trollad (LR:AM)

"Grodblåd" och råttblod äro botemedel, då någon insjuknat
 (LR:AM)

Då en gubbe från Lilla byn en gång tog av sig sina stövlar,
 föll ett ormhuvud ur hans strumpor (LR:AS)

Förr fanns det 7 moseböcker, men numera har man bara 5, ty
 de övriga äro borttappade. I de två försvunna böckerna stod
 det om sot och bot. "Trillboken" är svart (SR:JG)

Den hand som "frälst grodan från makkin" (ormen), botar allt,
 som den rör vid (SR:AN)

Djävulen är på jorden, inte i himmelen. "Ana ha ilaka siin,
 ana ha ilaka tung, ana ha ilaka hiärta" (SR:AN)

"Måratuppa" växer på björkar. Kokar man sådant i vatten och
 tvättar med vattnet, så botas sjukdom (SR:AN)

Både tandvärk och "trosken" botas med ord, och dessutom
 känner man till "årmord" och "blo-oodina" (SR:EE)

När man blir förskräckt för något, bör man spotta 3 ggr (SR:EE)

Om man fruktade att man var hotad av en person och kände sig sjuk, skulle man i hemlighet skära en bit ur sin fiendes "särk" bränna och taga in i t.ex. mjölk, så blev man frisk (SR:LE)

Blir man rädd för något, bör man spotta 3 ggr, hålla vatten på bottnen av ett stop och dricka (SR:E El)

Var man sjuk av förfäran, så skulle man dricka vatten, i vilket man lagt en rödglödgad hästsko (SR:E El)

Salt bör man kasta efter personer, om man inte vill att de skola komma igen (SR: E El)

"Inga gång kan du säga amen", då det lästs upp"ord" (SR:JP)

Svartboken är en trollbok. Där står om 30 förkastade dagar, och där bestämmes om ens levnad med hänsyn till den dag då man blivit född (SR:AB)

Man såg förr också på Rågö allt möjligt i brännvin (SR:ML)

Det finns 9 slag av varje bot å 9 slag av varje sot å ordena äro också 9" (SR:AN)

Om man kokar "hösmål" i vatten och dricker, så botar det för flere sjukdomar (SR:AN)

En kvinna "satte ifrån sig" trollord under en gårdsgårdastav, och då grät staven, tills hon kom igen (SR:AN)

Guds kors övervinner allt. "Kasta kors alltid, då du går ut, och använd salt för allt" (SR: AN)

Den som blivit botad fick inte tacka och den som botat fick inte taga emot någon annan betalning heller. "He ska int tackas fyri booti" (SR:AN)

Om en person blev sjuk, berodde det alltid på att någon hade trollat. Antingen hade den onda människan ord, som hon använde eller också hade hon ögon, som man blev sjuk av (KO:An P)

Ann skulle ha fått lära sig både "makkord, blodord och läuparsord", men hon ville inte, ty det var synd att kunna dem
(KO:AK)

Blodstämning.

"Blode blir staand", om man läser "blodorde", men ingen kan den konsten numera (LR:MM)

"Eildsorden kunna sätta bloden till stående" (LR:VE)

"Blodorden" läsas 9 ggr, varpå man blåser, där det blöder
- i näsa, mun o.s.v. De lyda:

Bloden stå still,

Bloden stå still,

Bloden stå still

Bakför Jordenes flod,

Namn Fader, Son å Helige Ande (SR:JP)

Om näsan blöder, binder man "modragarn" (ljusare till färgen än kaffebrunt) om vänstra "Främstfingret" (SR:MN)

Ormar och ormars bett.

Om en ko blev ormstungen, berodde det på att en ond människa t.ex. en trollkäring, sänt ormar. Mest blev kon stungen i juvret, och kon botades med ord (LR:AM)

En orm kan dödas, om man går 3 eller 9 varv kring ormen med ett föremål av stål, t.ex. en yxa. Då kilar ormen inte ned i jorden utan dör i solnedgången (LR:AM)

Om någon blivit ormstungen, bör man riva upp såret med gäddtänder, som tagits före "Santirjan" (LR:MÖ)

Då man ser en orm, bör man draga en kniv eller yxa efter sig motsols 3 ggr, så att den berör jorden. Om 3 dagar ligger ormen där med halva kroppen innanför och den andra halvan utanför ringen (LR:MÖ)

En kapten har haft att göra med ormar, av vilka en var mycket stor och hade guldkrona på huvudet. Det var Kungsormen. Om man kunde stå stilla och se på den, var det bäst, men gick man till anfall med yxa eller annat stål, så förföljde den en. (LR:MÖ)

I Finland finns en orm, som ätit upp två kalvar. Vill man döda den, så bör man skjuta den med silverkula (LR:KN)

Det finns ormar med vita blommor i öronen, och andra ha åter krona på huvudet. Förr var det inga ormar på Rågö, men så hittade de på att lägga en liten träbit under huvudet och komma simmande över från fastlandet (LR:KN)

Det är bra, om den ormstungne förstår "orden", innan han blivit botad. Den som botar, blåser på en bit bröd och säger orden; men sagesmannen kunde dem ej (LR:AE)

Då Valborg går i skogen, "kastar hon kors" över sitt bröst för att slippa se ormar. Det berättas, att ormen brukar taga en "kann" (spån), lägga den under sin hals och simma över vattnet på detta sätt (LR:VE)

En karl i Stora byn brukade läsa ord över personer, som blivit stungna av ormar. Ett får hade blivit stunget av en orm, och han blåste på det och läste ormord. Detta hände för 56 år sedan (LR:AE)

Då någon blivit ormsstungen lästes "makkordi":

2. Åsa alu ajani madu,
(9 slags färger uppräknades därpå:) Öllegarvani,
Svartfärga, broketfärga,
mosafärga, vegårmin, teos,
Grenfärga, brunfärga,
Vitt, reefärga,
Du ska ligga med tungan under sten,
He får du,
Intet annat.

Så blåste man på det, som smordes på det sjuka och gavs in. Man använde salt, sötmjök och tobaksgift eller "tobaksöli" (-olja), vilket lades på en lapp och bands om det sjuka (SR:AN)

Om man hittar ormen i en buske, bör man gå 3 varv motsols kring busken med stål och läsa Fader vår. Då kommer "makkin" upp, ty den kan inte gå utanför stålet (SR:AN)

Då man ser en orm, bör man rista med en kniv omkring den, så går den inte ur fläcken, innan folk ser den (SR:EE)

Om man blir ormsstungen, bör man gnida det sjuka med mull. Då gnider man ut giftet (SR:EE)

Ifall kreaturen blivit ormsstungna, bör man koka "askibarki" och giva dem (SR:EE)

Ormbett botas, om man med en kniv skär ut en bit av såret.
Men man bör inte gå in i ett hus, där det kokas (SR:OL)

Ser man en orm, bör man skära en ring i marken med en kniv av stål, så kommer ormen inte utanför ringen, utan dör av sig själv. Men den ligger med halva kroppen utanför ringen (SR:E El)

Om personer blivit "årmbitna", bör man "vaska med surt dricka", sedan man 9 ggr läst "årmorden":

Madu magap päis äres,

3. Pia ån mitmes mitmes katkis räätus,

Tervet kääd, terver jalat,

Terve tanni, kurku alla,

Issä, Poika ja Pyhä vaimo nimi (SR:JP)

Ormbett botas, om man gnider dem med den käpp med vilken man dödat ormen (SR:JP)

I Finland på Björkö har det funnits en stor, ~~stor~~ orm, som haft en väldig mun och ätit får. Sådana ormar ha kronor på huvudet (SR:JP)

Vill man skydda sitt hus mot ormar, bör man hälla terpentin i en ring kring huset och lägga dyvelsträck i varje knut (SR:JP)

På Rågö hade man förr ormar, som ryssarna fört med sig. De hade krona på huvudet och funnos i en "riggja", och man förde föda till dem på julnatten. Dessa ormar kallades "hemormar" (SR:JP)

"Ma kkorden" lyda:

4. I jordens tvång

Var är din gång.

De äro ur en psalm, men användes som "makkord". Det finns ormar, som ha krona - det är ormar, som kommit åt att sticka människor eller kreatur (SR:ME)

En gång såg en sjöman en väldig orm i en buske. Ormen var 3 famnar lång utanför busken, och resten fanns inne bland kvistarna. Huvudet var som ett stort kalvhuvud. Men sjömannen vågade inte slå ihjäl den, ty det kunde ju hända, att den var ormarnas gud.

(SR:ML)

Ser man en orm i en buske, bör man gå 3 varv kring busken med en kniv. Då går ormen inte över ringen, utan man kan slå ihjäl den (KO:AP)

På Ösel finns det så kloka män, att om man blivit ormsstungen och går till en klok gubbe, så tvingar han ormen att komma tillbaka och själv suga ut giftet. Och ormen är mycket ödmjuk. Men endast på Ösel träffar man så kloka män (KO:AP)

Man håller snokar som husdjur, ty de hämta lycka till det hus, där de finnas (KO:JL)

Om "makken sticker", bör man koka askbark och badda med vattnet (KO:AK)

För "makksteki" hade man "makkordi", men vanligen kokades lampolja och "askabark" och smordes på det sjuka (KO:KY)

"Makkstucki" botas, om man tvättar det sjuka med askbarksvatten. Detta hjälper för både folk och kreatur (KO:KJ)

Ros (och sjukt juver hos kor).

Om kon har sjukt juver, bör man taga en flat sten från åkern hålla stenen tryckt mot juvret så den blir varm, samt lägga stenen tillbaka på precis samma ställe, där man tagit den (LR:MÖ)

Det finns 9 slags "rosa", t.ex. "dödsbleima, eildsrosa, rörosa, kritrosa och blårosa". En "dödsbleima" finns det ingen bot för. Den ser ut som en liten blå ring bakom skuldrorna. "Kritros" kommer av fisknät och av kvastar, som man sopat ugnen med. Men ingenting synes; det endast värker. "Blårosen" är blå till färgen och "eildsrosa" går som en eld genom kroppen. "Rosa" botas med "rosbandena", som innehålla fårull. (SR:AN)

"Rosa" botas, om man tvättar med vatten, som funnits i en fördjupning i en sten (SR:MM)

"Rosa" eller "jordfari" botas, om man dricker vatten med salt och kol i, spottar det tillbaka i kärlet och håller vattnet i alla väderstrecken under en torva, som man skär upp på den plats, där man fått sjukdomen (SR:MM)

"Rosan" botas, om man smörjer "stärkentin" som fås på apoteket, på det sjuka samt binder en "svart skjorta" om (ett linne, som blivit smutsigt vid månadsreningen) (KO:JN)

Ros botas med "ord", men dem kunde sagesmannen inte (KO:AP)

"Rosa" botas med blått papper av den sort, som varit lindat kring strumpor (SR:JP)

"Rosa" drives tillbaka, om man använder svart fårull, "hummel" och blypapper, då man fått "trollbett" (SR:JP)

"Rosa" botas, om guldpenningar läggas på på det sjuka, och man binder om (SR:JG)

"Rosa" botades, om salt lades på ett fat, och den botande läste sakta över saltet för sig själv samt förde det i 3 ugnar, sedan saltet lagts på det sjuka. Dessutom användes "dödsåpa" och aska varpå man drack vatten 3 ggr, spottade tillbaka i kärlet och hällde ut vattnet i alla väderstreck (SR:JG)

"Rosa" botades, om man band ett rött silkeskläde, humle, svart ull, en "börspung" och blått papper, mot vilket man länge gnidit en blyertspenna, på det sjuka (KO:AK)

Om kon har svullet juver, bör man tvätta det med "enträdsvatten"
(KO:MS)

Man hade "rosaorden" liksom man hade "ord" för allt annat, ty förr trodde man aldrig på doktorn (KO:KY)

"Rosa" botas med blått papper, blyerts och svart ull (KO:KJ)

"Fligen" och "skåått".

Om man pekar på regnbågen, får man mask i fingret (SR:JL)

Om man pekar på månen, får man krokigt finger (SR:JL)

"Fligen eller fluggren" (värk under bröstet) botas med följande ord:

- Värk ring kring kroppen,
5. Satan som först giord,
Så frågade Jesus:
Vart skall du gå?
Ja ska gå till manbyn.
Va ska du där göra, sa Jesus,
Revaben å slidben,
Du får int, sa Jesus,

Så länge som mitt gräs är grönt
 å min eeld ä ree (röd),
 Gå ut i han skogen,
 Som inga yx går,
 Å ut i han siön,
 Som inga båt går.

I Gud Faders, Guds Son å den Helige Andes namn.

"Amen" får man inte säga. Man blåser i någon vätska, som man ger den sjuka att dricka (SR:AN)

Om något kreatur har fått fel och lider av "skååt", bör man blåsa det i öronen och läsa Fader vår i örat på kräket, men inte säga "amen" (SR:JP)

Om folk fått "skååt", som kommit ur vädret in genom munnen, bör man blåsa på vatten ovh läsa följande rad utan att säga "amen":

Maria satt med Jesus i famnen

6. Under sten,

Bläktade med skedikin mot djävulen,

Så sade hon:

Djävulin, gack bort ifrån mig (3 ggr),

Så tog Maria Jesus i famnan

Å gick kirkleides,

Hon gick åt Micklakirke, o.s.v.

(9 kyrkor, vilka som helst nämnas, men nionde gången säger man:)

Maria gick med Jesus i famnen

Kirkleides åt Muskukirkalten,

Som hennes ögon icke har sett,

Å hennes öron har hört,

Och kyrkan är full med folk.

I namn Faders, Sonens och Helige Andes.

Man är mycket svag, om man fått "skååt" och kan t.o.m. dö av sjukdomen (SR:JP)

För att bota "fligen" binder man om med "fleingräs", ett "gräs", som har gula blommor och växer på alla gårdar vid husväggarna (SR:JG)

Värk under bröstet botas, om man gnider nedifrån uppåt (KO:IS)

Värk.

För "ilaguse" (reumatism, gikt) läser man:

I Herrens Jesu namn,

7. Ja har(den sjukes namn) vare sig de vill,

Kvinna eller man,

(Maria) har ilaguse i gane,

" " " " tunga,

" " " " tarmarna,

" " " " fetre,

" " " " tånarna,

" " " " händre,

" " " " fingrena,

" " " " änana,

" " " " näsa (LR:AM)

Om en person har sjuk rygg, bör han lägga sig på magen med något högre under bröstet, varefter den förstfödde av bröderna i ett hus trampar honom på ryggen (LR:MÖ)

"Ilaguse" kommer av "räddhåga" och köld, och man är så sjuk, att man ingenting orkar göra. Ett botemedel är ett stop varmt öl med peppar eller malört, varpå man klär på sig varma kläder och går till sängs. Peppar är det bästa botemedlet, och man bör använda "turkspiparn", peppar med "snirkliga korn" (LR:VE)

Ett medel mot "ilaguse" är "skedar" (skidor) av "skedpipar", som växer på träd, i brännvin. Röda "piparskedar" hjälpa (LR:VE)

Den som har "sinona sår", bör lägga sig på golvet och låta en annan trampa på ryggen (SR:AN)

Om någon har värk, bör man blåsa kanske flera gånger där det värker, och läsa "värkorden":

Jungfrun somnar,

8. Värken domnar (säges 9 ggr),

Faderns, Sonens och den Helige Ande.

Därpå läser man Fader vår (SR:E El)

Värk botas, om man blåser på och läser "värkordena" utan att säga "amen":

Värkin domna,

9. Jungfru somna (säges 9 ggr)

Namn Fader, Son å Helige Andes (SR:JP)

För "ilaguse" läser man :

10. Gråer man siter bak i kirke,

Siunger å läser ur en kviita bok (SR:JP)

Då lederna värka, bör man koka "ledgräs" (gräs med leder) eller rötterna av ett annat "gräs" med vita blommor och giva in (SR:ML)

Innan man börjar skära, bör man taga skäran 3 ggr medsols om sig, så får man inte "riggvärkin" (SR:AN)

"Ilaguse" och vrickning botas, om man dricker vatten, i vilket man skrapat av en silverrubel med kors på (KO:AK)

"Ilaguse" och vrickning botas, om man dricker vatten, i vilket mässing skrapats (KO:AK)

Om en person har sjuk rygg, bör han ligga på golvet, medan en gammal man (helst) trampar honom på ryggen (KO:KJ)

Tänder och tandvärk.

Tandvärk botas, om man går till kyrkogården, tar en spik ur ett träkors, petar tanden med spiken och lägger spiken tillbaka i samma hål (LR:AM)

Om man har tandvärk, skall man lägga "pipöle" (pipolja) i den sjuka tanden. Men medlet hjälper inte alltid (LR:AM)

Tandvärk botas, om man skär bort "knölar" på fötterna hos levande svarta hästar, hackar "knölar" fina i pipan och röker (LR:AM)

Tandvärk botas med sprit och "lihverolja" (LR:KN)

För tandvärk hjälper det att "lägga kupp på" (koppa) (LR:VE)

Tandvärk botas, om man sticker i tandköttet med en nål så att "den fattiga bloden", som liknar svart-brunt vatten, kommer ut (LR:VE)

Tandvärk berodde på att man hade maskar i tänderna. Om man lade "tanngräse" i pipan och rökte, slutade värken (SR:JL)

Har man tandvärk, bör man bränna "tanngräs" (med gula eller gråaktiga blommor och skidor med frön) så att röken går genom en tratt rakt på tanden. Askan lägges dessutom på tanden. Maskarna rökas ut ur tanden på detta sätt, och om man lägger ett vitt papper under tanden, så gå maskorna dit (SR:EE)

En person med "korstand" (en gammal tand bredvid den nya) bringar olycka. Han har "ilak tunga", så att om han t.ex. berömmar ett kräk, magrar det genast (SR:E El)

Man skulle kasta de tänder, som man löste, på ugnen och ropa:

11. Ja jer beintann åt tö

Ge tö gulltann åt me!

Då fick man goda tänder (SR:MN)

Barnen togs gärna ut tänderna själva, om de fingo kasta dem på ugnen, där katten låg, och ropa:

12. Ja ger åt te beintann,

Je tö åt me gulltann, katta (SR:JG)

Ibland hjälpte "leuparsorden" mot tandvärk, om man läste dem i vatten, som dracks; men inte alltid (KO:AK)

Om en rätta ätit av ett bröd, bör man låta barnen äta samma sak, så få de starka och vassa tänder (KO:AK)

När barnen lösa tänder, skola dessa kastas på ugnen, medan det säges :

13. , gir åt ja gulltann,

Ja ger åt de beintann.

Då får barnen starka tänder (KO:AK)

Tandvärk upphör, om man lägger salt på den sjuka tanden och använder "ord" (KO:KJ)

"Knarrn"

"Knarrn" botas, om man en torsdagskväll lägger handen under en stock i en "nordanknut" på ett 3 ggr flyttat hus och försöker lyfta knuten duktigt 3 ggr (LR:AM)

"Knarrn" botas medels "knarkträd" (träd som gnida mot varandra) eller om man borrar hål i träd. Mera visste sagesmannen inte om botandet (LR:AM)

Den som lider av "knarrn", bör gå på norra sidan av ett hus och försöka lyfta väggen. Han skall anstränga sig så länge, att han tydligt hör , hur det säger "knix" (LR:MÖ)

"Knarrn" botas om man 3 ggr försöker lyfta ett 3 ggr flyttat hus
(LR:KN)

För att bota "knarrn" borrar man med "navan" (borren) ett hål i ett säte, där det tidigare varit ett hål, lägger handen under hålet, tar 9 kvistar ur "kvaststången" (kvasten), bränner kvistarna under sätet, medan man håller handen ovanpå och säger:

Knarrn, du ska tappas å fanas

14. Så dagg av jorden,

I namn av Faders, Sons och Helige And.

Den person, som kunde denna konst, kunde också vända kalven i kons mage eller skära sönder kalven och taga ut den med krokar (LR:VE)

"Knarrn" botas, om man försöker lyfta en knut som 3 ggr flyttats. En annan person frågar därvid:

15. Va lifter du?

Svar: Ja lifter knarrn.

Det frågas och svaras 3 ggr, men den frågande bör vara änka, ty för en änka bedes det i alla kyrkor (SR:AN)

"Knarrn" botas, om man gnider handen med "knarkträ" (två kvistar, som gnidit mot varandra), men kvistarna böra vara av rönn (SR:EE)

"Knarrn" botas, om man binder en mässingskedja om handen mot värk
(SR:OL)

"Knarrn" botas, om man försöker lyfta ett 3 ggr flyttat hus i
"västanknuten" (SR:OL)

"Knarrn" upphör, om man gnider den sjuka handen, så att den blir
riktigt het, med "knarkträ", kvistar av gran, som gnidit mot
varandra (SR:E El)

"Knarrn" botas om 9 ax av råghalm, som bundits ihop, brännas under
ett kvisthål i en träbit, medan den sjuke håller handen så nära
hålet som möjligt på övre sidan, tills axen brunnit upp. Därvid
frågar den sjuke:

16. Kännat bränder du?

Svar:Åt knarrn.

Den sjuke och den som botar "knarrn", fråga och svara 9 ggr (SR:E El)

"Knarren" botas, om man försöker lyfta en knut på ett 3 ggr flyttat
hus samt går till en harv och gör någonting här - okänt vad,
samt om en annan frågar:

17. Vad lyfter du där?

Svar:Jag botar knarren (SR:ML)

"Knarkträd" (träd som gnidit mot varandra) kan man "sota med"
(göra illa med). Om man lägger sin oväns klädesplagg mellan träden
så blir han svårt sjuk (KO:An P)

"Knårrn" botas, om den sjuke 3 torsdagskvällar försöker lyfta en
3 ggr flyttad knut, under det en annan person frågar:

18. Ko lyfter tu?

Svar:Janlyfter knårr.

Detta sker 3 ggr (KO:AK)

Vårtor.

Om man har vårtor, bör man 3 torsdagskvällar värma "skino" (brynsten) het på elden och lägga på vårtan samt tillbaka på dess plats. Då slipper man sina "vartor" (LR:AM)

Har man "vartor", så bör man gnida vårtan med "nysslaktat" ister, så att vårtan borrar ett hål i istret, samt gräva ned detta i takdropp. Då ruttnar istret snabbt och vårtorna likaså (LR:AM)

"Vartor" försvinner, om man knyter lika många knutar, som man har vårtor, på en svart eller röd ylletråd och gräver ned tråden i jorden för att ruttna (LR:AM)

Om man har "vartor", bör man gnida vårtorna mot grindspolarna, då de äro våta på undre sidan (LR:OE)

För att slippa "vartor" lägger man vid första nymånen handen på ryggen, sträcker fram handen mot månen och säger:

19. Skua ko ja har,
Kva ar tö?

Detta säger man 3 ggr, och för varje gång sträcker man fram handen. Alltsammans bör ske 3 torsdagskvällar, men helst vid första nymånen (LR:AM)

"Vartor" försvinna, om man 3 ggr stryker vårtorna med ett liks vänstra namnlösfinger (LR:MM)

Vill man slippa vårtor, bör man knyta 9 knutar sålunda, att man drar öglorna inom varandra och gör alla knutarna färdiga samtidigt. Därpå gnider man knutarna mot vårtorna och gräver ned garnet i svinstian (LR:MM)

"Vartor" försvinna, om man tvättar dem med de droppar, som falla från hästens mun, då den dricker (LR:KN)

Om man bränner en nål röd och sticker den genom vårtan, så torkar vårtan bort (LR:AE)

"Vartor" försvinna, om man ritar en femhörning på dem (LR:VE)

För att fördriva vårtor kan man också lägga ister, med vilket man gnidit vårtorna, eller en tråd med lika många knutar, som man har vårtor, mellan kons bakfötter för att ruttna (LR:AM)

"Vartor" försvinna, om man binder "eiktagel" (hästtagel) ur hästens svans om vårtorna, så att de ruttna (LR:AM)

"Vartor" försvinna, om man stryker "bissoose" (sot ur bössan) på vårtorna (LR:AM)

Vårtor bör man stryka med en döds hand, så försvinna de (LR:AB)

Ett medel mot vårtor är att gnida dem med svingallan (LR:AB)

Om kreaturen komma emot en och "ryta", så får man vårtor (LR:VE)

Vårtor botas med "svinkettlåkan" (den lake, som fås vid svinslakt) om man tvättar händerna med den (LR:VE)

Har man "vartor", så bör man binda "eikinstagel" (hästtagel) om vårtorna (SR:JG)

"Vartor" försvinna, om man sticker en nål i den och petar bort rötterna (SR:JL)

Vårtor försvinna, om man visar dem för månen och säger:

20. Skua ko ja har,
Kva har tö? (SR:JL)

"Vartor" försvinna, om man låter en stor grön gräshoppa bita och avsöndra vätska på vårtan (SR:AN)

Om man vill slippa "vartor", bör man knyta 9 knutar över vårtorna och lägga garnet på ett fuktigt ställe, t.ex. under bastugolvet
(SR:AN)

"Vartor" försvinna, om man håller ett trästycke med ett kvisthål i över vårtorna och sedan bränner träbiten. Sagesmannen var inte säker på det sista (SR:AN)

Då man har "vartor", bör man gräva ned något i jorden. Då det ruttnat, öro vårtorna borta (SR:EE)

"Vartor" försvinna, om man passar på, när hästen dricker och låter det vatten, som rinner mellan dess tänder droppa på vårtorna (SR:EE)

Vårtor försvinna, om man knyter lika många knutar, som man har vårtor, på garn och låter garnet ruttna bort på något ställe på gården (SR:OL)

"Vartor" försvinna, om man gnider dem med svinfett, som kastas under "kuddfoten" (SR:E El)

Vårtor, "jordfaai", gnidas med salt. Johanna hade fått vårtor från en sten vid bryggan. Hon gick dit och gned vårtorna mot stenen och saltet, vilket hon kastade på stenen (SR:JP)

Vårtor försvinna, om svart garn med lika många knutar, som man har vårtor, bindes om vårtorna (SR:MN)

Om man visar månen sina händer, slipper man vårtorna (KO:MS)

Då månen lyser på golvet, bör man sticka sitt finger i månstrimman och stryka 3 ggr med fingret över vårtorna, så försvinna de (KO:MS)

"Vartor" försvinna, om man kastar salt i ugnen och springer sin väg så att man inte hör saltet knastra (KO:KJ)

Om man har vårtor på händerna, bör man gnida händerna mot varandra och säga till månen:

21. Skua, kva ja har,
Tu har tinat (KO:KJ)

Utslag, fräknar m.m.

"Leupar" (röda fläckar) försvinna, om man gnider med "leupargräs", ett gräs som har vit mjölk (LR:AM)

"Leupar" botas, om man stryker fläcken med en brynsten, på vilken man ristat en 5-hörning (LR:AM)

"Leupar" försvinna, om ett "piibån" (oäkta barn) stryker dem med vassbukshuvuden (LR:AM)

För "kråkspräcklor" och "hönar" (finnar) visste sagesmannen ingen bot (LR:AM)

Om man spottar i luften, får man "vådersbleima" och "såra läppar", som måste botas med ord (LR:AM)

Då man fått "hyndanagla" (stora finnar?), skall man genast lägga en "fingerhatt" eller ring på, så kunna de inte gå över ringen (LR:AM)

Om man spottat i elden, får man "eldsbleima", som botas med ord (LR:AM)

"Löupan" bero på reumatismen, som går genom kroppen och slår ut än här, än där. Har man sådana utslag, bör man äta bara "gräs och blommor" (LR:MÖ)

Österberg var ute på fiske med en kamrat, som blev sjuk. Det "fastnade innantill för honom". Då kom där en trollkvinna, som hällde vatten i en bössa, och den sjuke fick "dra bösspipan", varpå vattnet hälldes i en gammal sko, och den sjuke fick dricka genom klacken. Därpå skulle man blåsa i en tom flaska, som var så torr, att den visslade, men man blåste i alla fyra väderstrecken (LR:MÖ)

"Eildsbleima", blemma på tungan eller på läppen får man, om en annan person tänder eld i spiseln och därvid råkar nämna ens namn. Blemman försvinner, om vänstra "främstfingret", som man 3 ggr spottat på, 3 ggr lägges på blemman. Detta upprepas så att det sker inalles 3 ggr (LR:AE)

Onda människor kunde föra ut ägg på en annans ängsvall och täcka dem med mossor, så att de inte syntes. Gick man då över äggen med lilen och skar sönder dem, så fick man sår, som aldrig läktes. Men om man kastar äggen i havsvattnet, så får upphovsmannen något fel i stället. Han blir tvungen att gå omkring och tigga mat eller dryck. Får han inte dricka på ett ställe, så måste han gå vidare och söka bot för sin hunger eller törst. Hönsägg användes ej, utan "folägg", ägg av svärter eller "odfoglar" (LR:AE)

"Leupar" botas med salt och jäst på ett linnekläde. Jästen tar bort fläckarna, om den ofta ombytes. Man skiljer mellan "torr-leupar" och "våtleupar", som det kommer vått ur (LR:VE)

Från fisk får man allt möjligt ont, såsom "ros" och "bleim". På stora "bördar" sättes jäst; man reder sig utan salt (LR:VE)

"Leupnar" botas med ättika eller surbrödsdeg (SR:JL)

Om man fått "jordfaai" (kvisslor) på händerna, s.k. "jopsplågi", bör man tvätta händerna i stenvatten, d.v.s. vatten, som finns i fördjupningen på en sten (SR:JG)

Om barnen spotta på spiseln, får de sjuk mun (SR:JG)

Den, som har sår, bör binda en lapp med andra människors avföring om, så blir han frisk (SR:AN)

Omläpparna spricka, beror det på att andra tala om en och röra om i elden samtidigt. Är det en "vatubleima", bör man med vänstra namnlös-fingret taga dagg från fönstret och lägga på. Och är det

en "eildsbleima", skall man taga ett kol och lägga på blemman samt lägga kolet tillbaka (SR:AN)

"Kräkspräkeler" (fräknar) botas, om man, då man första gången ser svalan på våren, spottar i handen och gnider fräknarna med spotten (SR:EE)

"Bleimo på läppein" försvinner, om man gnider den med 3 eller flere saltkorn och kastar dem i elden. Man får blemma, om någon petat i elden och talat om en (SR:EE)

Omlikvatten hällts ut på marken, om man råkar sitta på det stället, får man en sjukdom, som "håtes" (kliar), alltså skabb (SR:EE)

Likvatten bör hällas under ett golv, där ingen går, ty annars får den, som kommer i beröring med vattnet, fläckar på kroppen (SR:LE)

"Jordfaai" botas, om man 9 ggr läser:

22. Jordenes fader, jordenes moder,
Jordenes mamsell.

Därvid blåser man i vatten, som man tvättar med, håller det under 3 torvor och säger:

Jordmora, freist itt tö meira ett me,
Som ja freistar ett tö (SR:JP)

Om man slår barn eller kreatur med en kvist av rönn, få de sår (SR:ML)

En blemma försvinner, om "bleimblaa" eller en tugga av smör och bröd lägges på (SR:ML)

"Jordfaai", i synnerhet "eeldsjordsfaai" botas, om man tvättar det sjuka med vatten, som hälls genom "bastureisa" (SR:ML)

Såpa, som man tvättat lik med, var ett botemedel mot sjukdom, kanske just mot sådana fläckar, som man fått då man handskats ovarsamt med likvatten (SR:LE)

Om barnets första badvatten hälls i takdropp, får barnet utslag(SR:LE)

"Vörnbroskar" (fräknar) mister man, om man tvättar sig med sin egen spoo, då manser svalan första gången om våren (SR:E El)

"Jordfaai" (klåda) kommer av jorden. Har man "steinjordfaai", bör man plocka 9 olika slags stenar, lägga dem i vatten, tvätta sig med vattnet och kasta det mot 4 olika väderstreck, i det man säger något, men orden hade sagesmannen glömt (SR:E El)

"Jordfaai" eller "kvisor" botas med liksåpa (SR:AN)

Om man vet på vilket ställe man fått "jordfaai", bör man offra någon slant på det stället (SR:AN)

Har man fått utslag av vädret, bör man hälla vatten i ett kärl, skrapa av guld och kol och hälla vattnet åt alla 4 väderstrecken om torsdags- och måndagskvällarna (SR:AN)

Sår bli friska, om man röker hundhår ovanför såren (SR:JP)

Man får "kvisor" och blir sjuk, om man går och "pissar" på det ställe där "liksvattne" hällts ut (SR:JG)

"Jordfaai" botas, om man lägger en "silverbrischki" (rysk silverbrosch) i vatten, tvättar med vattnet och håller det i det fria i alla väderstrecken (SR:MM)

"Läupar" kallas i Korkis "rävarämp". Det sjuka botas, om man gnider med droppar, som tagits under grindstolparna (KO:An P)

Om man spottar i elden eller på det heta järnet i spiseln, får man blemma på tungan (KO:JL)

"Jordfaai" botas, om man lägger 9 kol i vatten, dricker vattnet, tvättar med vattnet och håller ut det i alla väderstreck (KO:AK)

"Kvisor" eller "jordfaai" botas, om man tvättar med vatten, i vilket lagts salt eller "vetarvin" (vattunarv), och håller vattnet mot alla fyra väderstrecken (KO:KY)

"Jordfaai" botas, om man gnider utslagen med salt, som gnuggats mellan händerna, varpå man kastar bort saltet motsols (KO:KY)

"Läupar" botades, om man blåste i vatten och använde ord. Men det var inte lätt att få reda på (KO:KJ)

Matleda.

"Materleida" botas, om man träder en brödbit nedre vägen upp genom armen och äter upp biten. Det behöver inte vara bröd - annan mat duger också (SR:AN)

Matleda botas, om man ger hästen en brödbit, men äter upp den själv, just när hästen vill taga den (SR:MI)

Matleda botas, om man äter upp en brödbit, medan man sitter och bestyr (SR:MI)

Om en person går mellan en annan person vid ett matbord och själva bordet, får den sistnämnde matleda (SR:EE)

"Materleid" botas, om man dricker vatten, som hällts genom armen, så att det runnit ut vid halslinningen (SR:E El)

Lider man av matleda, bör man låta hästen nosa på en brödbit, som man själv äter upp (SR:ML)

"Trosken" och gulsot.

Man får "trosken", om man förkyler sig eller blir förskräckt. Det kommer vitt på tungan, och halsen blir svullen (LR:VB)

"Trosken" botades med "troskordena", som mumlades mellan läpparna, så att den andra ingenting hörde. Man läste över brännvin, mjölk eller

vatten 3 eller 9 ggr:

I Herrens Jesu namn,

23. Ja har (den sjukes namn) vare sig de vill

Kvinna eller man,

Ja har trosken i gane,

Ja har trosken i tunga

Ja har trosken i tarmarna

Ja har trosken i fetre,

Ja har trosken i tånarna,

Ja har trosken i händre,

Ja har trosken i fingrena,

Ja har trosken i änana,

Ja har trosken i näsa (LR:AM)

Om man hittar en hästsko före "Sautirjasdan", skall man upphetta den, tills den blir röd, lägga den i mjölk och därpå i vatten, vilket drickes, då man blivit rädd och fått "trosk" (LR:AM)

"Trosken" får man av förskräckelse. Sjukdomen botas med sockervatten och "trosköle", som fås på apoteket (LR:MM)

Vem som helst kan ha "trosken", som kommer av "räddhåga" och köld och yttrar sig i att huvudet värker och ögonen dragas inåt. Ett botemedel är en dekokt på "troskgräs", som växer på mossig mark under enbuskar. Det breder ut sig på marken, är slätt på övre sidan, vitt på den andra och grönt även om vintern (LR:VE)

Gulsot botas med allt, som är gult: "hönsskit", gula maskar, gult silke, gädda, som varit i vatten, m.m. I tur och ordning gives allt detta åt den sjuke, som inte bör ana något (LR:Au E)

Gulsot botas med gula blommor, som växa på hård jord. De kokas och givas in (LR:MM)

"Troskorden" har Ann inte fått, fastän hon varit "så benägen" att få dem. De bota bra (SR:AN)

"Gålsoti" botas, om man kokar gul mossor och "gål silkisklä", som malts sönder i vatten och ger in detta jämte bröd och friska människors avföring, som måste tagas i hemlighet (SR:AN)

Värk eller "trosk" botades, om en äldre person läste "värk- eller troskordena" över en kruka med vatten (SR:LE)

"Troskordena" lästes i sur mjölk med klimpar (SR:E EL)

"Troskordena" lyda:

Trosken i mun,
 24. Fadern, Sonen och den Helige Ande,
 Trosken i halsen,
 Fadern o.s.v.
 Trosken i bröstet,
 Fadern o.s.v.
 Trosken i ögat
 Fadern o.s.v.
 Trosken i näsa
 Fadern o.s.v.
 Trosken i huvu
 Fadern o.s.v.
 Trosken i händer
 Fadern o.s.v.
 Trosken i föter
 Fadern o.s.v.
 Trosken i örona (SR:E EL)

"Troskordena" lyda:

Trosken i läppan
 25. Trosken i gane
 Trosken i tunga
 Trosken i näsan
 Trosken i harsen
 Trosken i bröstet
 Trosken i ryggen
 Trosken i naveln
 Trosken i korsknötarna
 Trosken i knäna
 Trosken i höö (hälen)
 Trosken i stortånan.

Detta läses en gång baklänges och så på nytt rätt väg, så att orden inalles säges 3 ggr. Tredje gången säger man: Namn Fader, Son och Helge Ande (SR:JP)

"Gulsotan" botas, om man kokar smörblommor (Taraxacum) (KO:JL)

Mot gulsot tar man in askan av en gul silkesmössa (KO:AK)

"Trosk" botas, om man skrapar av "karpar" (?) i söt mjölk, lägger aska i mjölken, slickar litet av mjölken och läser "troskorden" (KO:AK)

Om man kokar rötter av "smörblommor" och dricker vattnet, botas "gulsjuka" (KO:KJ)

Förstoppning, diarré..m.m.

Vid slagsmål händer det, att man säger: "Vänt, när jag slipper hem, ska jag trolla "räven" ("gate") fast" (LR:AM)

För stämman bör ord läsas, men sagesmannen kunde dem ej. Då blir både folk och få friskt (SR:EE)

Om man bränner en annan persons avföring, får han "sååt gaat" (sjuk bakdel) (SR:EE)

Då en person har stämman, bör en annan stå på ena sidan, ett jungfrubarn (oäkta barn) på den andra sidan av den sjuke och knyta 9 knutar, "lansknuten" över honom (SR:E E1)

Har man "träckstämman" bör man göra en "pril" av såpa, med vilken man "vaskat" döda, och sticka in där bak (SR:JP)

"Piss-stämman" botas, om man dricker kokt vatten, som hällts genom en silverring, vilken lagts ovanpå ett kvisthål i en träbit (SR:JP)

Om folk eller kreatur lida av stämman, bör man giva dem vatten, som 3 ggr hällts genom ett bräde med ett kvisthål, över vilket lagts en silverring (SR:ML)

Stämman botas med "kräkabär", som växa på stora träd (SR:AN)

Man bör vakta ett litet barn, så att morgon- eller aftonrodnaden inte får lysa på klutarna. I annat fall får barnet "löst liv å skit greent" (SR:AN)

Ett medel mot stämma är att taga in dyvelsträck (SR:AN)

På Ösel finns det män, som kunna sätta människor i stämma, "så att hon inte får något ifrån sig" (KO:AP)

Stämma botas, om man dricker sur mjölk (KO:An P)

Om "kvällskäran" lyser på barnets klutar, får barnet "sjukt liv", och avföringen blir som grönt vatten. Då bör man 3 torsdagskvällar slå med klutarna mot "kvällskäran" och efteråt noga se till, att barnet inte blir sjukt igen (KO:KY)

Nyfödda barn.

Navelsträngen bör sparas, så lär barnet sig läsa bra, ifall man pekar på orden med navelsträngen (SR:AN)

"Lägg trädet i ugnen, som det växer (med toppen före), så får du lätt ditt barn" (SR:AN)

Det är lyckligt för en själv, om man blir fadder för ett oäkta barn
(SR:EE)

Små barns naglar böra bitas av, ej klippas (SR:EE)

När "bänina drigel", bör den yngsta faddern, om det är en flicka, klippa av "drigeln" (dregeltråden), så slutar barnet dregla (SR:EE)

De första kläder, som man kläder på det nyfödda barnet, böra vara gamla och lappade, för att barnet inte skall bli slösaktigt (SR:LE)

Barnets naglar böra första gången brytas av utan att klippas. I annat fall blir barnet beroende av andra och får ingenting att säga (SR:E El)

Ett barn, som fötts med fötterna före, har "ilak tunga" och bringar olycka, om det t.ex. berömmar ett kräk (SR:E El)

"Ettfärdi" (efterbörden) bör grävas ned i fårhuset (SR:E El)

Om ett barn "spyr", beror det på att man blåst på vällingen, då man kokat den. Man bör taga barnet i famn och blåsa över barnet i grytan på nytt (SR:E El)

För att kvinnan inte skall ha "ilir" (värkar), då hon föder barn, bör man 9 ggr läsa "leusordir" eller drivord. De hjälpa, fastän man inte gnider henne alls, men ingen människa kan orden - utom Johanna:

Jesus, tule min vastu
 26. Jesus, tule min aitma,
 Kerini verini sapead lahtileuma,
 Nagu pysi pauk (SR:JP)

Man bör knyta 9 ggr "leusknut" på en garnända, då människor eller kreatur föda (SR:JP)

Barnets första tvättvatten bör hällas i bastun eller fårhuset, sedan 3 saltkorn lagts i vattnet. Barnet är ju odöpt, och ingen bör gå över vattnet (SR:ML)

Små barn få inte tvättas i takdropp (SR:AN)

Före dopet bör barnets tvättvatten hällas i bastun (SR:AN)

Barnets dopvatten bör hällas i stuguvrån (SR:AN)

Då ett barn föddes, band man ett band spänt om barnets huvud, för att skallens ben skulle växa ihop, "för trofasthet". Bandet fick vara kvar 8 veckor, kanske mer (SR:AN)

Om en kvinna finner 2 nötkärnor i en och samma nöt och äter dem, så får hon tvillingar (SR:AN)

Barnets naglar få inte klippas, innan det är årsgammalt (SR:MM)

Man bör lägga badkvasten i barnets tvättvatten, så att barnet kommer att ligga med huvudet på kvasten (SR:MM)

Gropen i barnets huvud (hjässan) aktades förr, och man band om den (SR:MM)

Då ett barn fötts, väges det allra först i moderns huvudduk(SR:MM)

När ett barn blivit fött, bör man "draga kors" över både mor och barn samt läsa Fader vår över barnet (SR:MM)

"Ettfärder" (efterbörd) gräves djupt ned under bastugolvet eller i fårhuset (SR:MM)

Dopvattnet, ljumt brunnsvatten, får ej hållas ute i fria luften(SR:MM)

Man lägger salt eller glödande kol i barnets första badvatten för att skydda barnet mot ont. Vattnet bör kastas under en vägg, så att ingen kommer att gå över det. Efter kristningen kan vattnet hållas var som helst (SR:MM)

Så länge barnet är okristnat, bör man se till, att fönstren äro stängda, och att solsken eller månsken inte faller på barnet eller dess klutar. Om månen skiner på klutarna, blir barnet sjukt i magen (SR:MM)

Om man knyter 9 knutar på ett snöre och träder under barnsängskvinnans ben, kan intet ont drabba barnet (SR:SN)

Man ger ett nyfött barn öl, för att det skall få rätt skinn och börja se friskt ut (SR:MM)

Man bör knyta 9 knutar på ett band och binda detta om benen på barnaföderskan, så blir barnet förr fött (SR:MM)

"Groa" yttrar sig i att kroppen är klen och mager på barnet, utom magen, som växer. Man bör bada barnet i vatten med 9 grodor, som läggas på barnets mage. Dö då grodorna, så blir barnet genast friskt (SR:MM)

Man bör skära små barn under tungan, så ha de intet hinder för sitt tal
(SR:AN)

Det är farligt att tala om barnets kön, innan det blivit kristnat
(SR:JG)

Då ett barn blivit fött, bör man "haudna barnet", d.v.s. hålla det över ett kopparkärl med varmt vatten, varpå man klipper litet hår bakom faderns öra, bränner håret och ger in det i mjölk eller vatten åt barnet
(SR:JG)

Då man kommer till en gård, där det finns ett nyfött barn, bör man taga av duken eller mössan, då man går fram till sängen, varpå man bjudes på vin (SR:SM)

Förr fick ingen, vare sig släktingar eller andra bekanta, gå in till barnet, innan det var kristnat (SR:MM)

Då en kvinna på ösel skall få ett barn, "lägga de kloka smärtan på mannen", så att han lider i stället för hustrun (KO:AP)

Om ett barn är sjukt, botar man det genom att hälla vatten kring en gråsten, som är jordfast, varpå vattnet hålls över barnet (KO:Au P)

Barnets första tvättvatten hölls under ett uthusgolv, där ingen kom åt att trampa. Annars kunde det förorsaka sjukdom (KO:Au P)

En stund före solnedgången stängde man alla fönster för att aftonrodnaden inte skulle få lysa på barnets klutar. Barnet blir sjukt, om "kvällskiära" skiner på det (KO:AP)

Om modern hörde, att barnet nös, i synnerhet före dopet, sade hon: "Jesus sjölpe" (KO:JL)

Man lindar ett barn så att lindorna bildar ett kors (KO:JL)

Om man skär av småflickors naglar och lägger dem på flickornas bröst få de "stor tissar" (KO:AK)

Man bör allra först kläda ett nyfött barn i faderns gamla skjorta, så börjar det tycka om sin far (KO:AK)

Om barnen ha "farnast" (?) som kommer från luften, bör man värma surt dricka i en gryta, breda ett kläde över grytan, sedan den lyfts från elden, och låta barnen inandas "svalmem"(ången) (KO:KY)

Om barnets kläder hängt ute för att torka, bör man taga bort dem, så att månen inte får lysa på dem (KO:KY)

Då ett barn blivit fött, läste man Fader vår över det, och innan det var okristnat, hade man hela tiden psalmboken bredvid barnet (KO:KY)

Man lade badkvasten i barnets badvatten och hällde det under ett bastugolv (KO:KY)

Födelsemärken och lyten.

Om modern sett en eldsvåda före barnets födelse, får barnet "eildsmärken"
(LR:AM)

Barnet får eildsmärke, en fläck i ansiktet, om modern före barnets födelse tar sig åt ansiktet. I Lilla byn hade en person en fläck, som var hårig som djurhud, och den kom av att modern, då hon gick och väntade sitt barn, såg, hur man brände kvistar i skogen. Och dessutom såg hon en råtta (LR:MM)

Om en kvinna, som väntar ett barn, blir skrämmd av en råtta, en apa eller en igelkott och för händerna till ansiktet, så får hennes barn "eildsmärke", en fläck, där det växer grått hår, som måste klippas varje månad. Men om kvinnan, då hon blir skrämmd, stryker handen mot jorden, innan hon tar sig åt ansiktet, så får hennes barn inte något märke (LR:VE)

Detbarn, som har födelsemärke på överkroppen, blir lyckligt, men har man det på "underkroppen" blir man olycklig (SR:AN)

Om man gick 3 varv motsols kring en person, så stannade han i växten
(SR:EE)

Om man före barnets födelse blivit skrämmd av något djur och är rädd, att barnet skall få något fel, bör man, innan man tvättar barnet första gången, bränna "harahår", råtthår, fågelfjädrar eller hår av något annat djur under barnet (SR:E El)

Födelsemärken försvinna, om vigningsringen användes som botemedel(?)
(SR:E El)

Om barnet ännu är ofött, och modern ser ett eldsken och tar sig med handen mot kroppen, får barnet en fläck på motsvarande ställe av sin egen kropp, ett "eldsmärke" (SR:ML)

Om ett barn har "eikfel" och ser ut som en häst, bör man draga barnet genom hästrankorna (SR:MM)

Man bör 3 ggr stryka "ettfärder" (efterbörd) på barnets födelsemärke (SR:MM)

Ett födelsemärke försvinner, om man stryker 3 ggr med ett liks vänstra namnlösfinger på märket (SR:MM)

Om barnet har "harafeil", förvridna ben, ger man det harblod (SR:MM)

Om barnet vid födelsen har något fel, så är det straff för föräldrarnas synder (SR:MM)

Ifall en kvinna, då hon väntade ett barn, blev förskräckt för en orm, fick barnet "makkfel", dvs. det vände på ögonen. Då brände man en orm, lade askan i vatten och tvättade barnet (KO:Au P)

Om modern före barnets födelse blivit rädd för en hund, började barnet kvida i sömnen. Ett botemedel var att röka hår av en hund under barnet och dess lindor (KO: Au P)

Om barnet drog fötterna under sig, hade det "fuulfeila". Det botades, om man brände fjädrar, som gävos in (KO:AK)

Då barnet har "makkfeila", som yttrar sig sålunda, att barnet blinkar med ögonen och biter åt alla håll, bör man röka "makkstraka" (den käpp med vilken man dödat en orm) (KO:AK)

"Eildsmärken" försvinna, om man klämmer dem med "döfolkshand" (KO:KY)

Då en kvinna, som bär barnet i "morbarmen", får se "makken", får barnet "makkfeil". Då rullar man ihop ett rep, så att det liknar en orm, lägger kvasten på och badar barnet (KO:KY)

Om en kvinna bär ett barn i "morbarmen" och blir rädd för en hund, får barnet "hundafeil". Då skall man lägga barnet på tröskeln och låta hunden hoppa 3 ggr över barnet: ut i farstun, in i stugan och på nytt ut i farstun (KO:KY)

Hicka.

Då man hickar, lägger man händerna för öronen och ber en annan ge en dricka , så slutar man hicka (LR:AE)

Om amn hickar, beror det på att en annan person talar om en. Gissar man rätt, så går det om. Ofta hör man sägas: "Idag har mycket talats om den karn. Nog har han fått hicka mycket" (LR:AE)

Då man hickar, beror det på att någon talar om en (SR:AN)

Hickar man, så beror det på att någon annan talar om en. Men om man då gissar på rätt person, så slutar man hicka (SR:EE)

Hicka beror på att någon talar om en, säger man på Nargö (SR:OL)

Man hickar, om någon talar om en (KO:IS)

Ögon- och öronsjukdomar.

Sjuka ögon botas, om man hittar ett helt sädeskorn i bröd, men mera visste sagesmannen ej (SR:EE)

Om amn har örvärk, bör man bränna en bit av klocksträngen och lägga i örat (SR:AN)

Då ett barn har örvärk, bör man tala försiktigt med munnen nära barnets öra samt koka en salva av örter och lägga i barnets öra (SR:MM)

Har man sjuka ögon, bör man röka torra kvistar av s.k. häxkvastar, så att röken blåser mot ögonen (KO:JL)

Den, som har sjuka ögon, bör låta en annan spotta i ögat (KO:JL)

Man lade kamfer i örat på barnet, då det hade örvärk (KO:AK)

"Djävulen har svikit".

Om "djäveln ha svike" (tagit barnet), bör en änka väga barnet en torsdagskväll, gå genom 3 dörrar och ropa några ord (LR:AM)

Då ett barn ser i kors, bör man 3 ggr taga det omkring hästens rygg
(LR:MÖ)

Då ett barn blivit fött, bör man allra först läsa Fader vår över det, ty annars komma djävlarne och taga det och i stället får man ett barn, som varken kan sitta eller tala, men har stort huvud och kropp som en gädda. På Stora Rågö finns ett sådant barn. Man får ej heller lämna barnet allena okristnat (LR:AE)

Man kan ropa tillbaka sitt riktiga barn - det som djävlarne tagit - i dörrar, som stå i norr. Man säger:

27. Hämt mitt barn tillbaka

Å ta ditt barn tillbaka.

Men det är farligt att ropa ett barn tillbaka, ty den som ropat blir själv borta i stället. En 18-åring fick komma tillbaka till sin far och mor och berättade, att han hade varit på stora fester. Han hade alltid varit i spetsen och det som han gjorde hade de övriga måst göra efter, vare sig det gällt att dansa eller skrika (LR:AE)

Ett barn kunde bli "bortbit" ty djävulen kom och tog det. Då fick man i stället ett barn med stort huvud och förtvinad kropp. Det var sed att läsa Fader vår som första bön över ett barn och att "kasta kors" över det", ty man skulle ha Gud för ögonen ock i hjärtat alltid (LR:VE)

Medan ett barn är okristnat, bör man "kasta kors" över det, ty det har hänt att "djävlan ha sviki" (LR:AM)

Om man lämnade ett barn ensamt, blev det "sviki" (SR:LE)

Barn som inte växa sägas vara "sviken i modärlivet". Kroppen är "liten och arm", endast huvudet växer. Om en änka en torsdagskväll nämner barnet vid namn och ropar det tillbaka i Jesu namn, så får man det riktiga barnet igen (SR:ML)

Om barnet lämnades allena före kristningen, kom djävulen och bytte bort barnet. Men om man läste Fader vår och tecknade ett kors över barnet, var det skyddat (SR:AN)

Om "djävulen har svikit" bör man hålla barnet i famnen, då man sitter i en dörröppning, medan en änka ropar genom 3 dörrar:

28. (Barnets namn), Kom åter! (SR:AN)

Då "djävulen har svikit", bör man 3 torsdagskvällar väga barnet, varvid en annan frågar:

29. Vad väger du?

Svar: Jag väger (barnets namn) tibaks (SR:AN)

När ett barn blivit fött, var man rädd, att det skulle bytas bort. Ljus skulle brinna hela tiden, så länge barnet var odöpt, och alltid måste en person vara vaken, för att djävulen inte skulle byta bort barnet (KO: Au P)

Det hände att "han svart, han ilak", bytte små barn. Men hade man psalmboken under huvudkudden och lät ljus brinna (ljus, inte lampa) så byttes barnen inte bort (KO:AK)

Då ett nyfött barn lades på sin fars armar, läste man Fader vår, och sedan fick barnet inte lämnas allena. Det kunde bli bortbytt. På Rågö ropade en änka tillbaka barnet genom 3 dörrar, men detta var inte sed i Korkis (KO:KJ)

Fallandesot och galenskap

Om en person har "fallsot" bör en annan, som aldrig förr sett den sjuke, kläda av honom kläderna och bränna dem (LR:MÖ)

Då en person har "fallsot", bör man bränna hans kläder (LR:KN)

Valborgs far var så "slumrig" (galen) att han gick ut i skogen, brände upp sina kläder och kom naken hem. En norrbottning i Baltischport botade honom, men då han vid hemkomsten var frisk, satte andra på honom sjukdomen igen. En gång, då han ville gå i sjön, kom en vit människa och hejdade honom. Sjukdomen berodde på att blodet förändrade sig med väderleken. Vid varokert väder var mannen bra, men då det regnade, blev han sjuk igen (LR:VE)

Då en person blir "bråttsjuk" bör man blåsa i vatten, som gives in, sedan man läst följande ord:

Maria jick åt kirki

30. Måd sin sånn Jesus

Å prädikade i prädiksboki

Å las å bad

I Gud Fader, Guds Son å den Helige Andes

namn. Amen

Men om man "ger bort orden" åt någon äldre, kan man inte bota mer med orden. Den, som upptecknat detta, var yngre än Ann. Därför kunde hom säga orden (SR:AN)

Om man lägger en persons smutsiga och svettiga kläder tillsammans med ett lik i en kista, blir personen i fråga "klåmbret" (galen) (SR:EE)

Då man första gången har "fallsjuka", bör man taga in mjölk med askan av en lapp, som klippts ur kläderna utanpå hjärtat (SR:E El)

Om man såg den fallsjuke första gången, skulle man skära hål uppe på hans hjässa, så att det sipprade blod ut, så blev han frisk (KO:KJ)

Maran.

Om "måran" är på kon om natten, bör man strö salt eller aska längs kons rygg (LR:AM)

Ifall någon person haft "måran" en natt, bör man strö salt i en ring omkring sängen (LR:AM)

Ett medel mot sjukdom, "måran" eller den onde var att slå in "pörkniin" (kniven som man gjorde pärtor med) i tröskeln eller att lägga kniven under tröskeln (LR:AM)

Om man låg på ryggen, fick man "måran", men den försvann, då man vände sig (LR:AM)

Då en person haft "måran" kunde han tvinga den som var orskaen till det onda, att komma och visa sig och begär a dricka eller mat (LR:AM)

Vill man se "måran" eller "skratten" bör man lägga sig på lur i fähuset, men man böra vara försedd med "heligt ljus", brinnande kyrkljus, som placeras under en upp- och nedvänd så för att lågan inte skall synas.

När kreaturen "ha ljud" och "dräner" får man se vad som står på med kräken. Det onda kan ha vilken skepnad som helst. Bränner man då t.ex. en råtta eller ett sädesax, så blir den människa, som anstiftat det onda, blind (LR:AM)

"Måran" försvinner, om man lägger en skära ovanför kon (LR:MÖ)

Det hände, att "måran" trampade korna en hel natt så att de voro alldeles våta. Vissa gummor gingo som "måra" på kreaturen. Ville man slippa "måran" så skulle man torka kon med boss, lägga det i aska, i vilken det flere gånger spillts ur en gryta, som kokat över, ovh låta halmtotten ligga kvar, tills den blivit förbränd. Då detta skett, kom den kvinna som var "måran". Hon kom och sade inte ett ord, men man skulle säga följande mening:

31. Letti nu bli

Ti kunna tramp våra kudd.

Då gick hon sin väg igen utan att säga ett ord (LR:MÖ)

Det hände, att "främmande skratten" eller "måran" gjorde hästen eller oxen våt. Då behövdes det ord för att bota djuset (LR:AE)

Om kon har "måran" bör man stryka kräket från huvudet till svansen med pojk- eller flickbyxor eller med "imerka" (kjolar) (LR:AM)

Om någon har "måran" eller den onde, så bör man bränna en orm och giva in askan åt den sjuka (LR: Au E)

Människans blod är orsaken till att kon har "måran". Den som har "måran" kan inte röra sig men svettas mycket (SR:JG)

Då man slapp "måran" sade man:

32. Kåm måran se efter mig.

Då kom den onda människan och visade sig (SR:JG)

"Måran" sitter i stugans väggspringor. Tar man ett kyrkljus, så får man se "måran" på kreaturen, då detskola klippas. En gång slog man till handen på en groda, som amn såg i fähuset, och följande dag hade en person sjuk hand (SR:JL)

Om man ger korna rågmjöl, så få de "måran" (SR:AN)

Då man har "måran" skall man vända sig på andra sidan, så slipper man den. "Måran" har långa smala fingrar och tager den sovande om ansiktet
(SR:AN)

Om man har sjukt under bröstet och "måran" bör man koka "hungersgräs" i vatten och taga in. Då spyr man ut vattnet och samtidigt kommer "måran" upp och far sin väg. "Mårans" ansikte får man ej se (SR:AN)

Då korna ha maran, bör man taga en "fulmen" (tistel) med rot, stryka över kons rygg och bränna tisteln (SR:JP)

Om korna ha maran, bör man med en kniv av stål taga människoavföring på norra sidan under en dörr(:) och giva kon, då man ger den dricka
(SR:JP)

Då korna ha "måran" bör man stryka dem med ett förkläde eller en duk, som amn haft då man blivit vigd (SR:ML)

Om en person har maran ställer man skorna eller stövlarna med spetsarna vända utåt under sängen, så försvinner maran. Dessutom läser man Fader vår baklänges (KO:Au P)

"Måran" kan förvandla sig till en groda och denna ser man. Grodan är detsamma som "skratten". Den diar korna och för lyckan ur gården
(KO:AP)

"Måran" gick på folk och kreatur om natten. När kräken eller människorna voro svettiga på morgonen, hade de haft "måran". Man slapp den, om man band en linhäckla på kons rygg, ty "måran" fastnade om kvällen när den kom. Hjälpte inte detta så lade man en skjorta som en människa dött i på kons rygg. Då "måran" såg den blev han rädd och flydde (KO:AP)

"Måran" var en ond människas ande som gick för att "möda" (plåga) en annan människa. På skämt brukade man ställa en stol bredvid sängen så gick "måran" och satte sig där i stället för på människan (KO:JL)

Om amn sätter en "silverbreschki" (rysk silverbrosch) av en död människa nära ögonen, när kon är svettig, får man se "måran". En amn i Vichterpal gjorde detta och såg då sin granne, som trampade hans ko. Han anklagade honom inför domstol och grannen blev dömd att sitta 2 dagar i bur (KO:JL)

Då kreaturen hade "måran" skulle man stryka dem med "dödfolkskläder"
(KO:AK)

Om man lyckas röra vänstra lilltån, kommer "måran" inte på en. Men Katrina hade "måran". Det var en karl, som trampade henne på bröstet, och Katrina gick sedan och frågade honom, varför han varit sådan. Det berodde på att hans tanke var stark. Då grävde Katrina med sin skjorta i jorden, och på det sättet slapp hon "måran" (KO:KY)

Längtan

Då grisar köpas, stoppar man en halmstoppa med i säcken (LR:MK)

Man tar 3 ggr hår av kon, då den köpes (LR:MK)

När kor och svin köpas, tar man några höstrån med, så ha de ingen längtan tillbaka (LR:KN)

Då man sålde en ko, gav man den vidja, som man använt åt kon, med på köpet, så längtade kon inte tillbaka (LR:AE)

Om man sålt en ko, en oxe eller ett svin och har ledsamt efter det, så får det ingen ro, utan längtar hem igen. En gammal märr såldes på Stora Rågö och den längtade tillbaka, ty ägaren hade ledsamt efter den
(LR:AE)

Då man köper en ko, bör man taga hö med så att man har över vintern. Då längtar kon inte (SR:JL)

Svin och kor få inte "leissamt", om man med handen tager något litet från den gamla gården och för till den nya (SR:JP)

När svinet köpes tar man "boss" med för att det inte skall ha ledsamt
(KO:AK)

"Börstar"

Nyfödda barn hade "börsektea" (små sträva hår på kroppen) och då gällde det att få "barstin udbadad" med jäst och mjöl (LR:AM)

Det hände att små barn hade "börstar", men man såg dem inte. Ett botemedel var att röra ihop jäst och vetemjöl på en linneduk, som lades på barnet varpå man badade barnet i bastun (LR:MM)

"Bårster" försvinna, om man smörjar barnet med jäst och badar det i bastun med varm kvast (SR:E El)

Ett litet barn hade "börster", svarta hår på ryggen och axlarna. Då smorde man in det med en blandning av jäst och vetemjöl, varpå barnet badades, och alla håren fastnade i en duk. Men det var svårt för ett litet barn med stark hetta i bastun (SR:ML)

Pesten.

"Deen" eller pesten var en liten grå gubbe, som gick omkring och stack människor med en käpp, och den som blev stungen, dog. Om man såg genom pipan på en nyckel, som hade kors på sig, en "korskländ liköl" så fick man se "deen". Det var en grå man med 3-kantig svart hatt. Fick man syn på honom och sade något eller "måna" (manade) så hade han inte makt att göra ont. En karl jagade bort "deen" med en gårdsgårdstroda. Det gick så till att mannen var i kreaturshuset och "deen" kom dit. Då sade mannen: "Om du kommer, så slår jag" och han blev inte angripen av pesten. - Efter pestens härjningar var det endast 12 personer kvar på Lilla Rågö och 31 på Stora Rågö. Det dog så mycket folk den tiden, att man begrov de döda lassvis i skogen. Och "likgrävarna" hade vita skynken om livet (LR:EM)

För ungefär 200 år sedan härjade pesten eller digerdöden i dessa trakter, så att "svensklandet blev tomt från människor". Det dog så mycket folk att endast 2 personer funnos kvar i Korkis och 3 i Vichterpol, av vilka 2 voro män; den ene hette Hans och hans hustru Mare var från Vormsö. Man finner ofta ben och skallar, som säkerligen härstamma från pestens tid. En stor sten i trakten kallas Kappersten. Kapper betyder gravställe.

(KO:AP)

Olika sjukdomar.

Huvudvärk får man om amn kastar ut löskammat hår, så att korna få bygga bo av det. Håret bör kastas i elden (LR:MM)

Med regn följer halsbränna (LR:MÖ)

Om våren, när kråkan bygger bo, bör man kasta sitt löskammade hår i elden, så att hon inte släpar det till sitt bo. Om hon gör det, så får man huvudvärk (LR:AE)

Hjärtvärk botas, om man sticker i riktning mot hjärtat med den vassa ändan av en spik, som tagits ur ett kors, och lägger spiken tillbaka, där man tagit den (LR:AE)

"Blodsfergift" och "ilak huld" botas med jäst och salt, som taga bort värken och "hita" (febern) (LR:VE)

Om amn har sjukt hjärta, bör man låta åderlåta sig, så att den "bort-darvade" blodet kommer ut. Då behöver man inte låta åderlåta sig förrän om 13 år (LR:VE)

Om fåglarna få ens löskammade hår att bygga bo utav, så får man huvudvärk (SR:JG)

"Lungsjuka" botas, om amn dricker tjärvatten och vatten med rost och spikar uti (SR:OL)

Huvudvärk kommer av löskammat hår, som kastats ut, så att fåglarna fått bygga bo av det. Värken upphör om man slår mot senorna i nacken med flata handen (SR: E El)

"Troskhoošt" (kikhosta) botas, om en rödglödgad hästsko lägges i vatten, som drickes (SR:E El)

"Onken" (en sjukdom som upptecknaren trots många förfrågningar inte kunde identifiera) botas, om man blåser på såret och smörjer med sprit eller terpentin, sedan man läst följande:

Nikastan kont vastu kont

33. Liik vastu liik

Åbosiselga vriselga iiriselga

Muttiselga muttu

Genem busker, genem daggor

Å genem träder å genem håller

Å genem aggver å genem väga

Å genem siöön å genem allt,

I Gud Fader, i Gud Son å den Helige Andes namn. "Amen" får inte nämnas
(SR:AN)

Huvudvärk botas, om näsan blöder (SR:JG)

"Liksvattne" bör hållas på ett ställe, där ingen kan gå och "pissa" på det. Gör man inte det, får man sjuka fötter "å alla plågor" (SR:AN)

Ann hade en sjukdom, som började i tummen och gick 3 varv runt kroppen. Den botades med många olika sorters gräs, som kokades, och det hjälpte också att "åderslå". Men det är också möjligt att Ann fick likvatten och "heligt vatten", dvs. det vatten "som man i rysskyrkorna tvättat Gud med" (SR:AN)

Om man kammar löst hår och kastar det ut genom fönsteret, får man skorvigt huvud (KO:JL)

Om någon är så sjuk att det kommer blod, bör man taga in krita, aska och kol, som blandats med vatten i en "nostvattenskopa" (KO:AK)

Har man stickningar under bröstet, bör man sticka mot det sjuka stället med samma verktyg, med vilket man stuckit ett svin (KO:AK)

"Stickningar" eller "sticksote" botas om man dricker vatten, i vilket man lagt ett krossat spegelglas (KO:AK)

"Kaalot" (frossa) botas, om man tar in askan av "fårpärlor" (KO:AK)

"Darrsot" botas, om man kokar darrgräs i vatten och dricker detta (KO:AK)

Då foten bulnar bör man trycka på den med en albit som man värmt mot elden (KO:AK)

För "tiiskoosta" (kikhosta) kokar man rönnblommor i vatten och tar in (KO:MS)

Om det varit "svål" (os) och man fått huvudvärk, bör man äta surkål och dricka vatten på (KO:MS)

"Harskåggi tår" bli friska om man binder om dem yllegarn (KO: An P)

Dop och kyrktagning.

Förr hade man 3-4 faddrar, ibland flefe, både gifta och ogifta, som gävo barnet penningar (SR:EE)

När ett flickebarn föddes, började man sticka strumpor och vantar för dess utstyrsel, och när en pojke föddes, lade man undan kött till hans bröllop. På Börs-Johannes bröllop åt man sådant 30 år gammalt kött. (LR:EM)

I sex veckors tid efter barnets födelse betraktades kvinnan som oren, men inte i så hög grad som i Finland. Hon fick koka mat, om hon var stark nog. Sedan blev det "kyrkogång" (SR:ML)

Vid dopet få faddrarna först välling, så sker dopet, varvid faddrarna stå i ring kring barnet, och så få de var sin ost. Var och en bryter en liten bit av sin ost åt var och en av de övriga (SR:SM)

Det är bruk att ge ett barn namn, som duktiga människor burit (SR:MM)

Ett barn hade minst 3 faddrar och f.ö. hur många som helst. Mest voro släktingar faddrar, men även vänner och grannar (KO:JL)

Vid dopet bör ett flickebarn bäras på händerna av en kvinna, en pojke av en man (KO:JL)

Förr samlades hela släkten till "bånsöl" i barnets hem efter dopet, varvid det bjöds på mat och öl. Barnet döptes hemma. Mna hade ända till 12 stycken faddrar, som inte valdes bland släktingarna. Vid dopet stodo de manliga faddrarna på ena, de kvinnliga på den andra sidan om barnet. "Jordgumman" (barnmorskan) bar fram barnet till den äldsta kvinnan, i annat fall till den äldsta mannen - och så höll den gifta faddern barnet under dopet samt bar det själv därifrån. Om faddrarna gingo till bordet och togo en mun full mat, skulle barnet få god matlust och gingo de mot dörren, skulle barnet lära sig att gå ut föt att bestyra. Dopvattnet, som hämtats in av den yngsta gossen i gården, hölls under golvet vid "bordnurka" (bordsändsvrån) (SR:ML)

Kyrktagningen kunde ske när som helst. En annan kvinna följde med, som lade penningar på altaret, Modern hade barnet med sig. Prästem läste över henne, lade därpå handen på barnets huvud och välsignade barnet (LR:KN)

Då ett barn blivit fött, läste man Fader vår och tecknade kors över det samt vaktade det väl. Ofta döptes barnet redan följande dag av "förläsaren" i kapellet. Tre faddrar hade man, som blevo uppskrivna i kyrkboken, men det hände att amn hade flere som ej räknades. Faddrarna voro både gifta och ogifta. Vanligen hade man 6-7 stycken faddrar, men kanske 8-9 om släkten var stor. Hustru och man fingo aldrig bilda samma fadderpar. "Jordgumman", hon som hjälpt barnet till världen, bar fram det till dopet. Förr, när barnet måste föras långa vägar för att döpas, skulle en kvinna, som själv hade ett dibarn vara med för att giva barnet di. -Faddrarna gävo förr gåvor i form av penningar och mat. Barnsängskvinnan kallades "bånkunå". Hon fick gröt ägg, ost och pannkaka. I gengäld gav hon faddrarna öl, soppa och annan mat (LR:MM)

Bröllop (jämte frieri).

Vid ett bröllop märktes "åldersfolke", 2 par "leidare", 2 par "kistlyftare", några par "axar", "fölgerar" från brudens sida (flickor och pojkar och även gift folk), "frisittare" och objudna gäster, som kommo för att se på utanför. De objudna gingo till bröllopgården om kvällen. Man förde ut öl till dem, ty de voro snåla och drucko ofta mer än de som voro inomhus. Nuförtiden går man till bröllopgården på förmiddagen och återvänder hem om natten (LR:MM)

Brudparet måste ha en kniv i fickan, ty annars "kunde onda ögon gå över"
(LR:Au E)

Det är sed att "gå på kaff" till en flicka. Först när man beslutat att gifta sig, kallas det frieri (LR:Au E)

Ringdans mest vid bröllop:

Kån lurk ni, kån lurk ni,
Vi lurk åt lill biin.
Kå får ni, kå får ni,
Kalt keeldvatn få vi (LR:AB)

Man sjunger vid bröllop:

Kå håva ni, kå håva ni?
Vi håva da bryllåp (LR:AB)

Nrä man kommer från brudens gård, sjunger man:

Tack föri far, å tack föri mor,
Sum har kleet hon å feed hon,
Nu tåvar de å feer bort a,
Gera hata di vila åt a
Etturst daain å etturst stuundi,
Sum ja eru på hisa gruundi,
Änt kumur ja hiit mäira,
Hist laru färi er eirar (LR:MR)

Vormsöborna sjunga för brudens föräldrar:

Nu håva vi hii hänta,
Sum hivhåva et vänta,
Å eran ni nu nöjd,
Så gå vi me frejd (LR:MR)

Bruden fick inte föras in den vanliga vägen, utan leddes bakvägen.
 "Brudleidaran" slog ett kors i ingångsdörren från vänster till höger
 uppifrån ned (LR:EM)

Då prästen hade läst Fader vår och Herrens välsignelse över brudparet
 vid bröllopet, skulle hälften av vinet "supas ut" och återstoden
 skulle delas ut bland gästerna. Bruden gav ett par "handklä" och "lur"
 åt brudgummens följe och fick i gengäld en rubel, som brudgummen lade
 mellan hennes händer. (SR:AN)

Första bröllopsdagen har bruden "seppel" (krona) andra dagen, då hon
 är "nurik" (ung fru) "tupper" (ett slags huvudbonad) och "tippor"
 (band) på mössan (SR:LE)

När friaren kom till bröllopgården, måste han ha vit häst. Hade han
 inte en sådan själv, skulle han låna. Då man vid ett bröllop slog kors
 i dörren, högg man uppifrån nedåt och från höger till vänster (SR:ML)

När någon förlovar sig, skola alla på gården och alla, som komma till
 gården, få en sup (SR:EE)

Bruden måste alltid förr, vare sig det var sommar eller vinter, ha
 på sig "seppel" och "tipper" och en tjock veckad jacka samt "hankäl"
 (vantar), som voro mycket tjocka (KO:AP)

Om man kastar en tjock, 1,5 meter lång käpp högt i luften, och käppen
 faller ned och blir liggande, får man inte komma in, om man går för att
 besöka flickor. Men kommer käppen ned och borrar sig med spetsen in i
 marken, kan man lugnt gå och knacka på hos flickorna (KO:JL)

På Rågö band man fast en skonål i brudgummshästens man. Ingen kunde trolla
 då, ty nålen var av stål (KO:Au P)

På Rågö trodde man, att bruden fick skurv, om någon som ville göra
 henne illa, rörde om i askan. När brudskaran kom med många hästar, fanns
 det alltid en person, som vaktade bastuugnen, stugugnen och alla de
 andra eldstäderna i gården (KO: Au P)

Det är sed att gå "på fri" eller "ut till piorna". Pojkarna samlas t.ex. på en gård, ibland äro de flere, ibland färre, och när de komma till en flicka, knacka de så att hon hör det fastän hon somnat. Någon bestämd knackning förekommer inte. "Ger dånna lauss", säga pojkarna. "Ja vill suva, ja e svemmut", svarar flickan. Ibland låtsar hon sova, men vill hon ha besök av en pojke, öppnar hon dörren. Om en pojke har för avsikt att gå till en bestämd flicka, går han allena, i annat fall gå alla pojkarna in till flickan, vilket kallas "skimt". Då sova flere flickor i rummet. Flickorna ligga i "hus", 1-2 flickor i ett rum, och om de ligga högt uppe, måste pojkarna bulta med ett långt trä. Ibland händer det att alla flickorna samlas på ett och samma ställe, men pojkarna bli inte insläppta. - Efter en "upsite" gå pojkarna och följa flickorna hem, och om dessa vilja, få pojkarna komma in. Men om en flicka inte vill veta av en pojke, gömmer hon sig och står t.o.m. ute i kölden för att slippa honom. Då säger man om pojken: "Han fick sparken", "Han fick lång näsa". Om en pojke besöker flickan flera gånger, säger man: "Tom gå visst de läsa", men detta kan försiggå i många år, ibland går det på kortare tid. Förrän en pojke "gaar läsa me pian", måste han ge henne, "pantduk", hurudan som helst. - Efter konfirmationen börja pojkarna besöka flickorna, men det sker t.o.m. tidigare, då det finns få ungdomar. I sådant fall kan man inte vänta sig någon ordning, endast skoj. Förr var man inte med på danser före konfirmationen. - De som ännu inte varit med kallas "de unga" eller "färsk piar" och man nyser emedan luften är så färsk att den går i näsan. - Flickan har ylletröja och "undeimerk" (underkjol) av ylle, pojken tar av sig skorna, mössan och tröjan. Bägge krypa ned under täcket. Första gången ligga de långt från varandra och känna sig främmande, men småningom blir det prat om allt möjligt. Förr fick man inte somna men nu gör man det nog. Förr måste pojke ge sig iväg före soluppgången, numera sover han till middagen. Han går fortfarande i smyg till flickan, emn det händer att andra flickor spionera på honom

(LR:AM)

Brudgummen köpte ringar och gav flickan en "pantduk" av siden eller ylle. Så snart man "gjort handslag" blev det lysning. Brud, brudgum och "äldersfar" en nära släkting, "bill" gingo till prästen och det blev lysning kanske redan samma dag. De närmaste släktingarna samlades till ett kalas, men man dansade inte. Under hela lysningstiden visade sig brud och brudgum inte en enda gång i kyrkan (LR:VB)

Ett par veckor före bröllopet bjödo brudgummen och bruden gäster och samtidigt nämnde de, vad var och en skulle ha för en syssla under bröllopet. Den som var med vid "handslaget" kallades "åldersfar" och han var gift. Så fanns det 2 par "leidari" som voro nära släktingar och gifta, 2 par gifta "kistlyftari", 2-3 stycken pojkar som kallades "oxar", 5-6 par ogifta och 1-2 par gifta "fölgjari", "kellarfar" och "kockmor", äldre släktingar som passade upp och lagade mat, "brudgumspilt" en bror till brudparet, "brudpia", en syster till brudparet, samt "norrrbus" eller "fridrickare", d.v.s. inbjudna gäster, som voro släktingar på långt håll. Då man bjöd gäster till ett bröllop, så bjöd man hela huset. På Rågö prydde man inte bröllopsstugan med annat än segel längs väggarna på det ställe där brud och brudgum skulle sitta. De sutto inte tillsammans, utan vid skilda bord. Närmast brudgummen satt "ålderfar" och "brudgumspilten" på andra sidan med "oxarna" vid sin sida. Vid brudens sida satt "åldersmor" och på andra sidan "brudpian", som hade "fölgjerpior" bredvid sig efter ålder. Och då dansen började, dansade man i samma ordning: brud och brudgum, "åldersmor" och "åldersfar" osv. därpå "leidari", "oxar" och "kistlyftari" samt "fölgjari". Första dansen dansade endast 3 par åt gången, så 2 par och ånyo 2 par samt "fölgjari" osv. De andra danserna fick man göra hur man ville. "Kockmor" och "kellarfar" dansade också tillsammans, mor med en slev, far med en öltunna. Om "fridrickarna" är det inte mycket att säga. - När bröllopsskaran samlades, skedde det på brudgummens gård och man begav sig till brudens gård. Men först åt man och dansade 3 "ringar" medsols och 3 "ringar" motsols och 3 "ringar" medsols. Så stampade "åldersmor" Och sade: "Kom nu ska vi gå" samt frågade brudgummens mor: "Va ska vi hämta?" - "Ni måst gå till ---- gården och hämta ett fikonträd (äppelträd)". Då gingo alla ut på gården, varvid husbonden eller "kellarfar" bar ut några ölkannor, 3-4 stycken inalles. "Åldersfar" fick en kanna, "leidari" en, "kistlyftare" en och "fölgjari" en. "Åldersfar" och spelmannen fingo en liten flaska vin dessutom. "Åldersfar" (kallas också ålderman) hade kanske estnisk eller svensk flagga i handen och "oxarna" likaså. Men "brudgumspilten" och brudgummen som hade var sitt svärd med ett "brokatband" (strumpeband) virat kring "handgrepen" gingo 3 "ringar" medsols, 3 "ringar" motsols och 3 "ringar" medsols kring hela bröllopsskaran, varvid "brudgumspilten" slog med sitt svärd på brudgummens. Den förre hade svärdet i vänstra handen, den senare i högra och de fria händerna fattade varandra. Man slog framför sig med svärden. Så begåvo sig alla till själva bröllopet på brudens gård, och i spetsen gick spelmannen, som spelade "dråmpip", gjord av en sälmage (LR: Au E)

Mellan lysningen och vigseln gingo brud och brudgum och bjödo gästerna: åldersfar och åldersmor, 2 ledare med hustrur, 2 kistlyftare med hustrur, brudpia och brudgumspilt och ett antal pojkar, som kallades oxar. Släkten inbjöds. - Bruden var på bröllopet klädd på följande sätt: hon hade en stor vit krage om halsen, ett stort "seppel" på huvudet, "tippändar" som hängde ned där bakom, svart yllejacka under den hårt stärkta, rynkade kragen (jackan var rynkad i sidorna) "penningbreski", som höll ihop jackan framtill, "brokigt skedik" (förkläde) en krage under jackan, tjock svart kjol, tätt veckad, svarta skor och strumpor, "sukkor" samt "fingerhankål" som också voro svarta. Om bruden inte levat kyskt, skulle hon ha en duk men ingen krona. Alla kvinnorna hade Rågö-dräkten på bröllopet. De gifta hade huvor med rött band om, men flickorna hade inga huvor. Brudgummen hade mössa med vitt band om och på detta ett rött, svart tröja, vit skjorta, vit krage med en duk om, korta byxor och svarta "sukkor" med vita rutor upptill. De övriga männen hade också tröja och svarta byxor. - På väggarna i bröllopgården hade man spämt segel för att inte smutsa kläderna, ty väggarna blevo sotiga av röken. - Hemfolket hade hand om utpyntningen. Åldersmor och brudpian klädde bruden. "Seppel" fanns inte i alla gårdar, utan en del brudar måste betala ett par vita "sukkar" för att få begagna kronan. Bruden kläddes i sitt hem. - Då bruden gick från sitt hem, hade hon ett vitt skynke om huvudet. "Dväln" (skynket) lämnade endast ögonen synliga. Två män ledde bruden in i stugan eller till en annan gård, beroende på var bröllopet firades. I sitt hem hade bruden "seppet" på och behöll kronan hela dagen, men följande dag hade hon i brudgummens gård en vit huva i stället. Förr, då prästen kom till kapellet 3 ggr årligen, for man till Kors och tidigare till Matis kyrka för att vigas. Följet var inte med, endast åldersfar med sin hustru. På fastlandet stannade man till andra dagen, och först nu samlades alla gästerna. Brudskaran var på brudgummens gård men fridrickarna i brudens hem. En del av dagen var man i den ena, en del av dagen i den andra gården. När skaran beger sig av ha deltagarna ölkannor och röda, vita och blårandiga flaggor i händerna. På aftonen föres bruden till brudgummens gård, men först föres hon in i stugan, maten hämtas in och man äter vid 3 bord i stugan. - Kistlyftarna dansade "kistlyftasleikin" och man dansade i en viss ordning: åldersfar, brudgummen, brudgumspilten, "leidari", kistlyftarna, oxarna med vilka flickor som helst, kockmor och "norrbos". Då bruddanserna dansats, dansade man vilka danser som helst, t.ex. ringdanser utan ord. En enda "dråmpip" behövdes för musiken. För övrigt åt man ideligen på ett bröllop: morgon, middag och kväll. Och man förde ut öl till "upaskåare" som stodo utanför och sågo in genom fönstren emedan de ej voro bjudna. - Då bruden första bröllopsdagen leddes till brudgummens gård

av ledarna, följde skaran med. Vid hennes inträde här slog man svärden i kors över henne, så att hon kom att gå in under korsade svärd. Följet gick hem eller till granngårdarna, och det hände att pojkarna sökte sig till flickorna, om de inte voro alltför trötta. Första natten sov man kanske en smula, men andra natten inte alls. Andra bröllopsdagen togs kronan av bruden, som nu kallades "nurikka" och fick en luva i stället. Bröllopet fortsattes nu i brudgummens gård. Man åt bröd, smör och välling, "Opaskåare" fanns det nog. På aftonen blev det att "dricka på". En pojke kom in med en stor säck på ryggen och andra efter med spelman i spetsen. Så dansades ett par varv runt golvet med den stora säcken, varpå bruden ställde sig bakom bordet, bröllopgästerna framför bordet, och säcken placerades ovanpå bordet. Liksom man vid måltiderna sjöng en särskild måltidspsalms "Alla ögom lita uppå dig" så sjöng man nu "Nu tackar Gud allt folk". Därpå öppnades säcken som innehöll bl. a. strumpor och vantar, och bruden började dela ut gåvorna. Alla fingo lika mycket, ett par strumpor, ett par vantar och dessutom en luva och en linda. Frisittarna fingo aldrig något, endast de, som voro "i kalle". Brudgummen och hans far fingo skjortor och ahns systrar "evideilar" (korta tröjor). Innan en flicka kunde tänka på att gifta sig, måste hon ha 20 par strumpor, 25 par mansstumpor och 30 par vantar. De kvinnliga frisittarna, "hemgestre", fingo luvor, männen ingenting. För att bruden skulle få allt färdigt, hjälpte henne flickorna i byn före bröllopet. - Då man fått sin gåva, höll man den i hand och dansade runt golvet. Så lade man bort gåvan och började "dricka upa". Ett rep spändes upp längs väggarna på vilket alla gåvor hängdes, som man gav bruden. Bruden satte sig bakom bordet med ett fat, som var övertäckt med en vit duk och vid hennes sida stod en "leidari", som hade ett fat och en stor kanna. Gästerna gävo nu penningar i samma ordning, som de dansat: åldersfar, brudgummen (som före bröllopet gett ring och duk) osv. Man lade penningar på "leidarens" fat och fick i gengäld en sup. Och bruden tömde penningarna i sitt eget fat. Då alla druckit, blev det dans igen, och fatet bars ut. Bruden gick därefter omkring och bjöd alla kött, som skurits i små bitar. Så tog man avsked och tackade - också dem, som lagat mat och drycki (LR:KN)

Då man dansade bröllopsdanserna, hade man "bröllopsträn" (granruskor, prydda med pappersblommor) i händerna och viftade med träna (LR:AB)

Genast efter skriftskolan började man "gaa till pigena". Förr gingo småpojkar också med, men sotades svarta och jagades bort av de stora. Man började följa kamraterna åt utan vidare ceremonier. Det kallades att "bli storpojke", och flickor, som besöktes kallades "storpigena". Bruket förekommer fortfarande överallt i omnejden. Man går om lördags-, söndags- och torsdagskvällar eller om helgdagar i allmänhet. Pojkarna gå i flock, alla bypojkar i en hop, men de samlas inte på något bestämt ställe, och inte har de heller någon egentlig ledare. De äldsta pojkarna hålla sig framför, de yngre bakom. Flickorna ligga 1-2 tillsammans i "hus". Hela pojkskocken besöker flickan, också om hon ligger allena. Någon bestämd knackning känner man inte till, utan manknackar hastigt. Något bestämt samtal för man inte heller. Pojkarna röka, tala och skämta inne hos flickan, som ligger i sängen eller sitter uppe. Hon är klädd i en lång skjorta, "evendeil", "undiimerk" och strumpor. Så bege sig pojkarna bort, och flickan somnar. Men det händer att någon pojke vänder tillbaka och går till flickan i smyg. De helt unga kallas "fäsk piger" och "fäsk pojkar". Pojkar som inte gingo till flickor ansågos förr för dåliga, eftersom de inte blevo insläppta. En pojke låg med knutna nävar och ryggen mot en gammal flicka; det var hans plikt att ligga där. - Pojken hade rätt att taga av mössan, skorna och kanske rocken, och så lade sig båda under täcket för att inte få kallt. - Pojken smyger sig bort tidigt för att ej bli sedd, men om han "frigjar" till flickan, ligger han kvar till sent på morgonen. Det var bestämt att de unga skulle leva hyggligt tillsammans. Gjorde de det inte, föraktades de. Men numera går det inte alltid rätt till. De unga kunde hålla ihop 7-10 år, innan de gifte sig (SR:EE)

Då brudgummen gav bruden en "pantduk" blev det "handkla". Brudgummen och "åldermam" (en nära släkting) begåvo sig till flickans föräldrar för att fria. Ett litet glas vin ställdes på bordet, bruden var på ena sidan, brudgummen på den andra, det blev handslag och de drucko hälften var av vinet. Handslag skedde alltid tidigt på morgonen i mörkret, och åldermannen talade i början. Men då allt var klart gick man ut och ropade på gårdsplanen. De som hörde ropet, visste då att det skett "handklag" någonstades. - Sedan begav sig brudparet för att taga ut lysning. Vid första lysningen begåvo sig pojkarna till brudens hem för att lyckönska och fingo då "brusuupin", ett mått vin. Någon fest eller dans hade man inte. Under lysningstiden gingo brud och brudgum inte i kyrkan. - Under "brudtiden" gåvo brudens faddrar henne gåvor, såsom vantar, strumpor, luvor, "linder" och "dukin" (SR:EE)

Då pojkarna besökte flickorna, hade de ingen ledare, utan alla voro lika
(LR:AU P)

Åldersmor klädde bruden hos prästen i Reval, där vigseln skedde, varpå kläderna togos av, och då man kom hem, hade bruden samma kläder igen. Åldersmor var en släkting eller bara någon bekant (SR:JL)

Då det var "handkla" begåvo sig brudgummen, åldersfar och en annan nära släkting till brudens hem, medförande en flaska vin. Brudens hela släkt inbjöds, vinkrukan gick omkring och männen gingo ut "å haiska" (ropa) så att alla i byn visste, att det var handslag. Då vinet var utdrucket fördes bruden in, som suttit i kammaren och blivit klädd med "tupper och tipper" i huvudet. Hon hade "skediken" framför sig och 3-4 par vantar på armen. En kvinna förde in bruden. Brudgummen steg upp, det blev handslag och åldersfar lade sin hand över deras händer samt läste Fader vår och Herrens välsignelse. Så drack bruden hälften av vinet i ett mått och brudgummen andra hälften, vilket kallades att "klippa blod ur brudens öra". Därefter gav hon alla friarna, dvs. de tre männen som kommit för att fria sina vantar, som voro av ylle. Och så gick man till bords. Strax därpå begav man sig för att taga ut lysning hos prästen- och i 3-4 veckor var man brud och brudgum, innan bröllopet ägde rum (SR:JL)

Efter vigseln i Reval begåvo sig brud och brudgum hem till brudgummens gård, men bruden kläddes i sitt eget hem. Skaran samlades på brudgummens gård och man red på hästar. Först var det spelmannen som hade "dråmpip", så kommo brudgummen, åldersfar och -mor, brudgumspilt och brudpia, 2 par gifta "leidari", 2 par gifta kistlyftare och 3-4 oxar, som voro både gifta och ogifta. Innan man begav sig till brudens gård, gingo brudgummen och brudgumspilten 3 varv omkring bröllopgästerna, och man tåg öl med till brudens gård. Här slog brudgummen ett kors i dörren, och brudgumspilten gick in och hälsade: "God morgon, nya släktingar här inne å gamla ut." Nu stängdes grinden, så att oxarna måste öppna den med våld. Och när de väl voro innanför försökte man taga fatt oxarna för att slakta dem och få kött i brölloppsoppan. Man nöjde sig emellertid med att draga skinnet av dem, dvs. draga jackan av dem. "Idag är det unga oxar här, idag få vi god soppa", ropade man. Och nu gingo alla in, utom kvinnorna som klädde sig i vita "everdeila", vita luvor och "ret tipp" ute ibyn. När soppan var färdig, gingo kvinnorna efter bruden jämte "leidarna" och spelmannen, ty hon fördes in i stugan under musik. "Leidarna" slog ett kors framför bruden, då hon leddes in. Förr sjöng och läste man, då man gick till bords. Bruden satt

skild från brudgummen. Efter måltiden betalade man för maten, "bot-penningar", som lades på bordet, och så röjdes maten bort. Man satt i samma ordning som amn dansade: åldersfar och -mor, brud och brudgum, brudgumspilt och brudpia, "leidari" med hustrur, kistlyftare med hustrur, oxarna med "kuddar", kockmor och källarsfar med slevar, kannor och fat, "norrbos" och "skåran" för övrigt, Man bar ut öl till "upasklare" och så förde man bruden till brudgummens gård, varvid man tackade brudens far och mor, som haft henne att växa så stor. Brudens kista fördes med, hon grät, och man sjöng: "Nu skiljs jag från mina och mitt hem..."

Kvinnor, "leidari" och 6 par "fölgjari", som voro brudens släktingar, följde henne, och "leidarna" slog kors i dörren. På kvällen var det dans i brudgummens gård, och så gick man till sängs. - Följande morgon förde kvinnorna in "nuriken" som hade en luva och en vit duk på huvudet. Hon fick äta med duken på. Men så blev det dans, då åldersmor dansade duken av henne. Inga män fingo deltaga i denna dans, där bruden var med. Först dansade åldersmor, så "nuriken", brudpian, "leidari", "kistliftar" och så "fölgjari". Männen sutto kring bordet, och då duken togs bort och man dansade 9 varv omkring, "haiskade" (ropade) männen, när de fingo se "nurika". "Så va nurika i fulla kvinnpersons form". - Hela dagen var det dans och på kvällen utdelades skänker. "Nurikan" fick "seppel" på luvan igen, och hennes gåvor hämtades in av "fölgjari", i äldre tid av åldersmor. Ett lakan, som innehöll gåvor, fördes in, och alla förde någon liten sak på bordet, varpå lakanet sveptes om högen, Man sjöng "Hela världen fröjdes Herren", och bruden placerade sig bakom bordet. Brudpian stod bredvid och delade ut gåvorna. Gästerna fingo sina skänker i samma ordning som de dansat. Först var det brudgummen, så brudgummens far och mor och syskon, åldersfar och -mor, brudgumspilt och brudpia osv. Var och en fick lika mycket, lindor, luvor, strumpor och vantar. Brudgummen, hans far och bror fingo var sin skjorta, brudgummens mor lakan och "evendeil". - Så fortsattes dansen tills penningsfatet bars in. Åldersfar ropade fram alla i tur och ordning, ty nu gävos penningar på fatet, eller också hängde man kläder och dukar på ett snöre ovanför bruden och fick i gengäld vin av åldersfar. Först var det brudgummens föräldrar som "drack supa" så brudens föräldrar, så brudgummen själv och därpå alla i tur och ordning. Man sjöng "Nu tackar Gud allt folk" och penningfatet fördes ut av bruden, som bar det mellan händerna, medan "leidarna" höll henne i armarna. Därefter åt man "upadricksvällingen" med kött och potatis, dansade och åt ännu en måltid av kött och kakor utav "heimkornmjöl". Brudens släkt tog först avsked och fortsatte dansen i brudens gård, och "nurikan" grät då hon måste stanna allena i en främmande gård. Brudgummen och släktingar gingo helt och hållet sin väg (SR:JG)

Två dagar efter bröllopet var det "langajutta" i brudgummens gård. Brudens släktingar kommo hit och alla hennes nya släktingar, som ville bli bekanta med henne. Men kom för att spisa och dansa och bli släkt med bruden, och så var det slut på bröllopet (SR:JG)

Döden.

Om korpar skrika på gården, betyder det dödsfall eller olycka (LR:AM)

Någon kommer att dö, om korpen skriker över en gård, i synnerhet om 2-3 korpar slåss över gården (LR:AE)

Då man hör liksom ett skrik utifrån isen, så går ned sig icke långt därefter (LR:AE)

Om göken flyger över ett par personer och "kuckar" några gånger så vet man att de personerna inte få vara länge tillsammans, utan måste skiljas, t.ex. emedan en av dem kommer att dö, innan året är slut (LR:AE)

Om det regnar medan man gräver en grav, blir det en "skadlig (sorglig) död" snart igen (SR:JL)

Ifall ett liks vänstra fot är längre än den högra, så kommer en kvinna att dö efteråt, men är högra foten längre, blir det en man (SR:JL)

Klämmer man vänstra foten, då man stänger dörren, så kommer en kvinna att dö, men klämmer man högra - en man (SR:JL)

Om korpen eller en annan svart fågel skriker på en gård, kommer någon att dö där (SR:JG)

Ifall man bakar, så att det blir gropar eller hål i brödet, får man höra talas om ett dödsfall (SR:EE)

Om man ser något spöke, bör man läsa Fader vår, så försvinner spöket (SR:EE)

När någon dör bör man inte knyta knut på trådändan, då man syr. Ty om man knyter knut på trådem vid sömnad av "deeskläder", blir den döde inte återlöst (SR:EE)

Då någon blir begravnen, och det regnar i graven, där snart någon annan, som man kommer att sörja mycket (SR:EE)

Om kråkor och korpar flyga och skrika, betyder det olycksfall eller död (LR:EM)

Drömmer man att man drar ut tänder, så kommer en släkting att dö (SR:LE)

Om man hör liksom ett buller av bräder ute på sjön om dagen eller nattetid, får man vid hemkomsten höra, att t.ex. en kusin dött (SR:LE)

När näsändan kliar, får man dödsbud (SR:LE)

Om kyrkklockorna ha ett klagande ljud, då ett lik föres till graven, följer snart ett dödsfall, som man sörjer över, men i annat fall dör det personer som man inte saknar så mycket (SR:AB)

Om man drömmer att man drar ut en tand, som inte är sjuk, så dör någon, som man inte sörjer, men är tanden sjuk, så dör någon, som man kommer att sakna (SR:AN)

Brudlakanet sparas, tills en person dör. Då lägges det på botten i kistan (SR:JG)

Man breder ett liklakan över ansiktet på den döde i kistan, dvs. ett lakan, som också tidigare varit brett över ett lik (SR:JG)

Då dödgrävorna gräva en grav, ha de öl och vin med (SR:JG)

För att hindra en död att "gaa upp" stänker man hett vatten över liket (SR:JG)

Då näsan "håtas" (kliar) betyder det dödsfall (KO:IS)

När en person dött, tvättas han inne i stugan och iklädes en vit skjorta och en tröja. Grannarna komma för att se den döde. Likkistan snickras hemma. Alla spånorna läggas i kistan, mest under likets huvud, men om alla inte rymmas i kistan, bör man ej bränna dem, utan gräva ned dem. Då den

döde lagts i kistan, sjunger man en psalm, varpå kistan föres ut i ett uthus, där den får stå till begravningen. Inom tre dagar efter dödsfallet bjudas släktingarna till begravningen. Man kör kistan till kyrkogården, men här bäres kistan med rep av 6 personer och sänkes ned i graven. Efteråt samlas alla i den dödes hem. All kokning har skett med frivillig hjälp. Stora bord stå i stugan, och man äter köttsoffa med klimpar samt dricker öl. Före måltiden sjunga alla stående en psalm. På kvällen gå gästerna hem, sedan den döde firats (SR:EE)

Jul och nyår.

Om julaftonen gör man "grua" (spiseln) jämn, dvs. man slätar askan i spiseln. Ifall det sedan syns liksom ett fotspår i askan, så kommer någon att dö (LR:VB)

Om julkvällen och nyåret tjarar man kors + ovanför gluggar och öppningar på alla ~~hus~~ och hus, för att den onde inte skall komma in. Och man gör även kors av en och lägger ovanför fähusdörren (LR:VB)

När städningen börjar om julaftonsmorgonen tagas rockar och andra arbetsredskap ut (LR:VB)

I julbastun om julaften fingo både barn och äldre "gås" (ris). En person med avig päls, ris i handen, tyg för ~~ansiktet~~ ansiktet med hål endast för ögonen och med stor, klumpig mössa på huvudet gick omkring och slog alla. Men om barnen varit snälla, fingo de ingen "gås" (LR:AM)

Nyårsaftonen är en högtid liksom julaftonen. Förr hade man ingenting särskilt för sig, mennuförtiden stöper man tenn och går kl. 12 på natten ut för att skjuta på gårdsplanen. (LR:AM)

Om julmorgonen lade man glödnade kol och en hästsko i kornas drickså, för att kräken inte skulle bli ormbitna, och dessutom gav man dem en brödskiva, på vilken man strött salt (LR:AM)

Ett bröd som man ältat så att det fått kägelform kallades "julpuken". Det täcktes över med ett lakan och fick ligga på bordet om julnatten. Julbrödet sparades och gavs åt korna, då de släpptes ut (LR:AM)

Om jul- eller nyårsnatten kastar man halm mot "loftet" (taket). Fastna många strån i taket så får man god årsväxt, fastna några få, så blir växten dålig (LR:AM)

Kl. 12 om julnatten gick man ut och lyssnade i riktning mot det ställe där sjön gick öppen. Hörde man då ett starkt ljud, betydde det stor fiskfångst, men var ljudet svagt, fick man liten fångst under året (LR:AM)

Ifall man om julnatten lägger stenar under ett flundernät, tar bort dem och lägger dit dem igen, så får man god fisklycka hela året (LR:MÖ)

En vecka före jul bakades det, vanligen 2 sorter: vitt och svart bröd efter vars och ens råd och lägenhet. Enkla ljus stöptes. Om julkvällen fördes halm in, ty alla skulle ligga i den långa råghalmen. Man låg i den, ty "Kristus låg på hö och strå". Fjärde dag jul fördes halmen ut. De som ville taga emot julen ännu bättre, gjorde "julkorse" av en korkbit, i vilken det stacks in halmvippor åt alla håll med rosetter av band närmast axen. "Julkorse" togs in om julkvällen och hängdes i taket. Ljuset brann hela natten. Det hängde i en ring ovanför bordet, och på själva bordet stod också en ställning för ljus. Ljushållarna gjordes av trä och järn. Kakan hade man på bordet, och på samma sätt var det om nyårsaftonen. En kärke hängdes på en stolpe på gården åt fåglarna. Också nyårsnatten brann det ljus, men "trettonkvällen" hade man inte ljuset att brinna längre än tills ett ljus slocknade. Då ljuset tog slut blev stugan mörk (LR:VB)

Om ljuset slocknar på julaftonen, kommer någon att dö (LR:VB)

Ifall det är rikligt med stjärnor om julmorgonen blir det ett gott år
(LR:VB)

Om jul- och nyårsnatten får man se sin friare. Ifall man om nyårsnatten äter 9 strömmingar, så kommer fästmannen medvatten om natten. Dricker man inte vattnet så får man ingen friare (LR:OE)

Ifall man om jul- eller nyårsnatten lägger ett par karlbyxor under huvudkudden och ställer ett kärl med 1 liter vatten och små brödbitar under sängen, så drömmer man att friaren för en över en å om natten
(LR:AB)

Om julnatten skall man ställa en spegel framför och en bakom samt placera ett ljus framför och ett annat bakom, så får man se sin friare. Men man måste använda kyrkljus. På Stora Rågå har man sett den onde
(LR:AB)

Om nyårsnatten kastar man skor. Vänder tån utåt, så kommer man att bli gift eller börja tjäna i en gård, men om tån pekar inåt, blir man inte gift under året (LR:MR)

Ifall man om nyårsnatten bränner papper, kan man av askans skugga sluta sig till, vad som kommer att ske. Man ser t.ex. skepp, hästar och vagnar
(LR:OE)

Om jul- eller nyårsnatten skall man lägga en ring i ett glas med vatten och titta in i ringen så länge att det "målar" för ögonen. Då får man se sin friare. En gång såg en flicka en man med ett litet barn på armen
(LR:AB)

Om jultidningen berättar man för barnen, att "skratten" sitter i skyn och en stor kalv hos gårdsfolket, och barnen föra berättelsen vidare till andra gårdar (LR:MK)

Om julen kitar man kors på fönstren (LR:KN)

Ifall det "de dura nätterna", dvs. jul- och nyårsnatten, höres ett starkt dån på sjön, så blir det ett gott fiskår (LR:KN)

Om julkvällen hör man, vem som kommer att dö under året. Man hör, hur det hugger med en yxa och bultar med en hammare och klappar med bräder, som om någon gjorde en likkista. Sagesmannen har hört detta både för sin far och grannen. De dogo om ett par månader (LR:AE)

I "solvändningen", om "stådarna" (kortaste dagen), fördes rocken ut, och den skulle vara ute ur stugan till efter 13-dagen. Ingen hade lov att spinna då, men rocken spann själv om natten. Det hände, att någon gick dit och spann på elakhet (LR:AE)

Fårem klipptes om nätterna före jul, vid adventstiden, "stådarna", och den person, som klippte dem, förvandlade såg till en groda (SR:JL)

Den som på nyårsdagens morgon först stiger upp, skall vara först uppe hela året (SR:JG)

Om man på julkvällen äter 9 strömmingar, som ha huvudena kvar, med stjärten före, så drömmer man på natten om sin tillkommande (SR:EE)

Ifall man om jul- eller nyårsnatten går ut och lyssnar, så hör man kanske hur det hyvlar bräder t.ex. ovanför en bastu. Då kommer någon, som bor i samma riktning, att dö (SR:EE)

Om juldagsmorgonen sprungo 10-14 års pojkar omkring i byn och togo de flätade vita eller brokiga ylleband, som byborna hängt ut på husknutarna för pojkarnas räkning (SR:EE)

Nyårsnatten bör man sopa golvet, bära ut soporna, kasta dem på marken och ställa såg på dem samt lyssna, så får man höra, om man kommer att dö eller hålla bröllop under året (SR:EE)

Om nyårsnatten skall man knacka 3 ggr på svinhusdörren. Hörs det svar första gången, så blir man gift första året, hörs det andra gången - andra året, och svarar det vid tredje knackningen, så blir man gift om 3 år. Men svarar det inte alls så blir man aldrig gift (SR:EE)

Om julen hade man kronor av halm och en "julbucke" av halm med 3 ben, som ibland stod på bordet (SR:EE)

Förr ritade man kors överallt över dörrar och fönster för att "hålla Satan ute". Och så stack man ihop enkvishtar, så att de bildade ett kors, och placerade dem i alla hål inomhus (SR:EE)

På Nargö hade man halm om julen förr. Sagesmannens far såg för 30 år sedan halmen hos en gubbe. Julgranen har varit i bruk i över 50 år (SR:OL)

Om nyårsnatten skall man klockan 12 vara ensam i ett mörkt rum och titta i två speglar. Så mycket ljus måste man ha att man ser något i speglarna. Först visar sig spöken, och om man vågar se närmare efter, så får man se sin tillkommande make. Den, vars bild man ser i speglarna, är samtidigt sanslös eller sjuk, eller också pinas han av att man ser honom (SR:EE)

Klockan 12 på nyårsnatten bör man lägga en vigselring i botten på ett glas med vatten eller öl och sitta och se i glaset. Då får man i mitten av ringen se sin tillkommandes bild (SR:EE)

Om nyårsnatten skall man slå itu ett ägg, men se till, att gulan är hel, varpå man lägger ägget i ett glas och ställer glaset under sängen. På morgonen får man se liksom ett skepp i glaset, om ens tillkommande är sjöman, eller fisknät eller redskap av något slag (SR:EE)

Om nyårsnatten bör man klippa pappaer i små bitar och skriva på alla lapparna vad man önskar, samt lägga lapparna under huvudkudden. På morgonen tar man en av lapparna, om man skrivit 9, och har man flere, så tar man 3 stycken. Det som står på lappen går i uppfyllelse (SR:EE)

På julmorgonen bör man taga ljus från kapellet med hem och på nyårsnatten sitta med ljusen framför 2 speglar, varpå man går tillbaka till kapellet. Då kommer den tillkommande. Men man får se något ryckigt i speglarna, säges det (SR:BK)

Om nyårskvällen skriver man 7 önskelappar, som man ser på först följande morgon. Den önskan som står på den först öppnade lappen, går i uppfyllelse (SR:BK)

På nyårsaftnen gjuter man smält bly i former av rå potatis, och av de figurer som bildas, då blyet stelnat, kan man sluta sig till allt möjligt (SR:BK)

Vid "städarna" eller de 4 vänddagarna tager man märke på väderleken (SR:AB)

Den som tidigast går till kapellet om julen och nyåret, är om sommaren tidigast på arbete (SR:ML)

"Tomasmäss" kallas "likjule". Då gjorde man "tomaskorset" av enris med bär på och rönnkvistar, och dessa 8-10 cm långa kors stickas in i alla hål inomhus. Detta skedde för 70-80 år sedan (SR:JG)

Förr gånge gamla gummor omkring och gävo barnen ris, "julgås" i bastun, om de inte varit snälla. Man drack öl i bastun om julen (SR:JG)

När "pjuken" lades i ugnen, fingo barnen "pjugås" (ris) i bastun. Man gjorde 5 "brakar" (kål) i bröden, som bakades till jul med korvhorn (SR:JG)

Efter Knut fick man börja arbeta (KO:MB)

Ifall en kvinna kommer in först om nyårmorgonen, blir det olyckligt, men kommer en man in, får man tur (KO:AP)

Första gången boskapen är ute om året, ger man kräken "pjuken". Plöjaren och sjömannen fingo också "pjuken", första gången de voro på sitt arbete (KO:AN)

Om julaftonen och på nyåret gävo far och mor "gås". De barn som inte ville läsa, fingo stryk med en enkvist. De flitiga barnen fingo endast litet "gås". Emellanåt gävo också andra personer äm far och mor "gås". Man kom från en annan gård, vände pälsen avig och täckte för ansiktet, så att barnen inte skulle känna en (KO: Au P)

Fyra veckor före jul befäller man barnen att vara tysta och inte ha "stort ljud". Och Tomasmässdagen skall det vara klart för julen. Varendra gård bryggde förr öl, ty alla skulle ha öl till julen, och i endel hus hade man öl också andra helgdagar. Om julaften bakades kakor, och på kvällen kokades kött och "äppel" (potatis). Kött och potatis skuros i bitar och åtos på detta sätt. Halm breddes ut på golvet och var inne fyra dagar. Om nyårsaften tog man in en annan kärve, som fördes ut 2 januari. Om jul- och nyårsnatten brunno 2 ljus i "ringar", som hängde ovanför matbordet. Ljusen tändes vid mörkrets inbrott, ganska tidigt om jul- och nyårsaftenen. Trettondagsaftonen brann endast ett ljus, och när det slocknade, hade man mörkt i stugan utan att tända något nytt. I "riktigt gamal tiden" hämtade man in halm också om "trettonafton". Om julen hade man ett vitt kläde på bordet och trä- eller senare lerfat. Var det många personer hade man 2-3 fat Öl och bräd och smör fanns på bordet. Man hade en hög av brödkakor, underst två rågbrödkakor, på dessa en större kaka och överst en liten, och alla kakorna hade många "brakar". Förr åt man god och fin fisk, men kanske inte så mycket omjulen (LR:LN)

Om Tomas skulle allt rockarbete ut ur stugan, ty de 3 dagarna före och 4 dagarna efter jul fick man inte spinna. Nyårsdagen och dagen därpå skulle rockarna också vara ute (LR:KN)

När barnen gå i bastun på Knutsdagen, säger man att "Knutesgåsi" kommer dit för att slå dem med en halmknut (SR:JL)

På julkvällen bäres halmkärven in i stugan, och fyra dagar senare föres halmem ut på morgonen. "Fyra dagar var det jul". Då kärven fördes in, slog man öl på den för att säden skulle bli bra, och så sade man:

Gud må ge en god jul,
Häls å lyck åt gaal å ung
Ti sjö å land
Till stor och små.

Därpå sattes kärven ned, och så kastade man upp säd under loftet för att se, hur mycket säd man skulle få under året. Då kärven omsider fördes ut, kommo byns pojkar till gården för att hjälpa till och få öl. - Om julkvällen läste man alltid till bords. Först lästes "Alla ögon lita till dig, Herre", därpå "Fader vår", "Gud välsigne oss dessa dina gåvor" och slutligen:

I Jesu namn gå vi till bord,
Äta och dricka på Guds ord,
Gud till ära, oss till gagn
Få vi mat i Jesu namn.
Gud välsigne vår mat och dryck,
Gud giv oss en salig ändalykt.

Om julmorgonen gav man korna, oxarna och alla kreaturen bröd och öl, och "i gammal tid" fick också tuppen öl då (SR:JG)

Om julnatten skall man släta askan i "gruggvan" (spiseln), så får man på morgonen se "får- eller människofärder" i askan. Gå spåren utåt, så betyda de dö, peka de inåt, så betyda de "tillkomst" (SR:MS)

Om julmorgonen bör man smälta tenn och kasta det i vatten, så får man veta sitt öde. Den som blir soldat, får se sitt svärd. Och så kan man lägga 9 sorter, penningar, garn som man ger olika betydelse, och vad man själv vill under fat eller koppar och lyfta något fat, så får man veta vad som kommer att ske under året (SR:MS)

Julgranen är fortfarande sällsynt på Rågö. Förr bar man in halm och äde:

Go, go jul in,
Gus fre in,
Go, go jul,
Häls å licka
Till sju å land
Åt gammal å ung.

Kärven ställdes därpå mot väggen, och öl hölls på, ty det var jul, och det skulle vara en "juloffergåva". Så drucko alla från samma "kappe" för att få hälsa och lycka. Därefter kastade man halmstrån upp mot taket, vissa strån föreställde råg, andra t.ex. korn, och så gav man akt på, huru många strån som fastnade i "loftet". Man jämförde, vilka sädeslag som skulle växa bäst: råg, korn eller potatis.- Nu blev det måltid, varvid man åt kött och potatis, sjöng och läste. Före måltiden läste man Fader vår, välsignelsen och "Jesu namn" och efter måltiden "Tack Herren", "Vi tacka dig" och "Guds ske lov och pris". Ljus gjordes förr hemma, och om julen hade man 2 ljus i en ring. Om ett ljus slocknade, skulle värden eller värdinnan dö. Kors av rönn och en gjordes och hängdes om julen över dörrar och fönster i alla hus. Kreaturen fingo salt och bröd om julnatten. - Man fick inte hugga, så att det dundrade mycket om julen. "Tomas hämta julen". Då fördes rockarna ut och togos in först om tjugondagen. Endast knyppla och lappa kläder fick man under julen. Karlarna gjorde ingenting. Fåren fingo "slumret" och dansade runt, om man spann från och med "ståderna", ty då skulle "räcka" ut

(SR:AN)

Om Tomasmäss gjordes korv av ox- eller svinkött. Man både gjorde korv och åt korv den dagen. Det var gammal sed. I Korhüs kände man inte till något kors, som hängdes upp om Tomas, men om julen ritades kors med krita på alla möjliga ställen (KO:KJ)

När julen gick in, hälsade man alltid, då man kom till en främmande gård: "Gud må giva en god jul. Hälsan å lyckan åt gaal å ung till sju å laand." När man då satte sig, fick man öl. Om nyåret hälsade man åter: "Gud må giva ett gott nytt år..." (LR:AE)

Då brödet bakades om julen, skulle man få "gås", "pjugås" eftersom det översta brödet på bordet kallades "pjuken". Det var toppigt. Barnen voro rädda för "pjugåsen" ty man hade små vidjor, med vilka man slog omkring sig. I julbastun fick man också "gås". En person klädde sig i en avig päls och gick in och slog alla dem som voro inne. "Gåsen kommer" hette det. Man drack öl i bastun (LR:AE)

På julkvällen hämtade man in halm, ty såsom Jesus låg på hö och strå, skulle alla ligga i halmen. Också de unga, som sovo i uthusen, voro denna kväll inne. Då halmkärven hämtades in, kastade man halmstrån upp mot "låfstrecken" (taket) för att se, hur länge man skulle leva, hur mycket råg man skulle få, hur mycket korn och fisk som skulle falla på ens lott under året. Varje halmstrå betydde ett levnadsår, men ifråga om sädeslagen jämförde man endast mängderna med varandra. Den fjärde dagen tidigt på morgonen togs halmen ut. Då man sopade rent i stugan efter halmen, hände det att någon på skämt strödde ut halm över golvet på nytt. Så fick han "båskappan", dvs. en sup öl. Bruket fortlever ännu, nämligen seden att bjuda på öl. I skymningen om julkvällen ritade man med krita kors över varje dörr och fönster, på nyårskvällen tecknades det andra korset och på "trettonkvällen" det tredje. Tyst och stilla gjorde man detta, så att ingen anade något. "Julfren" var inne då, och något buller fick inte förekomma. - På ändan av bandet lågo två långa bröd och på dessa 3 runda kakor, av vilka den understa var störst. Överst fanns en liten kaka, och den var "pilkig" (spetsig). Alla bröden hade "brakar" (hål), större i mitten och mindre vid kanterna. Bröden stodo på bordet hela natten och nyårsnatten, men om 13-kvällen hoprällades det vita kläde, med vilket bordet täckts, så att bröden helt och hållet doldes av tyget. På trettondagen fördes brödet ut, och då helgen var slut om Knut, åt man upp brödet. På bänken bredvid fanns saltad fisk på träfat och smör. Potatis hade man inte, ty den var sällsynt och dyrbar. Brödet blandades med agnar ibland. En ring hängde i taket med två ljus, som föreställde husmor och husfar.

Den vars ljus först brann ned, skulle först dö. "Reiar" (vass) hämtades in om julkvällen och gjordes till kronor, som pryddes med äggskal i glada färger och hängdes över bordet. Av halm vred man ihop en "julgubbe" och ställde den på golvet. Två pojkar ställde sig med ryggarna mot varandra och försökte sticka omkull "gubben" med en lång käpp. Den ena, som ingenting såg, stötte, den andra höll i käppen och försökte styra. "Ja ska sticka öga ut", sade man. Ibland föll "gubben", och då bytte pojkarna plats. - Om jul- och nyårsnatten brann ljuset hela tiden, om 13-kvällen halva natten. - På annandagens eftermiddag körde man med häst över isen för att hälsa på släktingar (LR:AE)

"Julpjuken" hade ringar, som gjordes med en fingerborg eller något större liknande föremål. Brödet spardes och åts först om "kvinnmässan", eller också fingo oxarna det, då man första gången gick för att plöja, eller hästarna. "Julpjuken" var även namnet på hela brödstapeln på julbordet. Den bestod av 2 långa bröd underst, 2-3 runda kakor på, av vilka den översta hade "pjukeform". Om nyåret hade man endast en rund kaka, och på "trettondi-

kvällen" var "pjuken" allena kvar på bordet, ty de andra bröden hade man ätit upp. Förr stod maten på bordet och ljuset brann hela julnatten, och redan på kvällen eller på julmorgonen förde man bröd till kreaturen. Över alla dörrarna hade man kors, "julkorsen". På juldagen gick man före middagen till kapellet, efter middagen till byn, men i äldre tid var helgen så stor, att man inte fick gå ut i byn förrän på annadagseftermiddagen. Det var sed, att alla besökarna fingo öl. Släktingar hälsa på varandra om annandagens eftermiddag. - 2 veckor före jul, "stådarna", spann man inte på eftermiddagen och kvällen, ty "julfreen" hade kommit in, och tuppen hade börjat gala på kvällen, om man spunnit. Julgranen är fortfarande sällsynt.

(SR:ML)

Aftonen före Tomas fördes rockarna ut. Kors av enkvistar placerades ovanför dörrar och fönster - "Tomasmässaskorse". - Och på julaftonen förde man in halm, som fick vara kvar 3 dagar. Fjärde dagen på morgonen bars den ut. Då far kom in med kärven, sade han: "Go afton, giva goa jul". Så hällades litet öl på kärven, därefter drack fadern öl, och så togs bandet bort, varpå halmen breddes ut på golvet. Genast voro barnen där. Man kastade halm upp i taket. Så många strån som fastnade, så mycket råg skulle man få. - Redan vid 3-tiden på julaftonsdagens morgon hade man varit i bastun före ljusets inbrott. - På julbordet lågo 2 långa bröd och "pjuken upa". Ett svart- och vitrutigt täcke var brett över bordet, och en duk hade lagts över "pjuken". Under "loftet" hängde en ring med 2 ljus, som brunno hela natten, tills det blev dager. Brann ljuset ut, så bytte man och tände ett nytt. Bordet stod dukat hela natten, och "pjuken" fördes bort samtidigt med halmen. Både före och efter måltiden läste man och sjöng, och böckerna lågo på bordet. - Det var sed att göra "kingseppen", en figur av halm med 3 eller 4 ben, som ställdes på halmen, medan barnen stodo rygg mot rygg och försökte aticka omkull den. De sade: "Go daa, jer Stövelmagan heim?" - Nej, han ger int. - Ko säj an - ger an eld ger int an nii stövlar? - Nej, int göt int. - Nå, tå int an gör, så ska ja stick huvu bort. Ja ska stick an blindan." - Alla, både barn och äldre, sovo i halmen. Hur skulle man sova i sängen, då det fanns "julbasse"? Ljusen brunno på bordet, och folket sov i halmen. Om ljuset slocknade, skulle husbonden eller värdinnan dö. - Kreaturen, även fåren, fingo bröd och öl i en träkopp (KO:KY)

På Rågö stack man om Tomasmässkvällen enkvistar mellan kluvna trästicker, så att det bildades kors, "Tomasmässkorset", vilket fästes över alla fönster och dörrar. Dessutom drog man om julen kritkors över dörrar och fönster. På "julkvällsmorgonen" gick man i bastun och tog öl med, i vilket man blandat bröd, så att det blivit alldeles mjukt och blött. Då man var i bastun, kom "gåsen". Långt före jul hette det, då barnen voro lata: "Om ni inte läsa, så

får ni gås." Någon gjorde sig oigenkännlig och blev "gås". Han hade en liten vidja i handen och hotade barnen, som måste läsa i bastun: "I Jesu namn gå ni till bords osv." Små barn trodde att det var en verklig gås. Ölkannen togs bort, och bonden hällde återstoden av ölet i humlegården, för att humlen skulle växa gott om sommaren. - Om kvällen, då det blev mörkt, täcktes fönstren för - man hade luckor - ty "intet ljus fick gå ut ur stugan". 2 ljus brunno inomhus. Bonden tog in halm och sade:

"God jul, hälsa och fred,
Lycka och välsignelse
Till sjö och land
Åt gamla och unga"

Så gav man honom en ölkanna, och medan han drack, hällde han öl på kärven. Därpå togs bandet bort, halmen breddes ut, och barnen började genast leka på golvet. Man kastade halm upp i taket, och av de halmstrån, som fastnade, försökte man sluta sig till årsväxten. Av halm, som klipptes i mindre bitar, gjorde man ett litet kors, som hängdes ovanför bordet. Korset var rakt med ax på alla ändarna. - Man läste både före och efter måltiden, som bestod av kött och potatis. Bordet täcktes av ett linnekläde, och på detta lågo två långa bröd, ovanpå dessa ett större runt bröd och överst en "pjuke", som pryts med gropar efter en fingerborg - "brökar" - innan denna halva lagts i ugnen. Ett litet vitt linnekläde breddes över "pjuken", som sparades tills korngringo i vall. - I taket hängde en krona av halm och en ring med ljus. Någon "kingsepp" av halm gjorde man inte på Rågö, såsom fallet var i Korkis. - Vid midnattstid gav man hästar, kor, får och svin öl och bröd. Den ko, som inte själv drack, fick öl, som hällades i hennes nos med en spån, ty hon skulle ha öl. Sedan man stillat kräken, gick man in och fick en ost samt torr flundra varpå man gick till sängs. Ljuset brann hela natten. Det ena ljuset var bonden, det andra bomdhustrun, och den vars ljus först slocknade, skulle först dö. Om man på julnatten gick ut på sopbacken och hörde något ljud, skulle en person dö på samma ställe, från vilket ljudet kom. - På juldagsmorgonen gingo 10-11 år gamla pojkar omkring i byn och fingo vita flätade yllegarnsband, som av barnen användes som strumpeband. Man gick i kapellet, och "julpjuken", som fick stå på bordet endast om julnatten, fördes ut i rian. Denna dag åt man samma slags mat som kvällen förut: kornbröd, smör, kött och potatis, och man drack öl, som bryggs före Tomas. Annandag jul åt man soppa, kött och potatis. På morgonen fjärde dag jul fördes halmen ut, man kronan, som var av rör och rödfärgade äggskal, fick hänga kvar, så länge den var vacker. Småningom blev det också sed att använda papper som prydnad om julen. - På nyåret hämtades hela "julhögen" in, men de två "galtarna" (de avlånga bröden) underst, som om julen legat i bordets längdriktning, vändes tvärs över bordet - eftersom julen höll på att taga slut. Och om

trettondagen hämtades endast "pjuken" in. - Knut var ett slags helgdag, då kvinnorna inte spunno, men knypplade. Rockarna hade tagits ut före Tomas, och de togos in först efter Kn ut. Knyppla kunde man nog denna tid, men inte spinna (KO: An P)

Fastlagstisdag.

Om fastlagstisdagen sopa barnen golvet rent, för att det skall vara rent hela året. På förmiddagen fick man inte spinna förr, och på eftermiddagen åkte man "skrilla", men man ropade ej något särskilt (LR:VB)

Ifall tuppen eller "hånan" inte får dricka av takdroppet om fastlagstisdagen, så får inte heller oxen dricka ur bäcken om vårfredagen (LR:AM)

Varje fastlagstisdag borde man få se salen. Får man inte se den, så betyder det illa för årsväxten på något sätt (LR:AM)

Endast 3 ggr om året arbetar man blott på förmiddagen och håller eftermiddagen som söndag: om fastlagstisdagen, Johanneeftermiddagen och Martin Lutherskvällen 10 november. Om fastlagstisdagen ha alla lov att gå ut och "luta sig på drivan". Vid middagstiden brukar man "draga sig rak" på golvet. Om fastlagstisdagen skall golvet sopas 9 ggr (LR:AE)

Om fastlagstisdagen är det för det mesta kallt. På förmiddagen kör man gödsel, annat arbete gör man just inte. Om hanen på fastlagstisdagen får dricka ur takdroppet, så får oxen om vårfredagen dricka ur bäcken (LR:AE)

Förr körde man med häst på fastlagstisdagens eftermiddag, varefter det blev dans, men numera gör man det inte alltid (LR:MM)

På fastlagstisdagen arbetade man om förmiddagen, men på eftermiddagen kokades "klimpmjölsoppa", välling av kornmjöl, och barnen voro ute för att "skrill upa drivena". På kvällen ställde ungdomen till dans. Man kom tom. Över från den andra ön (SR:JL)

Om tuppen dricker ur takdroppet på fastlagstisdagen, så kan oxen dricka ur backen om vårfredagen (SR:JL)

Om vällinggrytan kokar över om fastlagstisdagen, så blir det regning väderlek (SR:JL)

Ifall golvet sopas 7 ggr rent på fastlagstisdagen, får man ren säd om sommaren och intet ogräs (SR:JG)

Om man klipper håret på fastlagsförmiddagen eller i nyåån, så får man god hårväxt (SR:EE)

Ifall man 7 ggr borstar håret om fastlagstisdagen, så växer det bra (SR:EE)

På Nargö kokar man ärtvälling med svinfötter om fastlagstisdagen. På kvällen är det helg. Då bruka pojkarna "skrill" med kälke ned för backar (SR:OL)

På faslagstisdagens morgon skulle man arbeta och spinna, på eftermiddagen knyppla, och pojkarna brukade "skrill". Man åt soppa av ärter med korv-klimpar uti, får- och svinkött, tunga och bringa. Om golvet sopades 9 ggr, fick man rent lin. Borstade man huvudet 3 ggr, fick man långt hår (SR:LE)

Om faslagstisdagen kokas fastlagssoppa med "bukkar" (klimpar) och främmande få alltid smaka av soppan. Man kokar det bästa av allt, såsom svinbringa och tunga och äter kött av alla slag. Äreter har man också i soppan. Då man ätit, bör man vila under "bödåsen" för att få god hälsa. Och så gå både gamla och unga ut för att lusta sig (SR:AN)

På faslagstisdagen sopar man golvet 9 ggr för att få säd utan gräs i. Om man tvättar ögonen den dagen, så blir man ren. Kammar man huvudet, så får man vackert hår och långt. Om man slickar fettet av fingrarna den dagen, så skär man sig om sommaren i fingret. Man får inte spinna. Om hanen dricker ur takdroppet, så dricker oxen om våfferdagen ur bäcken. Finns det långa "issticklar" på fastlagstisdagen, så får man långt lin (SR:AN)

Ifall man om fastlagstisdagen flätar håret 3 ggr och klipper det, får man god hårväxt (SR:E El)

Om fastlagstisdagen äter man en soppa med kött, ärter och klimpar till middag (SR:ML)

Man fick inte spinna på fastlagstisdagen. Det var sed att brygga öl och att äta svinhuvud och svinfötter (KO:MB)

Om fastlagstisdagen skulle man sopa golvet 7 eller 9 ggr för att få "fixt lin". Håret skulle borstas 3 ggr. Rocken fick inte vara inne den dagen. Man åt svinhuvud och svinfötter (KO:LJ)

Om fastlagstisdagen var det arbetsdag halva dagen, helg för övrigt. Man åt klimpsoppa med potatis, svinfötter och kornmjölsklimpar uti. Barnen gingo ut för att "skrilla", och fanns det inte snö, så hade man en stång med hjul, som fördes runt av 2-3 barn, medan en person satt på. Den tiden hade man skridskor av hästben (KO:AR)

Om man dansar bra på fastlagstisdagens kväll, får man långt och bra lin (KO:An P)

Om fastlagstisdagen har man svinfötter och klimpvälling, och svinkotorna föras till skogen, för att svinen skola gå långt om sommaren. Då man ätit, arbetar man inte mera den dagen, utan det är som en söndag, och man går ut för att "skrilla". Om man sopar golvet 9 ggr, så växer linet bra (KO:AK)

Om håret klipps i ändan om fastlagstisdagen, så växer det bra (KO:AK)

Om fastlagstisdagen lade man svinfötter i soppan, och "knokarna" (benen) fördes långt bort "i vallen". Då skulle svinen om sommaren gå långt bort och inte böka nära huset. Då soppan var kokad, spände man för hästen och for ut för att köra. Ju längre man körde om fastlagstisdagen, dess bättre lin fick man (KO:An P)

Ifall man om fastlagstisdagen sopade golvet 9 ggr, fick man rent korn på åkern (KO:AP)

Påsk.

Varje skärtorsdagsmorgon bör man gå ut och känna på "oxpungen", så får man rikligt med fågelägg om sommaren (LR:AM)

Om skärtorsdagsmorgonen bör man vara tidigt uppe före soluppgången och klyva ved på gården, så får man god årsväxt. Och i synnerhet är det lyckligt för fisket (LR:AM)

"Völukälinga" klippte fåren om skärtorsdagsnatten liksom med sax eller skära i huvudet mellan öronen och nedåt längs nacken (LR:AE)

Om skärtorsdagen får man inte hugga mycket, så att det dundrar (SR:AN)

Om skärtorsdagen säger man : " Du ska känn oxpungen bittida, så får du micki ägg" (SR:AN)

På påskmorgonen kokades ägg, vilket man aldrig annars fick. Och man skulle tvätta "ögonen" bittida och hälla tvättvattnet runtomkring medsols ute på gården. Då skulle "människans lekamen stå karsk"(frisk) (SR:AN)

Om skärtorsdagen bör man baka bullar och tvätta golvet (SR:OL)

Om skärtorsdagskvällen bör man slipa lien, slå med den och giva varje ko och häst, så gå inga elaka tungor över kreaturen, då de släppas in om hösten (SR:JP)

Om man tvättar sig på askonddagen, får man mjäll. Man bör tvätta sig tidigare (KO:An P)

På påskmorgonen, då Kristus uppstod, dansar solen av glädje. Den dansar 3 tag - mot norr, mot söder och mot norr (KO:JL)

Om man på skärtorsdagens morgon känner på "stutens pung", får man mycket ägg (KO:MS)

Man bör taga in mycket "kanur" (spånor) på skärtorsdagens morgon, så får man gäddor eller ålar (KO:AK)

Om askonsdagen törs man inte borsta huvudet av fruktan att få "vita mjäll" (KO:KY)

På påskmorgonen dansade solen tidigt. Och av glädje över Kristi uppståndelse, då solen dansade, väckte fadern sina barn och lät dem tvätta sig i ett ämber med vatten. Men först lades en "silverbreschk" på en kniv med brett blad, varpå kniven stacks ned i vattnet med eggen nedåt (KO:KY)

Om påsklördagen, julaftonen och nyåret gav man "gås". Den, som inte ville läsa, fick stryk med en enkvist. Kunde barnen läsa bra, fingo de endast helt litet "gås". Far och mor gävo "gås" för att få barnen att läsa (KO:KY)

Om skärtorsdagen kokas "böunar" (bönor) (KO:KJ)

1 maj och midsommar.

1 maj kommer våren (LR:MK)

Om Johannekvällen bränner man en eld i byn. Både gamla och unga äro med. Småpojkar ha samma afton huggit och samlat ihop ris och "ein-buskar", som brännas, då solen går naed. Ungdomen leker ringlekar. Dessutom reser hela byn en gemensam stång, som prydes med en tvärslå och kransar av gran och tall. Vanligen äro löven så föga utspruckna, att de inte kunna användas till kransar. Stången bär överst en flagga (LR:MK)

Om Johannenatten skall man sitta ensam med två speglar, så får man se sin brudgum. Men om man inte hastigt slår sönder den ena spegeln, är det inte bra (LR:AE)

En vecka före midsommar äro pojkar och flickor ute för att hugga ris till "missåmarsstack". De köra riset tillsammans i en hop med tillhjälp av häst, och på midsommaraftonen tänder man eld på rishögen. I mitten reses en stör med en flagga i toppen. Ungdomar na sitta eller stå kring elden eller dansa omkring den (LR:AM)

Om midsommarnatten bör man plocka 9 slags blommor, bl.a. ormbunke och prästkrage, och man skall se till, att den sista blomman plockas i en korsväg. Därpå lägger man blommorna under huvudkudden utan att tala med någon. Då drömmer man om sin tillkommande (SR:EE)

På Nargö brännas 2-3 "Johanne-eeldar" i varje by om Johannelördagskvällen. Tjärtunnor brännas. Ungdomen roar sig, och pojkar ha bruka hoppa genom elden för att "se hur nära de våga hoppa" (SR:OL)

Om Johanne kördes kvistar hem med häst och brändes på kvällen. Då solen gick ned, tändes riset på, man hade vanligen enris, och så brände man tjärtunnor. Gubbarna sköto, då "missemerstackin" började brinna. Förr hade man inga majstänger, utan dessa öro endast 5 år gamla. Om träden blommade, fördes de in i stugan, och på golvet ströddes kvistar.

Flickorna samlade 9 slags blommor den kvällen och lade under huvudkudden

(SP:JP)

Om midsommaren brännes eld på backen vid stranden. Man har en eld för hela byn. Riskärvar bäras på ryggen för att brännas och tjärtunnor har man dessutom. Man dansar och leker vid elden (KO:LS)

Då man brände midsommareld, kommo både gamla och unga till platsen, och alla hade med sig ett ris eller en vidja, ty ingen fick gå med tom hand från hemgården. Man satt mest och pratade, och några lekar roade man sig just inte med. En "kiika" (gunga) tåg man med, de unga gungade barnen och så såg man igen på elden. Men det hände, att ungdomen narrade de äldre, att korna voro på vallen eller hade kalvat eller något annat för att slippa ha de gamla med vid elden (KO:KJ)

" Katermäss och Santmatterdag "

På "Katermässdagen" kläda flickorna på sig gamla folkdräkter, binda ett vitt och ovanpå detta ett rött band om huvudet och låta flätan hänga långt ner. De ha brokiga förkläden, inte "everdeila" (korta tröjor) och svarta gammaldags jackor. Redan kvällen före Katarina gå flickorna sålunda utklädda omkring i byn och dansa i varje gård. De ha en harmonikaspelman med, och de föreställer ett fartygs besättning. En är kapten, en annan styrman, en tredje kock osv. Det förekommer också, att en pojke väljes till kapten. Sedan sker allt efter rang och ordning. På själva "Katermässdagen" hyres en stuga och brygges öl, och så hålla flickor och pojkar fast och dansa. Flickorna äro utklädda som kvällen förut. (LR:M Ro)

På "Santmatterdagen" går det till som på "Katermässdagen", men denna gång äro pojkarna utklädda. De ha vita skjortor och svarta västar och om hatten ett vitt band med ett rött utanpå, liksom då en pojke är brudgum. Redan kvällen före äro pojkarna i rörelse. En har en ful mask, som ser rolig ut, och en käpp i handen. Han kallas "gammelfal". Man går omkring instugorna, och varje pojke har en flicka. Det kommer mycket folk till den stuga, där ungdomen håller till, och det är sed att skänka dem penningar.

En av flickorna, "Martins kaptens fru", står bakom ett bord och har en korg, som är övertäckt med en vit duk. I denna korg läggs penningarna, och i gengäld får personen i fråga dricka öl. När ungdomarna sedan sätta sig till bords för att äta och för att dricka sitt hembrygda öl, sker det efter rang, så att "gammelfal" sitter först osv. (LR:M Ro)

"Santmattertiden" gingo både unga och gamla omkring under två kvällar och fingo penningar i alla hus. Man hade grå kläder, alladeles trasiga, och mask för ansiktet. I varje gård dansade man en stund, varpå man gick vidare. Flickorna gingo också omkring utklädda och fingo penningar, men de hade inga gamla Nargödräkter. Någon mat bjöds man inte på. Efteråt var det ingen dans eller öldrickning som på Rågö. Och några kaptensbenämningar användes ej på Nargö (SR:OL)

Om "Kattermässdagen" gingo pigorna omkring, hade malt och bryggde öl, och när kvällen kom, klädde de sig i byxor och "manflkskläder". Man kallade dem "Katerflickorna", de voro 20-25 stycken och 15-27 år gamla. Då de kommo in, kastade de "böuner" in i stugan, varpå mor och far stego upp och gävo flickorna penningar, bröd, korngryn eller potatis. En av flickorna hade tidigare gått fram till "gruvan" och bullrat och sagt, att hon ville ha penningar. Så sjöngo flickorna på estniska, tackade, dansade och gingo till en annan gård. Efteråt kokade de välling och kött, drucko öl och dansade, och nu fingo både äldre och barn och pojkar vara med (KO:KJ)

Om "Santmatter" gingo "Santmattspojke" omkring i gårdarna. De kastade med näven bönor till far och mor, drängen och pigan och "bånera" vid spiseln, liksom flickorna gjorde på "Katernäss". Pojkarna hade malt och bryggde öl (KO:KJ)

Om "Santmatter" (10 november) sprungo pojkarna med spelman omkring i varje gård och dansade. Varje "Santmatt" hade ett vitt och på detta ett smalare rött band om mössan, för övrigt var han vanligt klädd. Först, då pojkarna kommo in i en gård, kastade de en näve säd på golvet, sedan följde de själva efter. De fingo allt möjligt, såsom kött och bröd. Så dansade de och slog var och en i gården 3 ggr med en liten vidja, i det de sade: "Santmattsgås,

Lickgås

Å hälsan ut, hälsan in."

"Santmattarna" bryggde öl, ty varje "Santmatt" hade åtminstone 10 kilo malt att brygga öl utav. Var man tjänare hos en bonde, skulle denne ge

maltet för ingenting. Pojkarna dansade hela dagen, flickorna samlades på kvällen, och så höll man på nästan hela natten. Alla pojkarna hade namn: kapten, styrman, understyrman, båtsman, timmerman, kock, jungman och dunkerman. De yngre kallades säckbärare, eftersom de fingo all maten. Pojkarna voro i 20-års åldern. Två dagar var det "Santmatt", men också på Katarina och Anders dansades det i gårdarna. Man hade kalas hos en bestämd bonde, och för att folk skulle veta, var det hölls, reste man en lång stång på gården med flagg i toppen (LR:AE)

Om "Santmatterdagen" på kvällen kläda pojkar och flickor ut sig och gå omkring i byn. Medan barnen äro mindre och gå i skola, gå pojkar och flickor samtidigt omkring, senare gå de skilt. I gårdarna hänges potatis, äppel, kål och kött under "loftet", och när ungdomarna komma, känna de, som äro säckbärare och ha påsar på ryggen, sig för med käppar. De slå ned maten och stoppa ned den i påsarna. De övriga äro utstyrda med "belit" (beläten, masker) för ansiktet. Pojkarna ha kvinnfolkskläder med dukar, flickorna pojkläder. De två säckbärarna ha vanliga kläder. Meningen är att vara så oigenkännlig som möjligt. Då ungdomarna dansat 3 varv omkring i stugan och tagit ned all maten, tackar värdfolket dem och säger: "Tack fyri å vari så bra å kumi skå ett oss." Ungdomarna kallas "Santmatti". - Det händer också, att de större pojkarna gå omkring utan att kläda ut sig på annat sätt än med ett rött och vitt band om mössan. De få "kekkir, kårver å keet, ljus, äpplir", som hänges under taket. Först kommer spelmannen in med dragspelet - förr hade han "drompip" - och så följa "Santmatterna" själva med band om mössan, sist de två säckbärarna. Då pojkarna komma in, kasta de säd på golvet allra först för bättre lycka och bättre växt, och så slå de varje person "gås" i det de säga: "Hälsås, katersås, lickås". Därpå dansa de 3 ringar (varv), ett varv medsols, ett motsols och så åter ett varv medsols, taga den mat de få, och mottaga värdfolkets tack: "Tack fyri å vari så bra å kumi skå ett oss." Alla få de dessutom öl, och de två "gaalfarar" (med masker för ansiktet) dricka öl genom vasstrån. -

Följande dag hyra de en stuga, dansa och hålla "Santmattsgild". De hänga ett skepp, prytt med blommor och ankare över bordet, och en av pojkarna är kapten på skeppet. Man har pass med sig och visar, varifrån man kommit. Senast voro de från "Kokkibranten" å Kårvspituådden". Flickorna infinna sig också och försöka röva bort skeppet för pojkarna. En stor flagga på gården utmärker den plats, där gillet hålles. "Santmatterna" dansa kring flaggstångh, och därpå hissas flaggan ned. Då man går till bords, skriker kaptenen: "Besättning ombord", och om det kommit åskådare från

andra ön, få också dessa äta. Därefter blir det dans med flickorna. Ofta grälas det, men man gör allt för att upprätthålla ordning. Det har hänt, att värdfolket sagt, då pojkarna velat hyra en stuga, att de få komma igen, om de äro snälla. Dagen före vandringen kring byn brygga pojkarna öl i den stuga, där det skall festas. Varje pojke har en "kilmit" (12 stop) malt att brygga av (SR:EE)

På "Katerdagen" klädde flickorna ut sig i "gamla tidens dräkt" med pärlor om halsen och röda och vita band om huvudet. Några masker för ansiktet hade de ej. Föregående dag bryggde de liksom pojkarna öl och hade lika mycket malt som pojkarna. Också flickorna hade två säckbärare och kallades kapten, styrman, båtsman, kock. De hade vita vantar och enriskvistar i händerna samt gävo "gås" och strödde ut säd på golvet. Men flickorna brukade dessutom kläda ut en pojke till brud med vit luva och vit duk. Bruden dansade med de andra på golvet, och den närmast stående eller kaptenen tog av bruden luvan och placerade henne bakom bordet, varpå man skänkte henne mat eller penningar. Detta delades senare, men bruden fick mest. Följande dag hade flickorna "Katermessgildi" och hängde ett skepp i taket alldeles som pojkarna på "Santmattergillet". Ibland hade man flree skepp i byn, men ofta hade pojkarna ett skepp och flickorna ett. Pojkarna försökte röva bort flickornas skepp. En gång förde de ned skeppet till "Såderängan", och flickorna sprungo fatt dem, men fingo inte igen sitt skepp. F.ö. hade flickorna flagga och alldeles på samma sätt som "Santmatter-pojkarna" (SR:EE)

Särskilda märkesdagar.

Ifall det fryser om Vårfrudagsnatten, så fryser det 40 nätter efteråt
(LR:AN)

Ifall det stormar om Bläsmässnatten (3 februari) så får man rikligt med hasselnötter om sommaren (LR:AM)

Pålmässdagen vänder sig björnen i idet. Halva vintern är förbi (LR:AM)

Om Mattsdagen bör man ej sömma med nålar, ty gör man det, så blir kreaturen, "makstycki" (ornbitna) (LR:AM)

Mattsmässkvällen tändes intet ljus, ty man bör "äta med ljusa dagen då" första gången. Den, som tänder ljus den kvällen, får mycket flugor om sommaren (LR:AM)

Man bör inte hämta hem eller föra ut något om Mattsdagen, ty gör man det, så "kommer ormen hem" (LR:AM)

Två veckor före jul fingo barnen förr dukar och rött garn i en strumpa eller en sko av Niklas. Numera ger man abc-böcker eller snask (LR:VB)

Vid Mickelsmässtiden ser man av vintergatan, om det blir mycket eller litet snö (LR:MÖ)

Ifalldet om Pålsmässnatten snöar över halmstrået, så är halva smön okommen (LR:MK)

Tre dygn efter Matts äro märkesdagar för 3 månader framåt (LR:MK)

Om Bertelsdagen bör man ej gå ut på åker och äng (LR:MK)

Om Jakobsdagen fick man ej heller gå ut på åker och äng, ty Jakob och Bertel voro som söndagar. Kvinnorna tvättade i stället kläder då, och "bota kläder" (LR:MK)

Vårfrudagen hålles om söndag. Om det fryser första natten efter vårfrudagen, så fryser det 40 nätter efteråt (LR:MK)

Om "Pålsmäss" vände björnen sig "på aara sida å börja sug om andra foten" (LR:MK)

Tjänstepigorna hade rätt att förtjäna för egen räkning om "Pålsmäss." Den dagen fick man ej spinna och göra något yllearbete, men knyppla fick man, ty det var ett fritt arbete (LR:MK)

Om Våfferdagen och Peter lade de gamla duken på räfskaftet och arbetade inte. Ifall de arbetade dessa dagar, blev det regn den följande dagen (LR:JN)

Om "Santirjan" är "mulög" på förmiddagen, kommer det att vara torrt till midsommaren; är den klar på eftermiddagen, får man regn till hösten, och om den är "mulig" hela dagen, blir det torka hela sommaren (LR:JN)

Förr var det helg alla apostladagar, men nu äro de som vanliga dagar (LR:AE)

Om Urbanus är varm, så är sommaren också varm, men är den dagen kall, så blir det kall sommar (LR:AE)

Om "Santirjan" brännas flire eldar på kvällen, ibland bränner man eldar hela natten. Ungdomarna samlas och dansa vid elden, varpå de fortsätta på något annat ställe (SR:JL)

"Santirjanseld" tändes man för att skrämman vargen. Ris och virke brännas. Flera eldar brinna i byn nere vid stranden, och de fullvuxna bränna också eld i skogen på någon slätt (SR:MN)

Vissa dagar bör man inte spinna, dvs. om torsdagen, lördagseftermiddagen, Mattsmässdagen, "Simonjud" (Simon Judas) före jul, Våfferdagen, Alla helgons dag, mickelsmässan, fastlagstisdagen samt mellan Tomas och Knut. Men på flere av dessa dagar får man knyppla i stället (SR:MN)

Snö om "Santmatterdagen" betyder korn om sommaren (SR:EE)

Om Johannes Döparen bränner man eldar, eftersom hans huvud stektes på eld (SR:EE)

Ifall det regnar på 7-sovardagen, så regnar det i 7 veckor (SR:EE)

Om barnen varit snälla, fingo de på Niklas-dagens kväll saker i skorna eller stövlarna (SR:EE)

Om "Bläsmässdagen" baket kvinnmässan "vet man, att ifall" det blåser den natten så får man mycket nötter det året (SR:EE)

Förr gjorde man intet hörarbete på Jakob, Peter, Våfferdagen och Bertholmsdagen (SR:EE)

Urbanusdagen kommer den stora hettan (SR:MN)

Om Våfferdäternas frysa, så frysa 40 dagar intill "Valbomässdagen" (SR:EE)

De fyra värsta dagarna om året kallades "kastadagarna", bland dem mikaeli och Kristi dödsdag (SR:AB)

Det fanns 12 apostladagar, då allting misslyckades, om man arbetade på åkern eller gjorde yllearbete eller spann lin och hampa. Man fick endast göra träarbete (SR:AB)

Om "Santirjanskvällen" bör man slipa lien, slå med den och giva varje ko och häst, så gå inga elaka tungor över kräken, när de släppas in om hösten (SR:JP)

Om Matts-dagen vakna ormarna ur vintersömnen (KO:JL)

Våfferdagen är en bra dag för unga flickor. Om man på våfferdagslördagen lägger en brödkaka på grindstolpen, och kakan följande morgon ligger utanför på vägen, blir man gift under året. Men om kakan fallit innanför, måste man vänta ännu ett år (KO:JL)

Fryser det om antten våfferdagen, så fryser det 40 nätter efteråt (KO:JL)

Efter Jakob bör man inte mera slå. Det är då järntråd i gräset (KO:JL)

Om oxen får dricka under täckan i "Kunmässmånad" (februari), så får inte tuppen dricka i mars (Först varmt, sedan kallt) (KO:JL)

Om "Santirjan" brännas eldar. I äldre tid brände man inte eld på Rågö. Förr sköt man med bössa, för att vilddjur och vargar inte skulle komma med kreaturen om sommaren. Kreaturen släpptes ut på bete. Herden fick inte bryta eller skära en kvist, ty gjorde han det, skulle vargen om sommaren bryta kreaturen (KO:JL)

Ifall barnen "känna på oxpungen" om våfferdagen, hitta de mycket fågelägg om sommaren (KO:KY)

Om våfferdagen går man omkring i byn och dricker öl. Har man inte öl själv, så lånar man för att bli vacker och rödbrusig i ansiktet (KO:KY)

Jordbruk.

Om det kommer rikligt med "alekniplana" (alkottar), får man god kornväxt
(LR:AM)

Då man kör med första gödsellasset till åkern, bör man lägga yxan på
vagnabotten, så behöver man inte frukta onda ögon (LR:AM)

Om det råder stor torka, skall en änka gå till en källa i skogen, taga
vatten ur källan och kasta uppåt samt sjunga en psalm och be en bön, så
blir det god växt (LR:AM)

När häggblommorna spricka ut, är det bästa såningstiden (LR:MÖ)

När "tårdyveln" har ungarna under frambenen, bör man så korn och sommarvete
tidigt, har den dem under bakbenen, bör man så sent, och har den dem under
de mellersta benen, så sår man "i mitten" (LR:MÖ)

Tidig vår betyder intet gott år (LR:LN)

Om man lägger "räpsan" med tinnarna mot himlen, blir det regn (LR:AE)

Om snön kommer på ofrusen jord, och det är nymåne, så gör det ingenting,
men kommer snön under den gamla månen på ofrusen jord, så fördärvas brodden
(LR:AE)

Vid slåttern bör den börja, som har "gooan lia", dvs. hinner snabbt framåt,
ty då skall slåttern gå bra (LR:AM)

Om räfsorna slå mot varandra, blir det regn eller tröta (LR:AM)

På Stora Rågå höll man förr "ängstalko". Alla bekanta bjödos att vara med.
Tegarna voro smala, så att man slog dem snabbt, och på det sättet hjälpte
grannarna varandra. Deltagarna trakterades med bl.a. bröd, som bakades för
tillfället, och med fisk i byttor (LR:AM)

För att pröva utsädet grobarhet lägger man ett antal sädeskorn i vatten och
därpå en yllelapp, varpå man ser efter, huru många som "mälta" (LR:AM)

Lämnar man plogen i åkern, så säges det, att man "håller åkern fast", och det blir icke god växt nästa år (LR:AM)

Då man slutat med arbetet på en äng, bör man sätta sig ned en alldeles kort stund för att "lämna omaken dit" (lämna bördan kvar), varpå man springer upp igen och fortsätter slåttern (LR:AM)

När slåttern eller arbetet på en stor äng är slut, och en ung flicka får de sista stråna, säges hon bli gift under året och själv få arbeta på ängen nästa år. "Hon flick nyckeln", säger man och menar, att det är hon, som får börja arbetet på ängen följande år (LR:AM)

Vid rågskörden bör man inte flytta sig från den sida av åkern, där man börjat skära, ty gör man det, kan det hända, att kamraten säger: "Du har råd att skära ryggen åv me" (LR:AM)

När rågskylen är på åkern, då är det lov att tända ljus på bordet. Förr ansågs det för en skam att tända ljus tidigare (LR:AM)

Om slagan går sönder, när "sista lagret" (golvet) i rian tröskas, kommer den, som tröskar, att dö eller byta plats under året (LR:AM)

Varje höst gjordes 350 kg (3-4-5 tunnor) korn till malt. Man lät det stå i vatten 2-3 dagar för att "sätta mältan ner", och då allt grott, började torkningen (LR:AM)

När det första hölasset blivit hemkört, bör man kasta några gröna blad, som lagts överst på lasset, upp på loftet eller i ladan, i det man säger:

34. Gud välsigne vårt hö i vinter (LR:AU E)

Om "broddgäukin" hackar på "broddhäukin", så torkar brodden bort (SR:JL)

Då man rensar säden och ser en rågmask i säden, betyder det, att maskarna skola äta upp säden nästa år (SR:JL)

När man "trampar korn med häst", då det skall tröskas, bör man pipa:

35. Timpa tampa kornet,

Bill blåser i hornet.

Då skall kornet öka i mängd över vintern (SR:JL)

Förr hade man talko "på gårdsgårdar", numera på allt jordbruksarbete, då gödseln skall köras ut, och då timmar skall hämtas från fastlandet. Grannarna hjälpa varandra på detta sätt. En bonde får frivillig arbetskraft, om han bjuder på öl (SR:AN)

Från "femte till sjunde veckan" sår man (SR:EE)

Då man första gången går ut och plöjer med oxar, bör man lägga en skonål i oket (SR:LE)

Man har flere olika slag av "talk": "gödseltalk, steingårdstalk, stamp-talk, musatalk" (hemkörning av hö från en mosse), "talk" vid hemkörning av bräder. Då man kör hö, kan det hända, att man är flere timmar i farten, t.o.m. hela natten (SR:AB)

När man vid jordbruksarbetet slår liarna i kors, betyder det, att de två personerna nästa år inte skola arbeta tillsammans (SR:ML)

Den, som slutar rågskörden ett år, skall dö under året. Gamla gubbar vända ryggen åt alltsammans och gå sin väg i tid för att inte dö (SR:ML)

Vid skörden bör man hämta hem de första stråna och smaka på dem, "så att inte djävulen slipper emellan å förstör Guds offer" (SR:AN)

"Djävulen knyter knutar på säden", dvs. han knyter ihop 3-4 strån, och då har man ingen lycka med säden (SR:AN)

Om man stänker saltvatten med en rönkvist på brodden, så är det med ett medel mot mask (SR:AN)

Vid första skörden bör man ta de första stråna med hem (SR: E El)

Lägger man räfsan med tinnarna uppåt, så blir det regn (KO:AP)

När rönarna ha mycket blommor, blir det gott sädesår (KO:AP)

Om man sätter kålrötter på torsdagen, får man dem inte mjuka (KO:AP)

Boskapsskötsel.

Då korna släpptes ut om våren, gav man dem bröd, på vilket man strött salt, och lade en yxa framför fähuströskeln, så att korna gingo över yxan (LR:AM)

Den, som första gången är ute med korna eller fåren om våren, bör bestänkas med vatten (LR:AM)

När kreaturen släppas ut första gången, sticker man en kniv i grindstolpen eller lägger ett kors av rönn i grindme, så att kräken komma att gå därunder (LR:AM)

Då kon burit, bör man giva allden första råmjölken åt kalven (LR:AM)

Då kon kalvat, bör man lägga salt i "skjulan", då man mjölkar, så "nafsar" kon i sig saltet, vilket är bra (LR:AM)

Om det kommer någon med "olycklig" tunga och säger, att man har "dukti åx" eller "duktigt svin", så får man olycka med kräken. Men han kan själv avvärja olyckan, om han säger:

36. De gör ingenting,

Skit på de.

Eller också säger han:

Skit på tungan (LR:MÖ)

Främst på Ormsö, men även annanstans tror man, att om det lägges vigd jord i maten åt kon, så dör den (LR:MÖ)

Då man går för att mjölka, lägger man några saltkorn i stävan för att få gott smör (LR:AM)

Om man ger en mugg mjölk åt någon, lägger man salt i mjölken för att själv få bra smör (LR:MÖ)

Då grannhustrun trollat mask i mjölken eller grädden, bör man lägga en av maskarna i en kluven rönnkvißt och binda om med garn. Därpå lägger man kvisten i aska, dit det flere gånger spillts ur en gryta, som kokat över, och då masken torkat, lägger man den i den grannfrus grädde, som trollat mask i ens egen mjölk (LR:MÖ)

När man för råmjölk till grannen, måste denne ge något, t.ex. kalla kokta potatisar, som man ger kon. I annat fall slutar kon att mjölka, ty man har fört lyckan med sig till grannen (LR:MÖ)

Förr fanns det "kloka" män, som kunde få hästen att stanna mitt på vägen. Men om man bröt av en skonål och stack den vassa ändan i betslet, så fick man hästen att gå (LR:Au E)

På August Esplings bröllop, när hästarna voro skrämde av allt skriket och oljudet och inte ville röra sig ur fläcken, påstod en gammal gubbe, att han "satt fast benen på dem", och att de därför inte kunde komma något vart (LR:JN)

Då kon kalvat, skall katten först ha kokad råmjölk, och man lägger "pörkkniven" över fatet, sedan får kalven mjölk och sist de övriga i gården (LR:AE)

Då man första gången om våren är ute i vall med korna, slår man med vidjorna i vattenpussar på betesmarken, ty det är sed, att mna skall sköljas den dagen (LR:AE)

Då kreaturen släpptes ut om våren, gick man 3 varv kring kon eller oxen med en kniv, "som man slagit pörkor med", varpå kniven lades under "gränden", så att kräket kom att gå över "pörkkniven". Men ingen fick se, att man gick omkring djuret (LR:AE)

Om man säljer mjölk eller annat till någon, bör man lägga salt i. Också i säd läggas några saltkorn. Känner en person "godbrödsluft", så kan han trolia bort brödet, om där inte finnes salt (LR:AE)

Det fanns personer, som kunde "sätta eikbeinena fast" med "eildsordena", och då gick hästen som mot en vägg. Men om man vände betslena, så började hästen gå igen (LR:AE)

Då kräket haltar, och "boen ä fast", skall man blåsa in luft mellan skinnet och benet genom ett halmstrå, "så är boen lös igen" (LR:AE)

Om det "fastnar i kreaturen" och "mangfaalden" (bladmagen?) är torr som mjöl, bör man giva kräket "dripja" (saliv) ur ett annat kreaturs mun. Och om ett får har "fastna", bör man giva det "dripja" av ett annat får (LR:VE)

Vissa personer kunde "trolla hästbenen fast", men man fick dem lösa, om man lade en loppa i ett halmstrå, bröt av strået och lade det under eller framför hästfötterna (LR:AM)

Förr trodde man, att om man slog kreaturen med rönn, så började de "pissa blod" (LR:AM)

Om man dödar "ullmatken" (ullmasken) så dö fåren (LR:AM)

Om kon "inte tar stut", eller om "oxarna springa efter och inte blir klara", skall man föra in kon i bastun och bada henne med kvasten. Då får kon vara i fred för stutarna (LR:AM)

Varje gård bör ha en "nirk". "Nirken" visar sig inte, men om man får se den, bör man ge akt på dess färger och skaffa sig kreatur i samma färg för att få lycka med korna. "Nirken" lär ha kommit simmande från "gränni", och på Lilla Rågö finns en "nirk", som är grå och fräser. Maria har sett en "nirk" som hade katthuvud, gulbrödig kropp och svart svans, men det var ingen katt. Det var en "nirk" (SR:MN)

Då det åskar, bör man läsa böner för kreaturen, innan man stänger fähusdörren (SR:JG)

Då korna första dagen gingo hem för att mjölkas till middag, band man en blomkrans, som lades på deras horn. Och barnen sprungo omkring och voro glada (SR:AL)

När man körde ut korna, hade man salt i skorna och läste Fader vår, i det man gick omkring kräken. Därpå tjärade man kornas nos och lade en yxa under grinden, så att de skulle gå över stål (SR:AN)

Kalven blir "lycklig", om man giver den dess egen navelsträng (SR:AN)

Då korna släppas ut första gången, läggas knivar och yxor under tröskeln (SR:EE)

När korna första gången släppas ut om våren, bör man giva dem salt och bröd. Då gå inga elaka tungor över kräken, och onda tankar ha ingenting att betyda (SR:EE)

Man bör ha en "nirk" i sitt hem, ty kreaturen trivas bra på så sätt. Den är som ett litet djur - hur det ser ut till formen, vet man inte - men en "nirk" skall ha samma färg som kreaturen. Var och en bör ha "nirk" (SR:EE)

Om korna stängas, bör man såga av hornspetsarna (SR:EE)

Om korna inte bli betäckta, bör man strö liksand kring dem eller på ryggen av dem (SR:EE)

Då korna första dagen kommo hem för att mjölkas, hängde man björklövs-kransar med blommor in stuckna mellan hornen på kreaturen (SR:EE)

När vallhjonet första gången på våren kom hem från vallningen med fåren, ställde sig de äldre bakom dörren, stämte vatten med en kvast på vallhjonet och sade:

37. Hack, hack burret gååsi (SR:EE)

När korna släppas ut, bör man gräva ned en lie eller kniv under grinden (SR:LE)

Om en häst har "bogen fast", så att skinnet torkat fast vid benet, bör man skära hål på skinnet och blåsa genom ett vasstrå (SR:E E1)

Om hästen "rasar" och inte vill gå framåt, skall man spänna ur, leda hästen 3 ggr motsols kring vagnen och spänna i på nytt (SR:E E1)

Då man första gången efter kalvningen för dricka till kon, bör råmjölken täckas över och kon skall få smaka av råmjölken (SR:E E1)

Då man första gången kärnat smör av en kos mjölk, bör kon före någon person få smaka av smöret. Då ger den bättre smör (SR:E E1)

Om man slår korna med rönnkäpp, så mjölka de blod (SR:E E1)

Om man slår korna med en grenig vidja, som man kan fläta, så blir korna sjuka (SR:E E1)

Korna blir sjuka, om man låter dem dricka över handtaget, när man ger dem dricka (SR:E E1)

Då korna första gången släppas ut om våten, bör man gå 3 ggr kring dem med solen, så sker ingenting ont (SR:BK)

Om korna inte vilja "taga stut", bör man bada dem inne i bastun (SR:JP)

Om kon inte vill taga "stut", skall man klyva 3 rönnträd och leda kon här igenom (SR:JP)

För att kon skall "taga stut", skall man taga av svalbon och giva henne, men medlet hjälper inte alltid (SR:JP)

Då kon är sjuk och inte vill "taga stut", bör man taga av hans klövar och teckna ett kors från vänstra framfoten till högra bakfoten och från högra framfoten till vänstra bakfoten (SR:JP)

Då korna släppas ut, ger man dem "julpjuken", tjärrar ett kors på oxens nos, lägger stål under grinden och tar en enkvist med till vällen. På Rågö var det inte bruk att skölja vallhjonet med vatten vid hemkomsten, utan bruket har kommit över från "Rikull" (SR:ML)

Kärningen lyckas, om salt och gammalt smör lägges i kärnan (SR:ML)

En gång, när brudgummen och brudgummspilten redo, hände det, att brudgummens häst stannade och rörde sig inte ur fläcken. Någon hade "satt benen fast" på hästen (SR:ML)

Då kreaturen stå våta, skall man stryka dem med "likskläderna" (de kläder, i vilka en person dött) (SR:AN)

Då ett lamm var sjukt i fjol, ropade Ann "bråååordina" i luften:

38. Gud, kom och hjälp detta lamm:

Och lammet blev friskt (SR:AN)

Om en tacka äter ett tvillingsax, får den tvillingslamm (SR:AN)

Om kräken i en gård bli sjuka på en och samma gång, bör man taga ur kyrkklockan och giva dem (SR:AN)

Man bör taga av en kvigas "ettfärder" (efterbörd) och giva kon, då den "tager stut", så får den inte "strängen", utan både äter och dricker (SR:JP)

En bondvärdinna, som bor nära Johanna, får mjölk och smör hur mycket som helst - "ty man bör veta litet, annars äta de andra upp dig" (SR:JP)

Fåren trivas bra, om en gammal kvinnas vänstra sko lägges ovanför fårhusdörren - i taket (SR:JP)

Om fåren ha njurarna lösa, bli kräken "klumriga" (galna). Då bör en person taga det sjuka fåret i bakfötterna, en annan i framfötterna och slå djuret 3 ggr mot jorden (SR:JP)

När korna släppas ut, bör man ha salt i händerna eller handskarna, så gör "skratten" en själv ingenting ont (SR:EE)

Då korna släppas ut, tänder man eld i grindöppningen (KO:AK)

När korna släppas ut, lägger man yxan under grinden eller på tröskeln med gödsel ovanpå (KO:An P)

Då man kärnade, blev smöret odugligt, ifall en främmande såg på kärnan (KO:AP)

Man gör ett rönnkors, som fästes i grinden, för att intet ont skall taga på, när korna släppas ut (KO:JL)

Då korna släppas ut, tjäras de på nosen och ledas 3"ringar med solen" kring en buske, varvid man läser Fader vår. I grinden röker man tjära, och under grinden lägges en yxa, en kniv eller annat stål (KO:AK)

Första gången på våren sköljer man "karisen" (herden) med vatten, och han hoppar och tackar för översköljningen. Om herden sköljes med vatten, växa kalvarna (KO:AK)

Då man kokat första gången "soppa" efter kalvningen, dansa barnen "kalvdans" på golvet, för att kalvarna skola bli glada (KO:AK)

Ingen fick se på, när smörkärnan tvättades och torkades, ty ögon kunde göra illa. Man gömde kärnan (KO:KY)

Om man vet, vem som fördärvat ens mjölk, bör man taga mullur fiendens kos fjät och lägga i tvättvattnet, där "mjölkskjulor" och andra träsaker tvättas. Då blir mjölken bra igen (KO:KY)

En stor kant av "julpjuken" samt en penning gav man dem, som gick i vall med korna. Kanten gavs sedan åt korna (KO:KJ)

När korna drevos hem första dagen på våren, stänktes vatten med en enkvist på dess huvud, som varit ute med korna (KO:KJ)

Det var inte bra, om man berömde sin grannes djur och sade:

"Du har en vacker ko." Grannen svarade då:

39. Skit på din tunga (KO:AP)

När man kokar "soppa" av den första råmjölken, bör man inte dricka mellan måltiderna, ty gör man det, så kommer kon att kasta vatten, varje gång kon mjölkas (KO:AP)

Då korna släpptes ut, hade man grinden endast obetydligt öppen, och "pörkkniven" (pörtkniven) låg nere på marken. Om korna gingo över stål, kunde ingen trollkonst bita på dem (KO:An P)

Då korna släppas ut, lägges yxan under grinden (KO:JL)

När korna första gången på våren fördes hem för att mjölkas till middagen, gjorde man ett kors av en i grinden, klöv korsändarna och stack in en liten grön tofs av en. På kornas horn lade man en krans av blommor, blad och enkvistar, som bands fast för att inte falla bort. Då man vid hemkomsten började mjölka-kastades kransen upp på fähusstaket (KO:AK)

Har man olycka med kreaturen, så beror det på, att man har "skrattskit" på sin grindstolpe (KO:AK)

Om korna inte låta mjölka sig bör man sticka fingrarna i deras näsborrar. Man skall kedja fast ett av kons ben, så sparkar kon i nte, då hon står på 3 ben (KO:AK)

Ifall man låter kon nosa på "skjular", börjar mjölken "hänga ihop" för mycket, då den surnar. Sådan "feilakti" mjölk ger man svinen. Men lägger man kallt vatten i stävan, så hjälper det (KO:MS)

Då korna första gången om vår en fördes hem för att mjölkas till middagen, bands en krans av kvistar och blommor fast vid hornen. Men endast kvigor, som en enda gång haft kalv, fingo bära kransar. Detta bruk hade man för att glädja herdarna. Sedan kastades kransarna på hustaket (KO:KY)

När korna släppas ut, ger man dem salt och bröd och tjarar ett kors på deras nos (KO:KY)

Om man blåser "iti pliitta" i elden, så kommer boskapen lös i fähuset (KO:KY)

Om man berömmar ett kräk i fähuset, märker man, att "he månat bort" (avtynar) (KO:KJ)

Då någon trollat ett svin, så skall man kasta några "bosstoppar" eller ett gammalt klädesplagg åt svinet, så trivs det bättre (KO:KJ)

När kvigan första gången mjölkades till middagen, hängdes en krans av blommor på hornen, och i grinden gjorde man ett kors av enris eller björk. Sedan mjölkningen var undanstökad, kastades kransen upp på hustaket (KO:KJ)

Jakt och fiske.

Om man skjuter en katt eller hund, får man bättre lycka (LR:AM)

Ifall bössan inte dräper, bör man lägga den under tröskeln, så att kvinnor få passera över den. Då vänder sig lyckan (LR:AM)

Om man beger sig på jakt eller fiske och möter en kvinna, får man otur, men möter man en man, får man tur (LR:AM)

För att få fiskelycka bör man tjära ett kors på båtens stam, så att korset inte syns. Om det syns, kan det "fördärvas med andra medel" (LR:AM)

Om isen smälter på ett ställe, får man fisk, men far den iväg utan att smälta, blir det dåligt fiskår (LR:MÖ)

Man kan pröva en bössa genom att trycka handen mot bösspipans mynning. Om det ringformiga märket i handen blir rött, så är bössan god (LR:AE)

Då man har en ny bössa, och det första djuret skjutits, bör man stryka dess blod över bössan, så får den kraft att dräpa andra djur, och man har god lycka med bössan (LR:AE)

När man for ut på fiske och sköt båten ut från land, skulle den vändas medsols på vattnet, sedan den väl var utskjuten, ty det betydde lycka (LR:AM)

Ifall en silverrubel eller någon annan slant tillplattas och lägges in i bössan, så dödar den igen, om den inte gjort det tidigare (LR:MÖ)

Bössan dräper inte om en ~~annan~~ sett på den med "olyckliga" ögon. Man får ingenting alls med den. Men om man tar en lapp av byxorna på den som trollat, bränner lappen och låter röken gå genom bössan, så blir bössan bra (LR:MÖ)

När det kommer säl, så kommer det också fisk (LR:AE)

Då en man i Lilla byn gick ut på jakt och mötte en kvinna, sköt han alltid ut skottet och vände om hem (LR:AE)

Jaktlycka får man, om man tar hem "nattvardsbre" (oblaten) och skjuter genom det. Men medlet är farligt. En gammal gubbe blev "dårlig" på det sättet (LR:AM)

För att få lycka med en ny båt lägger man ett silvermynt under en "båtvrång" - men koppar är till ingen nytta (LR:MÖ)

Då man kommer hem med fisk, bör man inte släppa någon till båten, ty där kan komma någon med "olyckliga" ögon, och man får dålig fisktur (LR:MÖ)

Om man ämnar sig på fiske och har lagt fiskdonen i ordning i båten, men en person går förbi, så får man otur om han säger:

40. Det blir vackert väder i morgon (LR:MÖ)

En husbonde fick god fångst, då han var på fiske men hans ovän bestyrde i akten på båten, och det medförde otur. Men några gummor gjorde slut på olyckan genom att bränna enris - mera visste sagesmannen inte om saken (LR:AM)

Om man skär spånor av en annans båt på 3 ställen och bränner spånorna, så tar man lyckan av den andra. Men lägger man spånorna i sin egen båt, får man själv tur (LR:AM)

Möter man katter och kvinnfolk, när man skall på fiske, så sker någon olycka (SR:OL)

Ett träd, som växer med roten mot norr får inte användas till båtstäv. Gör man det, så får man "olycklig båt" (SR:OL)

Det är illa att möta kvinnfolk vid jakt eller fiske, men lyckosamt att möta en man (KO:AP)

Då man skjutit en kråka, bör man inte skjuta någon annan fågel, innan bössan tvättats först (KO:AP)

Vill man bli en skicklig jägare, för vilken skottet alltid träffar, skall man vid nattvardsgången taga oblaten ur munnen och hänga i ett band i en trädgren. Därpå skjuter man genom oblaten, men om man ser sig om, då man gjort det, ser man Frälsaren (KO:AP)

Om en jägare vill ha lycka, bör han taga oblaten ur munnen, utan att prästen märker något, och fästa den vid ett föremål. Sedan skjuter han genom oblaten. Men då han sedan skjuter på annat, ser han Frälsaren på korset, var han än går (KO:JL)

Då man första gången var ute på fiske med några nät, röktes dessa med myrstackar. Den, som rökte näten mest, fick mest fisk (KO:KY)

Vävning m.m.

Då någon revar väv, och man råkar komma in skall man lyfta benen högt över tröskeln, så blir väven bra och lång (LR:AM)

Kommer man in, när väven klipptes av, så dör man (LR:OE)

Kommer man in, när väven "upplagas", så får man långt liv (LR:OE)

När man revar väven, bör man lyfta benen högt, så kommer väven att gå bra (LR:KN)

Om någon sitter och spinner eller arbetar på annat sätt, och en annan person säger:

41. Det blir ingenting,

så bör den förstnämnde svara:

42. Skit o träck upa tina tung.

Då går den onda önsknigen inte i fullbordan (SR:JG)

Om en person håller på och "gör väven o ordning", och man kommer in, bör man lyfta benen högt och säga:

43. Så långt å så brett å så höögt.

Då får den som väver, "hög skjöl" ("det som skottspolen går genom")

(SR:AN)

Om man sitter och äter i vävstolen, då man väver, kommer garnet i skottspolen att taga slut (SR:EE)

Dagligt liv.

Om torsdagarna fick man inte sticka eller göra något yllearbete, endast knyppla. Det var s.k. ledig dag, och man arbetade just inte alls på kvällsidan. Flickorna gingo till varandra och sutto med knypplingen in på halva natten (LR:VB)

Förr fick man inte på hela torsdagen spinna eller göra något yllearbete, endast knyppla och nysta garn (även ullgarn). Men på kvällen var det inte tillåtet att nysta ullgarn. Flickorna kommo tillsammans och hade sina knyppeldynor, och pojkarna deltog också i en sådan "upsite", men spelade vanligen kort. Flickorna sutto på en bänk, pojkarna på sidorna eller mitt emot. Hade man dragspel, så blev det dans. Lekdanser lektes förr, men dem hade sagesmannen glömt. Man gick den ena torsdagskvällen till en gård, den andra till en annan gård. Bruket fortlever ännu, men man går med sin strumpstickning på "upsite", ej med sin knyppeldyna (LR:MM)

Förr fanns en konung, som hette Tor, och han benämnde en dag torsdag, då intet arbete fick lov att göras. Han levde under gamla Buddhas tros tid. Därför kallas den dagen mer än andra, och i äldre tid spann man inte på hela torsdagen, utan man sysslade endast med "knitting" (knyppling) (LR:AE)

Man spann inte heller efter lördagsmiddagen förr (LP:AE)

I forna tider var det dans alla lördags- och söndagskvällar, men numera har man sällan dans, ty det finns för få ungdomar på Rågö (LR:AM)

Förr bjöd man sina bekanta dricka om namnsdagen, inte annat (SR:JG)

Det var sed, att husbonden alltid först själv drack öl ur stånken för att visa, att där inte fanns smuts (SR:EE)

På torsdags- och söndagskvällar knypplade man och "geck upsiti", ty man fick inte spinna dessa dagar. Flickorna togo knyppekudden och "sätet" med och gingo, den ena gången till en flicka, den andra gången till en annan, och ibland samlades man i en bastu. 15-16 stycken flickor samlades på detta sätt. Man hade bröd med och åt och satt i en ring. Pojkarna voro också med (KO:LS)

Då ett litet barn har födelsedag, binder man händerna och fötterna på det, utan att det vaknar, och när det blir vaket, ställer man till kalas, lyckönskar barnet osv. (KO:JL)

Om vintern ha ungdomen "upsite" varje torsdagskväll. Numera sysslar man med "hekul" (stickning), förr var det knyppling. Flickorna i en gård bjuda de övriga, och om man är på ett ställe, där man kan dansa, "kastas arbetet bort", och man roar sig. Pojkarna, som äro med, spela kort, då flickorna arbeta. En "upsite" slutar inte förrän vid 1-2 tiden på natten (LR:AM)

Sägner.

Rågö har fått sitt namn av att det kom 2 par människor från Dalarna och sådde råg i askan, sedan det brunnit på ön i 7 år (LR:JN)

Under den gamla Polska tiden brukade gubbarna hugga hål i isen, lägga halm på och snö överst, så att polackerna gingo ned sig. Men så brände polackerna Rågö, och elden brann i 7 år. Fortfarnande finner man på många ställen kol i jorden efter den eldsvåda, som härjade Rågö (LR:AE)

Polackerna härjade och ödelade Rågö, högg av männens huvud, som de hängde på knutstockarna, och skur löst kvinnornas bröst, och så brände de Rågö i 7 år. Men då kom det 7 par svenskar till Stora Rågö och 7 par till Lilla Rågö, och de sådde råg i askan (LR:VE)

Kejsarens fru själv lärde folket på Rågö att knyppla. Hon sände bud, att de skulle börja knyppla, "...så få ni er föda, så ha ni bröd. Annars få ni svälta igen". På det sättet kom man att börja knyppla på Rågö (LR:VE)

Myran är grann och smal på mitten. "Locken" hade klagat på myran för Gud, varpå Gud blev ond på myran och slog den, så att den började se ut på detta sätt (SR:EE)

Under polska tiden hade två systrar gått i vall med oxarna. Då hade polackerna kommit, huggit av dem huvudena och satt dem på störrar. Och Rågö brann. Men så kom Dalarnas folk och sådde råg i askan, och sedan den tiden råda gamla dalabruk på Rågö (SR:ML)

Väderlek.

Mycket rönnbär betydlig stormig och regnig höst (LR:AM)

Då svalorna flyga lågt, blir det regn (LR:AM)

När fåren bräka, blir det regn (LR:AM)

När kreaturen "bölja å springa", blir det regn (LR:AM)

Då det dagas med rodnad, blir det oväder - om inte samma dag så den följande
(LR:AM)

Morgonrodnad betyder nederbörd (LR:Au E)

Om träden spegla sig i vattnet på torsdagskvällen, blir det storm på fredagen (LR:AM)

Aftonrodnad betyder vackert väder (LR:AM)

Om flugor och myggor bita kreatur eller folk, så blir det regn (LR:AM)

Om "sole har gall öve sig", så att det ser ut som ett träd, blir det oväder (LR:AM)

Då solgården är grå och tät, blir det torka, men är den klar och blå, kan man vänta nederbörd (LR:AM)

I ärsolgården är öppen, där blåser det i eller ur den (LR:AM)

Om spindeln sitter med huvudet mot bakväggen i sitt bo, blir det regn, men tittar han utåt, så blir det vackert väder (LR:MÖ)

Då tranorna flyga lågt, blir det varm sommar, men flyga de högt, så blir sommaren kall (LR:MÖ)

Mycket rönnblomster betyder stormig höst och svår väderlek (SR:MÖ)

Svalorna ha sitt eget språk, som de förstå, men vi förstå det ej. De tala allt möjligt sinsemellan. Omd e säga "klix, klix" för det mesta, så blir det regn, men säga de något annat mer, så blir det vackert väder (LR:MÖ)

I augusti ser man på "vinterbroga" (vintergatan), om det kommer mycket eller litet snö (LR:MÖ)

Om häggblommorna stå länge friska, blir det varm höst (LR:MÖ)

Då tranorna komma tidigt tillbaka, blir det tidigt kallt (LR:MÖ)

Om kattor och hundar äta gräs, blir det oväder (LR:AU E)

Om katten eller hunden spyr, blir det oväder (LR:AU E)

Av "vinterbrokan" på himmelen kan man alltid sluta sig till väderleken (SR:KN)

Molnen äro så, att det blir storm, brukar man säga (LR:JN)

Om röken slår ned från skorstenen och breder ut sig längs marken, blir det oväder om ett par dagar (LR:Au E)

Då rönnarna ha mycket blommor, blir det stormig höst (SR:AS)

Om "jordvönan" (ett slags maskar) äro blå, blir det regnig sommar (SR:JG)

Då det regnar, och man önskar vackert väder, bör man sjunga:

Gullena, Gullena,
44. Låt sooli byni skin,
Klaat uppi nooda,
Muli neder i sunna (SR:JG)

Vill man ha vind, då man är ute på sjön, bör man knapra i masten och blåsa (LR:TS)

Majmånsregnet uppfriskar allt. Om maj månad är regnig, kommer säden att växa på alla bergen. Ifall det kommer ett gott regn i maj månad, skall det växa t.o.m. på gråsten (SR:AN)

Om kreaturen hoppa och springa, blir det dålig väderlek (SR:EE)

Om "kuddana skit" och skaka sig efteråt, skall det bli dålig väderlek (SR:EE)

När svinen taga "boss" i munnen och släpa i väg det till ett annat ställe, blir det dålig väderlek (SR:EE)

Om man slår in en käpp i marken, börjar det blåsa från det håll, där man slår (SR:EE)

När molnen ha god fart, och det är fagert annars, blir det dålig väderlek (SR:OL)

"Då himlen är sådan, som fårmagen är fet", blir det dålig väderlek (SR:OL)

När sotet brinner på grytan, blir det fult väder (SR:OL)

När svalorna flyga lågt, blir det regn (SR:OL)

Om hundar och katter äta gräs, blir det storm (SR:OL)

När kråkorna skrika i stora massor på hösten, blir det storm (SR:OL)

Om kajorna flyga på land, blir det dålig väderlek (SR:OL)

Ring kring solen och månen betyder dålig väderlek (SR:OL)

Om rönnen har mycket bär, väntar man på Nargö en stormig höst (SR:OL)

För att få vind skrapar man på seglet (SR:OL)

Om sotet brinner på grytan, då hon redan är avlyftad, blir det kall vinter
(SR:ML)

När man klappar med käppen i marken, börjar det blåsa (SR:ML)

Om hundar och katter äta gräs, blir det oväder (SR:MN)

När tuppen gal sent på kvällen, blir det blåst följande dag (SR:MN)

Om katter och hundar äta gräs, blir det dåligt väder (KO:MB)

När svalorna flyga lågt, blir det regn (KO:AP)

Ring runt månen eller solen betyder regn (KO:AP)

Om rönnen har rikligt med blommor och bär, blir det dålig höst (KO:JL)

Syrsorna sjunga, då nordan börjar blåsa (KO:AK)

Slår man mot marken med en vidja eller en stake, så får man vind (KO:KY)

Kärlekstydor.

Vill man göra en flicka förälskad, bör man giva henne ett äpple, som man hållit under vänstra armen (LR:AM)

Om flickan ger pojken vin, i vilket hon lagt sitt eller någon nära släktings menstruationsblod, så blir pojken förälskad (LR:AM)

Ifall flickan lägger några klädesplagg, som blivit orena vid menstruationen, under sin kudde, så ligger pojken gärna där och blir förälskad i henne (LR:AM)

Om göken visar sig på bar kvist, kommer det mycket "piibåne" (oäkta barn) i byn (LR:AM)

Om en pojke vill, att en flicka ska börja tycka om honom, bör han taga två grodor (medan de para sig), sticka dem i ett hål i björkbark och lägga barkbiten oförmärkt i en myrstack, varvid han måste ha öronen tilltäppta, så att han inte hör grodorna kväka. Om 3 dagar, då myrorna gnagt köttet av grodbenen, skall han på aftoenn - det bör vara en torsdagskväll - taga grodbenen ur stacken. Det ena benent ser ut som en krok, det andra som en gaffel. Därpå bör han utan att flickan vet av det, draga med kroken längs hennes kläder. Då blir hon efterhängsen. Förr sydde flickorna en figur i form av grodkroken på sina täcken upe vid huvudändan, för att pojkarna skulle besöka dem ofta och bli förälskade (LR:AM)

Ifall en person är efterhängsen, slipper man honom, om man stöter med "gaffeln" mot hans kläder, utan att han märker något. "Gaffeln" = det i föregående stycke nämnda grodbenet (LR:AM)

För att en flicka skall bli snart gift efter konfirmationen, drar man henne somhelt liten genom faderns byxor. Först föres hon genom vänstra byxbenet, sedan genom det högra uppifrån nedåt. Om en flicka inte får fästman genast, komma gummorna till hennes mor och beklaga, att det inte lyckas bättre för flickan. Och man undrar, vad det kan bero på (LR:MÖ)

Om en flicka har många fästmän att välja emellan, försöka dessa olika konster för att vinna henne. Ett medel är följande: pojken tar ut litet av flickans huvudhår ur ett borrat hål i "dörrstölpan" (dörrposten), där hennes mor i hemlighet lagt det. Hålet har varit tilltäppt med en enplugg. Den pojke, som först tar ut håret, får flickan, och hon går inte till någon annan (LR:MÖ)

Kommer man in i ett hus och mötes av sopor i dörren, så blir man inte gift det året (LR:MR)

Om man hittar etthelt sädeskorn i bröd och lägger det ovanför dörren, så bär den först inkommande samma namn som ens tillkommande (SR:OE)

Ifall man 3 torsdagskvällar å rad tvättar sig och låter bli att torka sig, ser man den tredje torsdagskvällen sin blivande man i drömmen (LR:AB)

Om man spiller något, när man äter eller tvättar byke, så får man en man som dricker (LR:MR)

Om ett litet barn drages 3 ggr genom fadrens byxben, så blir det ungt gift (LR:AE)

Om man första gången hör "härsgnäggen" (?), när den befinner sig mitt emellan ögonen i luften, så betyder det, att man får komman på bröllop det året (LR:AE)

Ifall man lägger en karamell under vänstra armen och går, tills den blir svettig, lindar karamellen i papper och ger den åt flickan, så blir hon så älskvärd, att man inte får någon ro för henne. Man såg tydligt en gång, att det var sant, ty där pojken gick, där gick flickan efter, och då pojken ämnade sig med båt över till andra stranden, skulle flickan med våld i båten. Hon blev kvar på stranden gråtande, när pojken äntligen slapp henne (LR:AE)

Om ett flickebarn skall ha tur med pojkar, bli "gängfiri mänfolke", bör man draga det genom karlbyxor då det blivit fött (LR:AM)

Man bör klippa svarta katter och hundar för kärleks skull, men sagesmannen visste ingenting annat, än att man skulle bränna håret, som man klippt löst (LR:AM)

Om en pojke är eftertraktad av flere flickor, och han besöker endast en, så gå de övriga och vända 3 par av "taktrindarna" eller "hänglarna" (takved?) på flickans tak, medan pojken vistas i gården. Dessutom tagas 3 spånor från flickans tröskel och givas pojken, då han kommer hem. Då blir den gynnade flickan svart, och pojken väljer någon av de övriga (LR:AU E)

Om en pojkes föräldrar inte vilja, att han skall besöka en flicka i längden, går modern om vintern, då det finnes snö, samma väg, som pojken vandrat till flickan och vänder 3, 6 eller 9 "fälar" (fotspår) med klockan inåt och tån utåt. Då kommer pojken snart hem igen (LR:AM)

Vill man göra slut på kärleken mellan en pojke och en flicka, bör man taga hopvalkad ull ur den enas strumpor, bränna den och giva in den i bröd, potatis, vin eller öl som aska eller kol åt motsvarande person. Då blir han svart, och den andra parten kan inte mera tåla honom (LR:AM)

Om en flicka vill göra en pojke förälskad, klipper hon själv eller modern hår från 3 ställen på flickans kropp, bakar in håret i en kaka och sänder bud efter byns kunnigaste trollmor för att lägga kakan i regnen. Detta sker så, att trollkvinnan ställer sig med ryggen mot ugnen och för kakan mellan benen in i ugnen, då den är eldad. Därpå bjudes pojken på en liten fest, och man ger honom brödet jämte vin eller öl. Då blir han förälskad (SR:AU E)

Om väderleken under bröllopet är ful, blir det gräl i äktenskapet, vackert väder betyder god lycka och snö rikedom (SR:JL)

Ifall en släkting till brudparet dör under bröllopet, blir lyckan dålig (SR:JL)

Om göken gal på bar kvist, få flickorna barn (SR:JL)

Om man lägger ett helt sädeskorn ovanför dörren, så har den först inträdande samman namn som friaren (SR:EE)

Om onsdags- eller torsdagsaftonen skall man räkna 9 stjärnor och lägga sig utan att tala med någon. Då drömmer man om sin fästman, eller också kommer han själv, om han finns i närheten (SR:EE)

Ifall man rör vid en annans fötter med kvasten, då man sopar, blir man gammal flicka (SR:EE)

Om onsdags- eller torsdagskvällen skall man tvätta ansiktet och gå till sängs utan att torka sig och utan att tala med någon, så drömmer man, att ens tillkommande hämtar vatten (SR:EE)

När man ser nymånen, bör man kasta sig baklänges på rygg och gripa efter någonting med vänstra handen samt lägga föremålet under huvudkudden. Då drömmer man om fästmannen (SR:EE)

Om man hör göken tidigt på våren, medan det inga blad finnas på träden, så få många flickor barn (SR:EE)

Om man lägger en vigningsring i sprit, kommer friaren in (SR:EE)

Ifall de fjärilar, som man ser först på våren, äro brokiga, får man fria brölöp. Gula fjärilar eller vita ha också någon betydelse, men den hade sagesmannen glömt (SR:EE)

Ett nyfött flickebarn klädes i pojkläder, en pojke i flickkläder för att barnet som fullvuxet inte skall bli hatat av det motsatta könet (SR:EE)

Om man en torsdagskväll lägger kniv, gaffel, träslev, kött, bröd och aska under bolstret i sängen, så kommer friaren i drömmen och äter (SR:E El)

Ifall man en torsdagskväll gör liksom en brunn av stickor och placerar under sängen, så kommer friaren och dricker (SR:E El)

Om man 3 torsdagskvällar årad tvättar sig och lägger sig utan att torka sig, så får man "se bruden" (SR:E El)

Då bruden och brudgummen äro tillsammans i kyrkan, måste de se till, att ingen får gå mellan dem. I annat fall blir det gräl i äktenskapet (SR:E El)

Om någon vid "brudtiden" (då det rustas till bröllop) hämtar främmande arbete till bruden eller brudgummen, måste de arbeta hela livet (SR:E El)

I nymån skall man taga något föremål, obekant vilket, lägga det under huvudet och ligga och vänta, så får man se friaren. En flicka, som gjorde detta, fick se en ryss, och honom blev hon verkligen gift med (SR:BK)

Vill man göra en pojke förälskad, bör man nämna pojkens namn, tänka på honom och läsa:

Du skall vara kärer fyri me

45. Som sötaste köningen

Å smälta smör å suker (SR:JP)

Vill man, att en pojke skall bli förälskad, bör man passa på, då två grodor "troda" (para sig?), taga den översta, flå den och taga "kroken", dvs. en del av "bekkenskens" skelett. Sedan går man till kyrkan och känner på pojken med grodbenet. Då blir han kär (SR:JP)

Har man en gång vunnit en pojke med konster, så måste man hela tiden läsa över honom. Annars har man svårt att leva tillsammans med honom (SR:JP)

Om någon läser Fader vår över en person, som vunnit sin brud med trolleri, blir han svart. Det händer ibland under vigseln, att pojken blir svart (SR:JP)

Vill man skilja en pojke från en flicka, som trollat honom, bör man strö mull från en grav mella nde båda ungdomarna från huvudet till fötterna. Då blir flickan svart (SR:JP)

Om en flicka inte vill veta av en pojke, men han är efterhängsen, bör han blåsa genom nyckelhålet, vissla och säga:

46. Din tanke skall gå bort från mig.

Detta bör sägas 9 ggr. Då lämnar pojken flickan i fred, ty han blir trött på henne (SR:JP)

Vill man göra en pojke förälskad, så bör man, då han sover, klippa hår av honom, lägga det i en duk gå till kyrkan och stoppa in håret i en springa på norrsidan, medan prästen predikar. Då kan pojken inte tänka på annat än flickan (SR:JP)

Om man vill drömma om sin tillkommande, skall man äta salta strömmingar, så kommer den tillkommande och bjuder en vatiten i drömmen (KO:AP)

Vill man göra en pojke (flicka) förälskad, så skall man hålla ett bröd under armen, så att det blir svettigt, och giva det åt pojken (flickan) (KO:MS)

Övernaturliga väsen m.m.

"Skratten" ser ut som ett nystan, som rullar, men kan byta skepnad och bli en groda, en riskärve, en halmkärve, en råtta eller något annat. Den hämtar allt möjligt till gården. Om en gård har rikligt av någonting, så finns "skratten" i gården. Den onde har honom. "Han, som har skratten, tåm håva allehanda". "Noo klääpar skratten, noo". "Skratten" är detsamma som "måran" (LR:AM)

"Välukälinga" eller "skratten" klippte fåren fram i huvudet, och när människor kommo till stället, hittade de en groda eller en riskärve (LR:VB)

"Skratten" kunde förvandla sig till människor, råttor o.s.v., emn vanligen såg han ut som ett svart nystan eller en kula, som rullade över vägen
(LR:MM)

2

På Läsma-slätten på Lilla Rågö gå en herre och en fru och spatsera mellan "alklackarna" om nätterna (LR:Mö)

"Skratten" fanns i ett uthus, men ingen såg den. Det är "ett tomt tal bara", som man narrar barnen med. "Skratten tar tu", säger man (LR:KN)

En person, som hade haft "skratt", föll död ned, då han tvättade sig i köket. De , som voro närvarande, togo i honom för att se efter, hur det var fatt, och om en stund kom ett bi flygande. Det var dendödes ande, som inte hittade tillbaka, sedan man vänt på den döde (LR:AE)

En gång såg man en gränsvaktspojke både ute och inne samtidigt (LR:AE)

En gång sprang en hare nära en gård och blev påskjuten, och följande dag hade en person, som hade "skratten" fullt med små röda hål efter skott
(LR:AE)

Det hände en gång på "Sant Matt", att en "Sant Matt" inte ville vara med i gården. Då såg han plötsligt, hur en stor eldsmassa i form av en gädda kom flygande och stannade ovanför hans huvud. Men när han ville slå till den, hade den flugit upp under taket, så att det yrt bränder omkring. Ingenting hade i alla fall antänts (LR:AE)

"Skratten" har sitt ursprung av djävulen och för smör, mjölk och allt möjligt vackert till gården. Den bär från en gård till en annan, så att i vissa gårdar finns det ingenting kvar. Den ena gårdens kor kunna vara på samma vall som den andra gårdens, men om "skratten" inte finns i gården ha korna ingenting att äta (LR:VE)

Om man ser en liten vit fjäril eller mal i stugan, vet man att någon är inne i huset och trollar. "Mölkfela" eller "trällkån" är nämligen detsamma som "skratten" eller "måran" (LR:AM)

Trollgummor brukade på torsdagskvällarna klippa får, och då Börs var ung, såg han verkligen får, som voro klippta på kindbenen (LR:AS)

"Skratten" fyllde i en del gårdar fiskarnans handskar med råg (LR:AS)

En gammal gumma föll omkull och dog, medan hon stod vid tvättbaljan och tvättade mjölkbyttor. Då sade hennes dotter, när man rörde vid gumman: "Varför ska ni röra henne? Trollgummor och trollkarlar får man ej röra, då de svimmat, ty då kan ej anden komma tillbaka igen." Då den gamla fördes till graven, flögo 3 svarta fåglar över huvudet på dem, som voro med i tåget. De som följde liket, sågo ingenting, men två flickor, som stodo vid vägen, sågo fåglarna, och den sortens fåglar hade de aldrig förr sett. Sagesmannen kände till den ena, som sett detta (LR:AS)

"Skratten" gjorde sig till hare och katt, men man såg den aldrig (SR:MN)

På Stora Rågö finns en sten, som kallas "Skrattstein", emedan "skratten" visat sig där. Barnen kasta stenar på den för att få den att "gnista eld" (SR:MN)

Barnen böra ej gå nära brunnen, ty där sitter "näcken med guldbladet i munnen". Och om barnen gå långt ut i sjön, griper sjönäcken dem i benen och släpar bort dem (SR:JL)

Det kan hända, att man får se en "penningseld". Kastar man stål i den, så får man penningar. En gång när man brände eld på Santirjanskvällen, trodde en pojke, att det var en penningseld, och tänkte gå och kasta en kniv i den (SR:MN)

Om man går över en plats, där "skogsråden" eller skogsjungfrurna gått, hittar man inte vägen, utan går vilde. Då bör man vända kläderna aviga (SR:EE)

"Skratten" finns i kvarnar och bär rikedomar till hemmet, i synnerhet smör (SR:EE)

Med "draken" förstår man en eld, som nattetid kommer och försvinner igen. En gång gick den över lillviken och visade sig ånyo på landsidan (SR:AB)

"Penningseld" brinner om natten på det ställe, där det finns penningar i jorden. Det beror på att mögel slår upp i eldform från koppar (SR:AB)

"Skratten" är en ande, som släpper allt möjligt från andra gårdar. Den tar nyttan från ett hus (SR:AB)

En kvinna begagnade "skratten" eller hennes ande var själv "skratt". Då hon svimmade, rörde döttrarna henne en gång och förde henne till en annan plats. Men då hittade hennes ande inte tillbaka hem. "Skratten" kom inte igen, och kvinnan, som trollat, dog (SR:AB)

Före världskriget såg man tecken på himlen, och över Reval gick en eld fram och tillbaka (SR:AB)

"Himlabrevet" kom en gång in i Mikaelskyrkan och blev stående i upprätt ställning på golvet. Då man ville gripa det, for det undan. Men skriva av det kunde man. Det var på estniska, men det finns en kopia på svenska i sagesmannens gård. Har man en skrift av detta slag i hemmet, så behöver man ej frukta för olycka eller eldsvåda. Skriver man några ord ur "Himlabrevet" och fäster dem på ett vilddjur och skjuter, så träffar man ej. Äger man ett brev i gården, så är gården tryggad. Brevet har sin kraft i behåll, om man låter någon skriva av det. "Himlabrevet" i sagesmannens gård lyder:

Dätta Himmels Brefvet Till hörer Mig - Hindrik Johan son På Stora Råggen Den Som Dänna Boken Stiäll. han Skall. Fara illa ock aldrig väll. her i varlden Eller utti Dett. Tillkommande Gudi allena
Äronna.

Coppia Coppia Himmels Bref och Buds. Samt Förmanande Minneskior. Till. Repäntens och Bottfärdighet. På iorden år 1835 Jesus Imanuels Son den 15 Dec Coppia Coppia Himmels Bref och Buds. Dätta Bref Som är Skrifven af himmelen Jesum Christum dett. hafver Aron Knutson och Olof Ionson Siunget helt utt. Frögdes Frogdhett Sett. att. Dett. är Commet af himmels Commendanten I Båhus hafver Dät. Samma och Sett Som Lyder

I. Menniskior Omvänder Eder ondsko och för neka. icke the fatige mot. hade icke de fatigas Sukande och. Gråtande varit. Så hade I Syndige minnskior varit förstörda för Edra Stora Synder Skuld Som Gå I Svång Tu fördomda

Sodommitiska folk. Lätt upp tina mörka ögon och. Skåda omkring dig tin blindhet. När Tu Skall. Gå I mitt huss och tämpell och afbedia Tinna Synders förlåtelse Så hafver Tu.

Mera Sorg och vilia att. Krusa och Smikra ditt ansikte och uphöra Tin förbanade höga och Sattans afmålning thise hafva Sitt Egett hår förpannan till att upstutsa Sitt. förbannade up Sått. I Miniskior omvänder Eder ondsko Mädd mitt buds bref Som Jag Jesus Christ Med min Engell. Michal. Skrifvet hafver Ty then minniska som icke tror dätta Bref han är förbanad af min Christeliga

Kyrka och af Min Guds Alsmäktighets och hade icke Enkors och These fatigas Sukande och Gråtande varit. Så hade I Syndige Miniskior Så hade Thett intet Ragnat. Eller burit Fruk I fäm 5 års tid för Edra Svåra Synder Skuld och iag Jesus Christus med min Engel Michael Skrifvet.hafver med förgyllda Bokstäfver

Om någon vill.Skrifva Efter detta Bref

Jag up till bekiännelse att iag Jesus Christus med min Engel Michael Skrifvet hafver Om I intet omvänder Eder ondsko Så Skall Dätt blifva Sadant. Krig och blods utintelse Sådan

hunger att Modren Skall atta Sin Egen barn upp och Dätt Skall blifva En Sådan Påstiläntia att Then Som är Karsker om Morgonen Skall varda Döder om aftonen och dätt Skall

Blifva En Sådan Elendighet att Miniskiorna

skola Störta af hunger och bedrofvelse hvar finner man Ro och tröst I Elendighet och iag Jesus Christus Med Min Engel Michael Skrifvet. hafver Then Minniska Som icke Tror dätta Bref. han är förbanad af han Skall Eländig Död blifva och Kastad I Ewig fördörmelse. I Äkta folk omvänd Med Edert förbanade och Sväriande Ty then Enna Äkta Maken önskar Then andra I våld Sattan till lif och Siäll

Hålt Mädd Edert Banande Äkta folk Så att Gud förtörnas Svårliga och Säger om the ödmiukas Sukande och Gratande hade icke varit Så hade I Syndiga Miniskior varit förstörda utti Edra Synder

Omvänder Mädd Edert arbetande om Söndagen i hafven In Sex Dagar i veckan män. Söndagen helig hålla Män iag Säger Eder att den Som arbetter om Söndagen han är förbanad af

Min Christeliga Kiörka och af min Guds Mildhets hand Den Som Döljer Dätta Brefvet han förbanas. På ytersta Dagen Då I icke Kan Svara mig Ett ord till Tusand för Edra Stora Synder Skuld och iag Jesus Christus Mädd Min Engelh Michal Skrifvet, hafver Dätta Män Dan Som Dätta förkunnar och utskrifva Kan han Skall hafva Lyka och Wälsingnelse

Om han hade Så många Synder Som Sanden I hafvet och Gräset. På iorden
och Stiärnorna På min höga himmel Skall Dätt blifwa. honom Tilgifwne
Dän Som Dädda Brefvet i Sitt hus Eller hos Sig honom Kan intet ondt
vederfaras herren Skall alltid Bevara honom för Eld och Wattens n nöd
omvänder Eder ondsko med mitt

Buds Bref Ty Englarna Sörrier öfver Eder Ty Sollen och Månan Grätter
öfver mitt Syndiga folk och iag Jesus Christus Med Min Engell Michal Skrifvet
hafver Dädda Breffv Därföre omvänder Eder högfärdighet och förneka icke
the fattiga mott Tå Skall blifwa En Sådan Glädie och Wälsignelse att
barnet Skall Glädia Sig

I Sins Moders Lif herren Gud skall hafwa En Stor Glädie af alt folk Män
Dän Som Dädda Breffve Icke Tror han är förbanad till Evig Tid Amen

(SR:AB)

Om en gumma var ute och trollade, gick hon till kapellet och föll
sanslös omkull. När man såg henne ligga där, skulle man vända henne så,
att huvudet kom att ligga på det ställe, där hon haft fötterna. Själen,
som var ute och gick, hittade på det sättet inte tillbaka, och gumman
dog (SR:ML)

Fåren klipptes förr om nätterna i huvudet. En kvinna, som klippt fåren,
hade glömt sin psalmbok i grannens fähus, så att när hon gick till kapellet,
hade hon "glömt" boken hemma. Man förstod nog, hur det hängde ihop med
den saken (SR:MS)

Ann såg en man komma fram ur den ría i månskenet, där stora byns eldsvåda
sedan började (SR:AN)

Före kriget visade sig 3 regnbågar ovanför Anns gård (SR:AN)

Då man gått vilse, bör man läsa Fader vår och vända skorna på fötterna
(SR:AN)

Vill man ha hjälp av den onde, bör man lägga nattvardsbrödet i en korsväg
och trampa det under stövelklacken. Då kommer den onde, och man får hjälp
och sällskap av honom (KO:AP)

Penningseldar brinna, där det finns penningar. En rik man grävde ned sina
penningar i en gruva och bestämde, att ingen annan skulle få röra vid
skatten än hans egen hand. Då mannen var död, tog drängen den dödes hand
och skrapade med den bort askan ur spiseln (KO:IS)

Ohyra, rättor m.m.

Det händer, att kon är "lissupasatt", dvs. att någon "satt löss på" kon. Somliga personer skjuta bort lössen genom att lägga rena löss från kreaturen i bödspipan. Men om ett enda hårstrå följer med från kräket, så försvinner lyckan från gården (LR:AM)

Löss och syrsor kunna jagas ut ur huset, om man lagt en bit av en hästs huvudskål på ugnen, då det varit slakt, samt placerar en brödbit på tröskeln. Då får man se, hur kräken marschera ut över tröskeln (LR:MÖ)

Korna ha stora blå löss, som öro "påsatta". De försvinna, om man skakar aska genom ett sår över kon. Fåren ha också löss, som äro "påsatta" (LR:VE)

Då en person blivit "lissåpsatt", bör han gräva ned 9 stycken löss i jorden, stampa 3 ggr på med vänstra foten, vända sig medsols och gå sin väg (LR:VE)

Om man vill "väx upp luppor", skall man såga ek, så att man får "sågmjöl", lägga en levande loppa i sågspånen och placera allt i en flaska. Då förvandlas all sågspånen till loppor, och dem lägger man i sin oväns säng (SR:E El)

"Hundaorden" voro på estniska. Man läste dem, för att hundarna inte skulle bita (SR:ML)

Löss får man av vädret. Det finns de, som "sätta ut" löss, och så råkar man få dem (SR:AN)

"Hundaorden" lyda:

Muskser mulikas
47. Valgikoir vasikas
Vastu körva
Tukkat silmät
Issa mäie pyhä vaim
Pani sun kiinni (SR:JP)

Rättor fördrivas, om man lägger tjära under sängen (SR:JP)

Om t.ex. kalvarna ha löss, bör man lägga 9 löss i "kvarvellen" (?), så utrotas alla (SR:JP)

Om kreaturen ha ohyra, bör man lägga 9 löss i bössan med "svansen" före och skjuta över det hus, där kreaturen finnas (SR:JP)

Om kreaturen hade löss, skulle man taga litet hår av huvudet på den person, som "satt lössen på" kräken. Därvid stack man honom i huvudet med en skonål, så att det sipprade fram blod. Då försvunno lössen genast (KO:AK)

"Trillgräs" (lummer) fördriver löss från både folk och kreatur, om man kokar det i vatten och tvättar med vattnet (KO:KJ)

Vidskepelse i allmänhet.

Om man räknar bjälkarna i rättssalens tak, så får man rätt vid en rättegång (LR:AM)

Har man "hälischortan", "krisuschortan", rätt på, så får man rätt vid en rättegång eller annars (LR:AM)

Om det är eldsvåda i ett hus, bör man gå kring huset och läsa "eildsorden", så slocknar elden genast (LR:AE)

Man bör alltid gå på solsidan förbi en person, ty annars får han makt över en. Är man vidskeplig, så säger man redan på långt håll till på något sätt, för att den andra inte skall hindra en (LR:AE)

Håriga armar och ben betyda rikedom (SR:JL)

Odinsholmsborna säga, att om de se en skata på sin ö, kommer det att bli skeppsbrott nära ön. Men på Rågö finns det inga skator (LR:AM)

Om man hittar en 5-delad syrenblomma och äter upp den, får man tur, men en 3-delad betyder otur (LR:MR)

Det man drömmer om helgnatten, dvs. om nyårsnatten, julnatten, om söndagsmorgonen eller första natten i nymån skall snart ske (LR:MR)

"Västgökk - bästgökk

Norgökk - sorggökk

Östgökk - sargökk (LR:AM)

Om katten tvättar sig bakom örat, får man långväga främmande, tvättar den sig om nosen, får man främmande, som bo nära, och de komma från det håll, mot vilket svansen pekar (LR:Au E)

Då knövar och gafflar falla, kommer en mansperson på besök, men faller en sked, kommer en kvinna (LR:OE)

Om korken går in i flaskan, mär man korkar upp en flaska vin, så blir det stort kalas den dagen (LR:OE)

När man sopar golvet, och en granne kommer in, säges denne bli rik (LR:KN)

Om göken kommer på bar kvist, kommer det att finnas oärligt folk i trakten (LR:LN)

"Eildsorden" behövas, för att elden inte skall breda ut sig, om ett hus brinner. Det är inte detsamma som att "bannas", utan det är ord, som förhindra elden att gå vidare (LR:VE)

Då man äter, får man ej nämna råttan eller haren vid namn. Talar man om "råttor", så äta de upp säden och brödet. Man bör kalla dem "illmäsckena" eller "de små". Harar bör man kalla "ledbeinat", då man äter. Annars gå de på brodden (LR:AM)

Om man är på väg att göra något första gången för året, t.ex. så, släppa ut kreaturen eller plöja, bör man se till, att man kommer att "gå solsidan om" en mötande person. Ifall man inte tror sig kunna komma förbi med mindre, börjar man redan på 15 meters avstånd hälsa, hosta eller tala till dem, som närmar sig. Det finns gamla gummor, som t.o.m. kliva rakt in i en vedstapel, om den råkar ligga på solsidan om en "mötande person", ty om de göra så, är lyckan med dem (LR:AM)

Vid skogsarbete bör man se till, att timmer hugges vid fullmåne och "nedsläppes" med toppen mot norr. Då blir virket starkt. Men fäller man timmer vid nymåne och toppen faller mot söder, så kommer det "mal" i virket (LR:AM)

"Nymånsärvlingar" (-skott - i synnerhet av granar) kommer lika snabbt upp som gräs, men torka vid minsta anledning, då däremot "fullmånsärvlingar" växa långsamt, men bli träd (LR:AM)

Vitalen växer bättre, om man hugger den vid nymåne, men gråalen, björken och barrträden böra huggas vid fullmåne (SR:AM)

Fåren böra klippas i nymåne, för att ullen skall växa bättre (LR:AM)

Man skall köra ut gödseln i nymån, så ruttnar den bättre (LR:AM)

På skämt brukar man säga, om man klipper håret i nymån: "A, nu gick ja å klippt håret i nymån - nu växer det snart tillbaka, så får jag gå å klippa igen" (LR:AM)

Förr funnos de, som kunde läsa mot eld och sjukdomar av olika slag. Vid en eldsvåda på Böns för ungefär 55 år sedan tillkallades en dräng för att läsa mot eldsvåda. Hans far var en stor trollkarl, men pojken kunde ingenting uträtta. Då kom en kvinna, som stänkte mjölkdroppar på elden och läste eldsord (LR:AS)

Om fåren klippas i nymån, växer ullen bättre (SR:AS)

Man bör fälla ett träd i "gaalmån", i synnerhet om det är en björk (SR:AS)

Om trädet faller mot norr, håller virket bäst (SR:AS)

Löv åt fåren bör tagas vid fullmånen. I nymån kommer det fläckar på bladen, och de bli svarta (SR:AS)

Fåren böra om hösten och vintern klippas i "gaalmån", om våren i nymån
(SR:AL)

Åskan är "eldslag efter djävulen". Förr läste man en särskild bön för dundret. Och då åskan gick, tände man upp ljus, för att djävulen inte skulle få gömma sig i mörkret (SR:JG)

Om man täljer på söndagseftermiddagen, får man spånor i ögat (SR:JG)

Naglarna få inte klippas om sabbaten, åtminstone inte på förmiddagen, ty gör man det, så försvinner lyckan (SR:JL)

Ifall barnen "speen" (sparka efter) varandra, så kommer foten att växa upp ur graven efter döden (SR:JL)

Om man hör göken gala, innan man ätit frukost, så "pättar" göken, ty den är värst av alla fåglar (SR:JL)

"Fågelflugstiden", när man "ogruta" hör en fågel sjunga om morgonen, blir man "pätta" (narrad). Göken är värst. "Akta dig, när göken gal, och du är ogruta om morgonen", sade sagesmannen (SR:AE)

Om det är nymåne, och väderleken inte förändrar sig inom 3 dagar, så blir det den väderleken en längre tid (LR:AE)

Man bör klippa fåren vid nymåne, ty ullen är bättre då (LR:AE)

Fåren äta hellre löv i nymån än annars (LR:AE)

Om man går ut "ogruta", och svalan får "pätta" en, är det illa. Man blir sjuk den sommaren (LR:VE)

Om barnen spotta på varandra, måste de slicka svavel-och tjäreled, då de dö
(SR:JL)

Om göken har "pätta" en, och man tar ett löv från det träd, i vilket göken sitter, samt kastar det på ett annat träd, så torkar detta träd (SR:JG)

Norrgäuk - knorrgäuk

Sådergäuk - sorggäuk

Västergäuk - bästergäuk

Östergäuk - tröstgäuk (SR:AL)

Om man i nymån kör hem ved från skogen, skall ormen komma under dörren
(SR:JL)

Håret bör man klippa i nymån, ty gör man det i gamla mån, så växer håret inte bra (SR:JL)

Då man första gången ser en sädesärla, och den går på marken, får man en lång "imerk" (kjol), men ser man henne på taket, så får man korta byxor
(SR:JL)

Får man ris på sin födelsedag, så kommer man att få ris hela året (SR:MN)

När man första gången ser nymån, bör man visa "gati" (stjärten) åt den
(SR:JL)

Om barnen äro olydiga om kvällen, drömma de, att "kattballa" brinner, och att de måste bära vatten på den med "skotårna" (SR:MN)

"Då tuppen sitter på pinnen, då går lättjan att arbeta" (SR:JG)

Då man första gången sover på ett nytt ställe och räknar fönsterrutor och takplankor, så drömmer man sant (SR:EE)

Det som man drömmer om morgonen, innan man vaknar, sker snart (SR:EE)

Om man hittar en hästsko, som ligger vänd med den runda ändan emot, betyder det lycka, men ligger den vänd med sidan emot en, så går lyckan förbi
(SR:EE)

Fyrväpplingar betyda lycka. Man bör spara dem eller äta upp dem (SR:MN)

Om en svart katt springer över vägen, får man ej, vad man önskar, eller man har otur på resan. Detsamma gäller f.ö. om alla kattor (SR:EE)

Då man t.ex. spelar sten och vill, att kamraten skall misslyckas, bör man säga:

48. Trill trollade tränobeine (SR:AL)

Det går på tok för den, som spelar sten, om en annan säger:

49. Siik sågade, siik sågade,

Strängs niagåds träskuggvin (träskor) (SR:MN)

Vid torka gick en änka till en källa, öste vatten ur denna i riktning mot himlen och läste en bön. Då började det regna (SR:AN)

"Tö ska int klipp nagla upa sändagen". Man klipper lyckan bort. Endast om man är nödställd, får man arbeta (SR:AN)

Om man första gången hör göken i söder, kommer man att få sorg (LR:LN)

Det är inte bra att drömma om ett djur, som har klor (LR:LN)

Vill man ha vackert väder, så bör man äta upp all maten (LR:LN)

Om man sopar efter en människa, så sopar man ut henne, och hon kommer ej igen (LR:Au E)

"Mån drar". Om man ligger så att månen lyser på en, drar den upp en ur sängen, och man går omkring i sömnen (LR:Au B)

Om man hittar en hästsko på vägen, är det inte bra. En gång på en marknadsresa såg man en hästsko på vägen, och följdén blev, att en karl stal bort halva penningssumman, som man fått för en häst, som man sålt (LR:AE)

När haren springer förbi en person på vänstra sidan, betyder det olycka. Det märker man bäst, om man är ute och söker sina hästar (LR:AE)

Om skatorna flyga till Odinsholm, går ett skepp på grund. För en tid sedan var det två svalor, och kort därefter stötte ett skepp på grund (LR:VE)

Om man dricker med vantarna på händerna i en främmande gård, så börja alla trädgårdarna i gården "gissna", dvs. de hålla inte vatten (SR:EE)

Om göken gal hemma i gården, går något på tok i hemmet, och det blir gräl och trösta (SR:EE)

Ifall man är så nära det träd, i vilket göken gal, att man kan plocka en kvist, ett blad eller en barkbit från trädet och lägga i sjön, så får man sjölycka. Ligger man kvisten i fähuset, får man lycka med korna, i svinhuset - lycka med svinen. Kvisten bringar lycka till det ställe, där den lägges (SR:EE)

Syrenblommor med 5 flikar betyda lycka, och man bör äta upp dem eller spara dem (SR:EE)

Syrenblommor med 3 flickor betyda olycka (SR:EE)

Möter man en karl, betyder det lycka, men en kvinna betyder olycka (SR:MN)

"Är du en jude, som äter med mössan på?" säger man (SR:EE)

Om spindeln kryper på ens kropp på förmiddagen, betyder det lycka, men gör den det på eftermiddagen - olycka. Man talar om "lickluck" och "olicksluck" (SR:EE)

Då man första gången har ett par nya kängor, spotta kamraterna på kängorna, för att de skola hålla bra (SR:EE)

Om man ser flyttfåglar "ogruta", så "pätta" de, dvs. man blir narrad av andra (LR:EM)

Det är skillnad på, när virket skall tagas av lövträd, såsom al och rönn - om det bör tagas i ny- eller fullmån (SR:OL)

Fåren böra klippas i nymån. Klipper man dem, då månen är full, så växer uller ej, säger man på Nargö (SR:OL)

När läppen kliar, kommer man att få dricka (SR:LE)

Om vänstra handen "håtas" (kliar), får man brev, men kliar den högra, får man hälsa på någon (SR:LE)

Om man klipper naglarna på söndagen, får man "lite låv", litet att bestämma, och man blir beroende av andra människor (SR:E E1)

Om amn går ut i regnet första gången i maj, får man god hårväxt (SR:E E1)

Om en fågel smutsar på ens kläder under flykten, betyder det lycka (SR:MN)

Om vänstra ögat kliar, får man skratta, men kliar det högra, får man gråta (SR:MN)

Då man ser en "bäckeska" (groda) första gången om våren, och den befinner sig i vattnet, får man god hälsa, men ser man den på land, blir man sjuk (SR:MN)

Vill man ha reda på en människa, som stulit eller gjort något, bör man gå till kapellet, sätta sig där på norra sidan och läsa i en bok samt säga mitt under predikan:

50. Du skall ingen ro få.

Är det inte söndag, så skall man gå till kapellet 3 dagar å rad och sitta där mellan 1/2 9 och 1/2 11 på kvällen samt säga samma sak. I vartdera fallet kommer den skyldige in och visar sig och berättar, vad han stulit (SR:JP)

Om grytan kokar på mitten, kommer det främmande (SR:AB)

Gör man halmtak i nymån, så växer det mossor på nordsidan, men gör man dem i fullmån, så kommer det ingen mossor (SR:AB)

Endast al får huggas i nymån, alla andra lövträd bör huggas i "gammalmån". Björkens "ärvlingar" bli långa och svaga, om den hugges i nymån. Den skall huggas i "avtagande" Stockar böra huggas i fullmån. Men fåren böra klippas i nymån, om man vill att de skola ha bra ull (SR:AB)

Om man sitter på "huggpackin" (huggstabben) blir man lat (SR:ML)

Då man drömmer, att man ligger i klart vatten, är det bra, men om vattnet är smutsigt är det illa (SR:AN)

Står man under gökträdet, får man önska sig vad som helst (SR:JP)

Om en person gjort en något ont, bör man gräva ned det onda under ett kors och säga:

51. Du skall inga ro före mig,

Än du talar om det

Då kommer den onda människan och bekänner, vad hon gjort (SR:JP)

Man bör inte hugga i nymån, utan i gammelmån (KO:MS)

En katt betyder otur, en hästsko lycka (KO:JN)

Både björk- och granvirke bör huggas i gammalmån (KO:AK)

När katten tvättar sig, får man främmande (KO:An P)

Man bör taga löv i nymån, men hugga virke i gammalmån, för att det ej skall ruttna (KO:AP)

Spindlar får inte dödas (KO:AP)

En Rågö-gubbe, som blivit bestulen, hotade att "gå till Ösel eller Dagö och be att de kloka skulle sätta förstoppning på" tjuven. På detta sätt fick han igen sina penningar (KO:AP)

Då göken inte mera "kúckar", blir han en rovfågel. Han blir en hök (KO:JL)

På våren bör man inte gå ut "ogruta". Fåglarna "pätta" då (KO:JL)

Då man äter, får man inte nämn vissa djur vid namn, ty gör man det, så skada de säden. Råttan bör man kalla "lillmäskin" (KO:AK)

Om högra örat kliar, får man gråta, men kliar det vänstra, får man le
(KO:MS)

Då det kliar i handen, får man penningar (KO:MS)

Kliar det i handen, kommer man att få hälsa på någon (KO:AP)

Om det kliar under foten, får man dansa (KO:MS)

Man skall taga fast hönsen och skaka dem, så få de mycket ägg. Det är att hjälpa tuppen (KO:MS)

En person bör inte gå ut "ogruta", ty "gökken pättar an", och han blir sjuk
(KO:KY)

Då man första gången hör göken, skall man lägga märke till, hur många gånger han "kuckar". Lika många år får man leva (KO:KY)

Norrgök - knorrgök

Södergök - sorggök

Västergök- bästgök

Östergök - lusgök (man får löss i huvudet) (KO:KY)

På Lila Rågö finnas ett par stenar, där det är sed, att man offrar smultron
(LR:AB)